

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**11 EYLÜL SONRASINDA ULUSLARARASI TERÖRİZMLE
MÜCADELEDE İSTİHBARATIN ÖNE ÇIKAN ROLÜ VE ÖNEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr.Refet YİNANÇ**

**HAZIRLAYAN
Cemal ARIBAŞ**

Ankara 2007

ONAY

Cemal ARIBAŞ tarafından hazırlanan “11 EYLÜL SONRASINDA ULUSLARARASI TERÖRİZMLE MÜCADELEDE İSTİHBARATIN ÖNE ÇIKAN ROLÜ VE ÖNEMİ” başlıklı bu çalışma, 30 Kasım 2007 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oybirliği** ile **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından *Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı* dalında *yüksek lisans* tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Refet YİNANÇ (Başkan)

Prof.Dr. Haydar ÇAKMAK (Üye)

Prof.Dr. Sertaç BAŞEREN (Üye)

ÖNSÖZ

Uzun süredir Türkiye gibi ülkelerin maruz kaldığı terörizm dalgası 11 Eylülle artık Batıyı da iyiden iyiye etkisi altına almış, ABD'den sonra Avrupa da, alışkın olduğu ETA ve IRA terörizminden farklılık gösteren bir terör hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. Tarihin belki de en büyük terörist saldırıları olarak kabul edilen 11 Eylül saldırıları güvenlik servisleri ile dünya siyasetinde bazı önemli değişikliklere neden olmuştur.

11 Eylül, özellikle Amerikan toplumu gibi batı toplumlarını terörizm konusunda paranoyak bir çizgiye çekerken, bir kısım devletlerin de teröre karşı savaş mazeretiyle hem ülkeleri içinde özgürlükleri kısıtlanmalarına hem de çıkarları yönünden hedef olarak belirledikleri ülkeleri işgal etmelerine sebep teşkil etmiştir. Ancak bütün bunların yanında 11 Eylül, ABD istihbarat teşkilatlarında olduğu gibi, devletlerin istihbarat teşkilatlarını sorgulamasına yol açmış, yeni yapılandırma girişimlerini hızlandırmıştır.

Bunun doğal sonucu olarak uluslararası terörizmle mücadelede, 11 Eylül öncesine nazaran istihbarat, tıpkı soğuk savaş dönemindeki gibi dikkatleri üstüne toplamıştır. Bu çalışmada, "yeni dünya tehdidi:sınıraşan terörizm" karşısında, 11 Eylül saldırıları sonrasında istihbaratın artan önemi irdelenmiştir. Klasik anlamdaki istihbarat anlayışından sıyrılarak, yeni yaklaşımlarla uluslararası terörizmin engellenebileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmam esnasında yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof.Dr. sayın Refet YİNANÇ ile Prof.Dr. sayın Haydar ÇAKMAK'a teşekkürlerim sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM TERÖRİZM.....	2
1.Terör-Terörizm.....	2
1.1. ABD, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletlere göre terörizm.....	6
1.2.Terörizmin muhtemel amaçları/işlevleri.....	7
1.3.Terörizmin sebepleri.....	8
1.3.1.Ekonomik sebepler.....	9
1.3.2.Siyasi sebepler.....	9
1.3.3.Sosyal sebepler.....	10
1.3.4.Psikolojik sebepler.....	11
1.4.Terörizmin türleri.....	12
1.4.1. Klasik ve yeni sol	12
1.4.2. Bölücü terörizm ve ırksal terörizm	13
1.4.3. Dini kökenli(motivasyonlu) terörizm	13
1.4.4. Klasik ve yeni sağ	14
2.Uluslararası Terörizm.....	14
2.1.Uluslararası terörizmin bir araç olarak kullanılması.....	16
2.2.Sınır aşan/uluslararası terörizmin devamını sağlayan faktörler.....	19
3. Türkiye’de faaliyet gösteren ve uluslar arası nitelik taşıyan terörist örgütler.....	20
3.1.Devrimci Halk Kuruluş Partisi/Cephesi-DHKP-C	21
3.2. Partiya Karkaren Kürdistan (Kürdistan İşçi Partisi)-PKK.....	22
3.3.El-Kaide.....	26
3.3.1. El-Kaide Türkiye Grubu.....	29
2.BÖLÜM İSTİHBARAT.....	30
1.İstihbaratın tarihi.....	30
2.İstihbarat.....	33
2.1. Stratejik ve taktik istihbarat.....	35
2.2. İstihbarat üretimi.....	36
2.3. İstihbarat toplama yöntemleri.....	37
2.3.1.İstihbaratın değerlendirilmesi.....	38
2.4. Elde edilişi bakımından istihbarat.....	41
3.Terörle mücadelede istihbarat.....	42

4.İç güvenlik birimlerinin istihbarat toplamadaki yerleri.....	42
4.1. Polisiye metotları ile istihbarat metotları arasındaki fark.....	43
5.İstihbaratın önemi.....	44
5.1. İnsana dayalı istihbaratın önemi.....	47
5.2.Terör örgütleri açısından istihbaratın önemi.....	48
3.BÖLÜM 11 EYLÜL VE SONRASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ TERÖR OLAYLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	49
1. ABD'ye yönelik 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen intihar eylemleri.....	50
2. İngiltere/Londra'da 7 Temmuz 2005 tarihinde gerçekleştirilen intihar eylemleri.....	58
3. İspanya/Madrid'de 11 Mart 2004 tarihinde meydana gelen patlamalar.....	61
4.Türkiye'de meydana gelen El-Kaide bağlantılı saldırılar.....	63
4.BÖLÜM GÜNDEME GELEN İSTİHBARAT ZAAFİYETLERİ VE İSTİHBARATIN ÖNE ÇIKAN ÖNEMİ.....	65
1.Klasik anlamda istihbarat mantığı.....	70
2.İstihbarat zafiyeti.....	71
2.1. 11 Eylül öncesinde ve sonrasında ABD istihbarat örgütlerinde tespit edilen eksiklikler.....	74
3.İstihbaratın değişen seyri.....	75
4.Yeni istihbarat yapısı.....	78
4.1. 11 Eylül sonrasında ABD'de yapılan yeni reformlar ve değerlendirmesi.....	81
4.2. ABD İç Güvenlik Teşkilatı (Homeland Security).....	86
5.Terörle mücadelede kriminal istihbarat ve polislik.....	86
SONUÇ	90
KAYNAKÇA.. ..	91
ÖZET.....	97
ABSTRACT.....	98

GİRİŞ

11 Eylül akabinde güvenlik sektörüyle ilgili soruların en başında, istihbarat teşkilatlarının yapılanmaları ve uluslar arası terörizmle mücadeleye hazır olup olmadıkları gelmektedir. Doğal olarak saldırılardan en çok etkilenen ülke olan ABD, bu soruların yönlendirmesiyle yeni bir güvenlik teşkilatı ihdas etmiş, uluslar arası terörizmden gelebilecek tehlikelere karşı daha hazırlıklı olmayı hesap etmiştir. Bu arada meşhur Amerikan istihbarat örgütleri de saldırılardan paylarını almışlar; adeta uçakların “dördüncü hedefi” durumuna gelmişlerdir. Bunun nedeni ülke içinde ve dışında “ABD çıkarlarını” en üst seviyede koruyabilme kabiliyetine sahip olduğu farzedilen bu servislerin, kendilerinden beklenileni yerine getiremeyerek saldırıları önceden sezememiş olmalarıdır.

Bu çalışmada 11 Eylül saldırısı gibi uluslar arası bağlantıları olan terörist eylemlerin etkin bir istihbarat yapısı ve anlayışı ile engellenebileceği öne sürülmektedir. Bu amaçla *birinci bölümde* terör kavramından yola çıkılarak uluslar arası terörizm tanımlanmaya çalışılmış; *ikinci bölümde* ise uluslararası terörizmin karşısındaki en önemli silah olan istihbaratın tanımı yapılarak, istihbarat dünyasına ait bazı kavramlara açıklık getirilmiştir.

Çalışmanın *üçüncü bölümünde*, 11 Eylül ve sonrasında meydana gelen önemli terör olayları kısaca anlatılarak, değerlendirmeleri yapılmıştır. Çalışmanın *dördüncü ve son bölümünde* ise, terörizmi önleme bakımından öne çıkan istihbarat zafiyetleri göz önüne serilerek, soğuk savaş döneminin bitiminde bir kez daha ismi çokça zikredilen istihbaratın, yeni bir anlayışla ele alınarak uluslar arası terörizmin engellenmesinde kilit rol oynayabileceği dile getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM TERÖRİZM

1.TERÖR-TERÖRİZM

Terörizm kavramı ilk defa 1798 yılında Kant'ın "insanlığını kaderinde kötümser bir kavram" şeklindeki terör tanımlamasıyla gündeme gelmiştir.¹ Latince'den türetilen terör kelimesi, dilimizde "*korku*" olarak karşılığını bulmuştur. Ancak terör, terörizm demek değildir; terörizm, siyasal amaçlar doğrultusunda örgütlü ve sistemli bir şekilde terörü yöntem olarak kullanan strateji anlayışıdır.²

Terör kavramındaki korkutma, yıldırma ve tedhiş; kişi veya kişilerin ruhsal yapılarını birden bire saran korku halini ve şiddet durumunu ifade etmektedir.³ Büyük Larousse'da ise terör; "Bir gücü, bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş"⁴ olarak dile getirilirken, Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğünde "kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri"⁵ olarak tanımlanmaktadır.

Yine terör, şiddetin sosyal, ulusal, dinsel, ırksal, fesada neden olan ve benzer başka amaçlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuka aykırı olarak kullanılması şeklinde de

¹ İhsan Bal, **Terörizm**, Ankara, USAK Yayınları, 2006, 79.

² Necati Yıldırım, "**Türk Dış Politikasında Terör Boyutuyla Güneydoğu Sorunu**", Ankara, G.Ü. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, 2004, s.7.

³ Ali Çağlar, "Terör ve Örgütlenme", **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara: 1997, C:30, S:3, 119.

⁴ Büyük Laresse Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul: Milliyet Yayıncılık, C.22, s.1144.

⁵ Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, Ankara: Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1992, s.124.

tanımlanmıştır.⁶ Öztürk ve Özdağ'a göre terörizm, "dehşet salmak için girişilen, seçilmiş, planlı eylem ve/veya eylemde bulunma tehdidi"dir.⁷

Türk hukukunda terör, 3713 sayılı terörle Mücadele Kanununun (değişik birinci fıkra: 19.07.2003/25173-4928/20) 1.Maddesinde; "cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir" ⁸ şeklinde yerini bulmuştur.

Terörizm yeni karşılaşılan bir olgu değildir. Farklı kavramlarla ifade edilmiş olmakla birlikte, bu kavram içerisinde mütalaa edilebilecek olayların ve gelişmelerin varlığı, insanların toplu olarak yaşamaya başladıkları döneme kadar götürülebilir. Ancak, bilimsel ve teknolojik gelişmeye bağlı olarak, terörizm kavramı da değişime uğramış ve bugünkü görünümüne kavuşmuştur.⁹

Terörizmin tanımıyla ilgili olarak 1930'lu yıllardan günümüze 100'ü aşkın açıklama getirilmiştir. ABD'ye göre terörizm tanımı farklı, BM'ye göre

⁶ Sulhi Dönmezer, "Her Yönüyle Tedhiş", **Son Havadis**, 10.11.1977.

⁷ Öztürk, Özdağ, **a.g.e.**, s.137-138

⁸ 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu

⁹ O.Metin Öztürk, Ümit Özdağ, **Terörizm İncelemeleri**, Ankara, ASAM Yayınları,2000, 137.

farklıdır. Çok çeşitli tanımlar arasında “büyük siyasal sorunların şiddet biçiminde belirtisi” şeklindeki tanımlara rastlamak da mümkündür.¹⁰

Avrupa'nın terörizme verdiği yanıtı irdeleyen Paul Wilkinson'a göre ise kısaca terörizm, *“geniş hedef kitlelerin teröristlerin amaçlarını kabullenmeleri için korkutulması, bir hedefin tanıtılması için ve de terör ortamı oluşturmak için sistematik olarak yaralama, öldürme veya tahrip etmek”* tir.¹¹

Öte yandan terörizmi, politik hareketler sınıfında sayarak; politik davranışlara etki yapmak için tedhiş ve tehdit kullanımını gerektiren sembolik bir hareket olduğu şeklinde açıklayanlar da olmuştur.¹²

Yine İngiliz araştırmacı Thackrah terörizmi, “yeni bir siyasi sistemin kurulmasına destek sağlamak için, devrimci hareketlerde korku ve şiddetin sistematik bir şekilde kullanılması” şeklinde ifade ederken, İsraili araştırmacı Natenyahu;”kasıtlı ve sistematik bir şekilde suçsuz insanları öldürme, sakat bırakma ve tehdit etmek suretiyle, siyasi sonuçlara ulaşmak için korku salma” olarak tanımlanmakta, yine Shultz tarafından da “politik şiddet” olarak ele alınmaktadır.¹³

Terörizmin, genelde şu boyutlara/unsurlara sahip olduğu söylemek mümkündür; şiddet veya zor kullanma, bir siyasal hedef gütmeye, dehşet veya

¹⁰ James M. Smith, William C.Thomas, “The Terrorism Threat and US Government Response:Operational and Organizational Factors”, **USAF Institute for National Security Studies**, Chapter.12, (Colorado:2001), s.6

¹¹ Paul Wilkinson, “International Terrorism:The Changing Threat and EU's Response”, **Institute For Security Studies**, October 2005, Erişim:www.iss.europa.eu, 07.12.2006, 9.

¹² Sabri Dilmaç, M. Erkan, **Devlet güvenliği Terörizm ve İstihbarat**, Ankara, EGM Yayınları, 2006, 56.

¹³ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.61.

koru salma, tehdit ve toplumda uyandırılan psikolojik etki veya üçüncü kişilerden beklenen yaygın tepki.¹⁴

CIA Kontr-terör Merkezi eski Başkanı Paul PILLAR ise terörün dört ana anahtar faktörü olduğunu söylemektedir.

- Terör içgüdüsel bir şiddet eyleminden ziyade önceden planlıdır,
- Terör politiktir (Varolan politik düzeni değiştirmeye yöneliktir),
- Asker ya da savaşa hazır birlikleri değil sivilleri hedef alır,
- Uluslararası (*subnational*) gruplar tarafından uygulanır.¹⁵

Terör örgütleri, amaçlarına ulaşmak için şiddet kullanmayı strateji olarak benimsemişlerdir. Ancak bu şiddet akabinde ortaya çıkan fiziksel zarardan ziyade, psikolojik etkilerin yanında örgütün tanıtımı ve verilen mesaj örgütler açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla terörizm kendilerine zarar verdiği mağdurları değil de izleyenleri hedeflemektedir. Bu konuda da medya adeta terörist örgütlerce kullanılmaktadır.¹⁶

Öte yandan terörizm toplumsal hayatı her yönüyle etkilemekte, bu çerçevede bir ülkenin ekonomisini de sarsmaktadır. Richard A. Clarke'a göre; *bugün terörizme karşı toplum ve ekonomi çok zayıftır; alışveriş merkezleri, parklar, eğlence yerleri ve stadyum gibi alanlar tıpkı Madrid saldırısında olduğu gibi savunmasızdırlar. Onbinlerce insan korumasız tren istasyonları gibi alanlarda kısa süreler içerisinde bulunmaktadır. 11 Eylül saldırılarından itibaren bu tür kamu alanları gibi geniş kalabalıkların ziyaret ettiği özel teşebbüse ait yerlerde, terörist eylemler nedeniyle iflas endişesi bulunmaktadır. Bu tür yerlerin yeterli bir şekilde korunması da çok büyük*

¹⁴ Öztürk, Özdağ, a.g.e., s.139

¹⁵ Yıldırım, a.g.e., s.6.

¹⁶ Sait Yılmaz, **21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat**, Ankara, Alfa Yayınları, 2006, 502.

*miktarda mali yükü beraberinde getirmektedir. Yine bu türden terörist eylemler ABD ekonomisi için de tam anlamıyla yıkıcı bir nitelik taşımaktadır.*¹⁷

1.1. ABD, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletlere göre terörizm

Avrupa Birliğinin Kasım 2001’de yaptığı tanıma göre de; bir kişi veya grup tarafından bir ülkeye veya ülkelere karşı, onların kurumlarını veya halklarını korkutmak amacıyla, temel özgürlükleri, demokrasiyi, insan haklarına saygıyı, sivil özgürlükleri ve toplumların dayanak noktası olan kanun hakimiyetini değiştirmeye veya yok etmeye teşebbüs etmek, terörizm suçu olarak cezalandırılacak ve her üye ülke de bu suçlara karşı gerekli önlemleri alacaklardır.¹⁸

Birleşmiş Milletlerin 2004 yılında aldığı 1566 sayılı kararında yer alan ifadelerde de terörizmin bir anlamda tanımlandığını söylemek mümkündür. Buna göre; *“kasten birini öldürmek veya ağır bir şekilde yaralamak; halk arasında, belirli bir grup içinde ya da bazı şahıslar arasında terör ortamı oluşturmak niyeti ile rehin almak; uluslar arası anlaşmalar ile protokollerde ifade edildiği üzere terörizmle irtibatlı suçları yapmaya matuf olarak bir kitleyi korkutmak ya da bir devleti veya bir uluslararası örgütü zorlamak, hiçbir şart altında kabul edilemez...”*¹⁹

ABD iç güvenlik teşkilatı FBI ise terörizmi, “sosyal veya siyasi bir amaç çerçevesinde, bir grubu, toplumu veya hükümeti/yönetimi

¹⁷ Richard A Clarke, “The New Terrorist Threat”, **Time**. New York: Mar 22, 2004. Vol.163, Iss. 12; pg. 41, 1 pgs

¹⁸ Wilkinson, **a.g.m.**, s.9.

¹⁹ Wilkinson, **a.g.m.**, s.10.

korkutmak/sindirmek için mallara veya kişilere karşı şiddet veya gücün yasa dışı kullanımı” olarak tanımlamaktadır.²⁰

Ancak gelişmiş ülkelerin terörizmi bu şekilde tanımlamalarına rağmen dünyanın her yerinde terörizme karşı durmak konusunda, 11 Eylül'e kadar Batı ülkelerinde somut bir örneğe rastlamak olası değildir. Nitekim Chomsky, Batı'nın terörizm karşısında çifte standart uyguladığını vurgulayarak, *“küresel topluluk teröre tamamen karşıdır. Ama “uluslararası topluluk” harekete geçmez. Batılı ülkeler ve entelektüeller “uluslararası topluluk” derken, aslında kendilerini kastetmektedirler. Zengin ve güçlülerin eylemlerini desteklemeyenler “küresel topluluğa” dahil değildir. Yine aynı şekilde, terörizm genelde “bize ve dostlarımıza karşı yapılan terörizm” anlamına gelir”* demektedir.²¹

1.2.Terörizmin muhtemel amaçları/işlevleri

Terörizmle hedeflenen, ilk olarak halkı veya hedef bir topluluğu korkutmak, dehşete düşürmektir. İkincisi yerleşik otoriteyi tahrip etmek; yerleşik otoritenin terörist ile masum kitle arasında ayırım yapmadan baskı yöntemlerine başvurmasını sağlamaktır. Üçüncüsü, otoriteye ve düzene karşı olan güçleri harekete geçirmek, böylelikle mevcut yönetimin gücünü etkisiz hale getirmektir. Dördüncüsü, kamuoyunu kendi lehine ve otorite aleyhine yönlendirmektir. Beşincisi ise, siyasal güç odaklarını ele geçirmek ve/veya varolan yönetimi devirmektir.²²

²⁰ Smith, Thomas, a.g.e., s.1

²¹ Noam CHOMSKY: **11 Eylül**, Çev.Dost KÖRPE, İstanbul, Om Yayınevi, 2002, s.42

²² Öztürk, Özdağ, a.g.e., s.139

Richardson'a göre terörizmin bizzat kendisi tehdit değildir; terörizm, birisine düşmanlık besleyenleri tahrik etmek veya güçlü olana karşı intikam için çabalamaktır. Yine dünyanın bir çok yerinde siyasal amaçlara ulaşabilmek için kullanılmaktadır.²³ Günümüzde uluslar arası terörizmin böyle bir çehreye kavuştuğunu söylemek doğru olacaktır.

Diğer yandan terör suçunun meydana gelebilmesi için üç temel elementten bahsetmek gereklidir. Bunlar:

- Devletin-milletin doğrudan birliğine ve temel düzenini hedef alan bir amacın olması(ideolojik boyut),
- Yasadışı/illegal bir örgüt tarafından gerçekleştirilmesi(örgütsel boyut),
- Korkutma, yıldırma, sindirme gibi eylemsel (şiddet) boyutunun olmasıdır. ²⁴ Buradan hareketle, ülkelerin terör tanımındaki ortak noktanın cebir, zor kullanma olduğu söylenebilecektir.

1.3.Terörizmin Sebepleri

Geçmişten günümüze her terör hareketi belli oranda taraftar bulmuştur. Şüphesiz bunda terör hareketine temel olan ve kendi içinde tutarlı olabilen bazı düşüncelerin ve nedenlerin payı büyüktür. Bu bağlamda terörist bir harekete üye olan herhangi bir şahsın kendi açısından gerekçeleri bulunduğunu belirtmek gerekmektedir. Terörizmin veya terörist örgüte mensup olmanın çeşitli gerekçeleri sıralanabilir. Bu sebepler arasında öne çıkanları şu şekilde ifade edilmesi mümkündür:

²³ Louise Richardson, "Terrorist Rivals", **Harvard International Review**. Cambridge: Spring 2007. Vol.29, Iss. 1; pg. 66, 4 pgs

²⁴ EGM/TEMÜH Dairesi Başkanlığı, "Din-Laiklik İstismanı", **Polis Dergisi**, Ankara: 1998, sayı 17, s.80.

1.3.1.Ekonomik sebepler

Bir ülkedeki gelir dağıtımındaki eşitsizlik veya zor ekonomik şartlar, terörist yapıların istismarına yol açmaktadır. Terör örgütleri bu tür olguları potansiyel adaylara empoze ederek, kendilerine yeni mensuplar bulmaktadırlar. Bu doğrultuda terörizmin ekonomik sebeplerini, temel ihtiyaçların asgari düzeyde karşılanamaması, adaletsizliğe bir cevap ve zenginliğin eşit dağıtılmaması gibi nedenlerle açıklayanlar bulunmaktadır.²⁵

Ancak ekonomik sebeplerin terörizm konusunda en çok öne çıkan etken olduğunu söylemek güçtür; çünkü İspanya'nın gelişmiş bölgesi Bask'ta ETA terörünün varlığı bilinmektedir.²⁶

1.3.2. Siyasi sebepler

Genelde ülke dışından planlanan siyasi hedeflere ulaşabilmek için terör bir vasıta olarak kullanılmaktadır. Nitekim bu hususa işaret eden Çınar²⁷, "uluslararası terörizmin iki önemli yöne sahip olduğunu belirtmek mümkündür; ilki, terör örgütleri eylemlerini kendi amaçları ve çıkarları için gerçekleştirmektedirler ki, bundan her zaman üçüncü kişiler de yararlanacaktır. Diğeri ise devletler bu terörizm türüne destek olmaktadır ve ulusal çıkarları için kullanılmaktadırlar" diyerek, devletlerin kendi çıkarları uğruna bir başka ülkeyi hedef alan terörizm hareketlerin destekleyebileceğine dikkat çekmiştir. Bu hususa ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak temas

²⁵ Ö.Rengin Gün, "Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 2, Sayı, 4, 2000, 86.

²⁶ Abdullah Torun, "Siyasal Terörizm:Neden ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme"**Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt, 3, Sayı, 1, Ocak 2003, 163.

²⁷ Bekir Çınar, **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör**, Ankara, Sam Yayınları, 1997, s.243.

edilecektir. Diğer yandan devletlerin otoriter yapılarını devam ettirmek ve rejimlerini korumak amacıyla teröre başvurmaları²⁸ iç siyasi nedenler arasında yer almaktadır.

1.3.3. Sosyal sebepler

Kişilerin aile ortamları doğrudan terör suçunu oluşmasına neden olabilmekte; bu da terörist oluşumlar tarafından kullanılmaktadır. Fertlerdeki ilgi ve sevgi yoksunluğu, müsamahasız ve katı bir çevre ile hatalı eğitim-öğretim sistemi birleştiğinde ortaya suç işlemeye eğilimli, kötümser ve nefretle dolu bir insan tipi çıkmaktadır. Bundan sonrası terör örgütleri için nispeten daha kolaydır; çünkü bu aşamada kişiler için gerekli olan örgütlü bir faaliyet içinde yer almaktır.

Yine “bir gruba dahil olarak kendini ifade etmeye çalışan bir ferdin, bağlanmaya çalıştığı grupla birlikte hareket edeceği, tek başına yapmadığını da grupla birlikte yapmak isteyeceği”²⁹ öngörüsü göz önüne getirildiğinde, toplumla uyumlu olmayan ve terörist bir örgütü grup olarak algılamış insanların çevrelerine ne denli zarar verebileceği çeşitli terörist eylemlerde açıkça görülebilmektedir.

²⁸Yıldırım, **a.g.e.**, s. 17.

²⁹ Doğan Kökdemir, “Bir İnsan Davranışı Olarak Terör”, **Pivolka**, Savaş Özel Sayısı, Nisan, 2003, Erişim:www.elyad.baskent.edu.tr, 19.09.2007, 18.

1.3.4.Psikolojik sebepler

Teröre neden olan unsurlar arasında sayılan psikolojik sebepler, içinde pek çok ögeyi barındırmaktadır. Bunların başında mantıksızlık ve ruhsal bozukluk gelmektedir. Kompleks ve baskı ögesinde, aile içi ve toplumsal yapı çocuk gelişiminde etkili olmakta, gelecekte terörist hareketlere katılma nedeni olabilmektedir. Yine uyumsuzluk da aynı nedenler üzerine oluşmaktadır. Diğer taraftan kişilerin, terörist gruplar tarafından verilen ideolojik eğitimle “beyin yıkama”ya ve “telkin”e maruz bırakılmasından da söz etmek yerinde olacaktır.

Psikolojik yönden terörist kimliği incelendiğinde, kendisine saygısı az, kendisine ve diğer insanlara güvenmeyen, hoşgörü limiti sınırlı ve normal insani hedeflere(aile sahibi olmak, topluma yararlı olmak vb.) uzak olan kimse görüntüsü ile karşılaşmaktadır.³⁰

Yukarıda belirtilen sebepler arasında dile getirilmeyen, ancak bazıları tarafından terörizmin nedenleri arasında sayılan bir başka husus da, herhangi bir kitlenin *terörize* edilmesidir ki, İngiliz eski Dışişleri Bakanı HURD da; *“günümüzde İngiltere gibi ülkelere yönelik yapılan terörist saldırıların nedeni, bu ülkelerin, Irak’a müdahaleleridir. Çünkü ona göre, Irak’a ciddi bir neden olmadan girilmiş, uluslar arası hukuk çiğnenmiş ve bir sürü masum Iraklı ölmüştür. Irak’ın işgaliyle başlayan süreç İngiltere veya başka bir yerdeki herhangi bir genç Müslümanın terörizme kaymasını kolaylaştırmıştır. Böylece Irak terörizme bir üs haline getirilirken, İngiltere gibi ülkeler de daha*

³⁰ Kürşad Demirutku, “Aynadaki Ben: Teröre Anlam Vermenin Dayanılmaz Zorluğu”, **Pivolka**, Yıl, 2, Sayı, 10, Kasım 2003, Erişim:www.elyad.baskent.edu.tr, 19.09.2007, 17.

*az güvenli duruma gelmiştir*⁸¹ diyerek bir anlamda bu görüşü desteklemektedir.

1.4.Terörizmin Türleri

Terörizm, sonuçları itibariyle mağdurlar açısından tek bir kavram olsa da, dünyanın terörizmle tanıştığı ilk günlerden bu yana terörizm, amaçları bakımından farklılık göstermektedir. Bu nedenle en genel anlamda terörizm çeşitleri şunlardır:

1.4.1.Klasik ve yeni sol

Temelleri 1947'de Çin'de Mao ve 1959'da Küba'da Castro'nun başlattığı ihtilal hareketlerine³² dayanan, 1970 ve 1980'lerin ideolojik terörizm çeşididir. 1968'deki 11 gruptan 8'i sol terör gruplarını oluşturmakta iken; bu rakam, 1980'li yıllarda 1/3, 1992 yılında ise yüzde elli sayısına ulaşmıştır. Süreç içerisinde, klasik solun kombinasyonu neticesinde yeni sol ortaya çıkmıştır. Bu yeni solun, daha uluslar arası bir niteliğe sahip, devlete bağlı olmayacak bir uluslararası toplum oluşturmaya yönelik olarak şekillendiği ve daha az hiyerarşik özellikler taşıdığı gözlenmiştir.³³ Öte yandan soğuk savaş döneminde Marksist ideolojinin sol terör örgütlerine ilham veriyor olması, bu dönemdeki terör hareketlerine desteğin de Doğu Bloğu ülkelerinden kaynaklanmasına neden olduğunu söylemek mümkündür.³⁴

³¹ Mark Phythian, "Intelligence, policy-making and the 7 July 2005 London bombings", **Crime, Law and Social Change**, Dordrecht: Dec 2005. Vol. 44, Iss. 4-5; p. 361.

³² Torun, **a.g.m.**, s.162.

³³ Smith, Thomas, **a.g.e.**, s.4.

³⁴ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.67.

1.4.2.Bölücü terörizm ve Irksal terörizm

Etnik terörü, devletlerin bütünlüğünü tehdit eden herhangi bir etnik grubun, siyasi taleplerini gerçekleştirmek için yaptıkları eylemler olarak nitelemek mümkündür.³⁵ Bu gruplar genellikle siyasal hedefi, etnik ve bazen de dini unsurlarla desteklerler; fakat siyasal yan daima baskın durumdadır. Meşruluk kazanmak ve bunu sürdürmek her zaman hedefledikleri amaçtır; bu kapsamda sosyal olarak tolere edilebilir bir şiddeti öngörmektedirler.³⁶

1.4.3.Dini kökenli(motivasyonlu) terörizm

Dini motifli terörün hedefi, terörist eylemler vasıtasıyla dini-politik amaçların gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Teröristler kendi dini inançları doğrultusunda oluşturulacak bir yönetim sistemi kurma gayretindedirler.³⁷

Dini motifler üzerine dayanan terörizm, terörizmin hem çok eski hem de yeni görünümlü formudur. Bu çok eski motifin yeniden canlanması 1979-1980 İran devrimi ile gerçekleşmiştir. RAND Araştırma Kuruluşunun rakamlarına göre, 1968'de bu motif üzerine aktivitesi bulunan terörist grup bulunmazken; 1980'deki 64 örgütten sadece 2'si dinsel motifli örgüt konumundadır. Ancak 1992'de bu rakam ¼; 1995'de ise yaklaşık %50 olmuştur.³⁸ Soğuk savaş bitiminde Varşova Paktı'nın dağılmasıyla birlikte tehdit olma özelliğini yitirmesi ve akabinde batı ülkeleri karşısında dini motifli terörün kendisin hissettirmesi, buna sebep olarak gösterilmektedir.³⁹

³⁵ Gün, **a.g.m.**, s.85.

³⁶ Smith, Thomas, **a.g.e.**, s.4.

³⁷ Gün, **a.g.m.**, s.84.

³⁸ Smith, Thomas, **a.g.e.**, s.5.

³⁹ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.68.

1.4.4.Klasik ve yeni sağ

Bu kategorideki terörizm, genellikle hükümetleri, etnik grupları ve bu teröristlerin ana vatanında yaşayan yabancıları sindirmeyi amaçlamaktadırlar. 1998 yılında ABD'de 435 aktif "vatansever" grubun varlığından söz edilmektedir. Bu grupların tamamı için şiddet ve ırkçılık taraftarı tabiri doğru olmasa da, bunlar gelecekteki terörist aktiviteler için bereketli birer toprak görevi görmektedirler.⁴⁰ Yine Türkiye'de 1980 Askeri Darbesine giden süreçte yaşanan şiddet olaylarında bu tür terörizmin varlığı kendisini hissettirmiştir.

2.ULUSLARARASI TERÖRİZM

Uluslar arası terörizm kavramının uluslar arası toplumun gündemine ilk getirilişi, İkinci Dünya savaşının hemen öncesinde 1937 yılında Milletler Cemiyetince sunulan *Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Antlaşmasıyla* mümkün olmuş; fakat anlaşmayı sadece bir ülke onaylamıştı. Buna rağmen terörizmin uluslar arası bir tanımı üzerinde mutabık kalınamadığı için, adam kaçırmak, nükleer materyal bulundurmak, patlayıcı madde kullanmak ve terörizmi finanse etmek gibi terörizm içerikli suçlar, bakış açılarının farklılığı nedeniyle herkes tarafından terörizm olarak algılanmamıştır.⁴¹

Bu doğrultuda terörizmin kesin bir tanımını yapmak, özellikle uluslar arası terörizm kavramına açıklık getirmek oldukça güçtür. Çünkü, günümüz

⁴⁰ Smith, Thomas, a.g.e., s.6.

⁴¹ Ilias Bantekas, "The International Law of Terrorist Financing", The American Journal of International Law, Vol. 97, No. 2. (Apr., 2003), 315.

konjonktüründe, bir devlet için terörist olarak tanımlanan bir grup diğer bir devlet için özgürlük savaşçısıdır. Nitekim Rusya gibi bazı ülkeler halen PKK'nın "kabuk" değiştirmiş hali olan KONGRA-GEL'i terörist örgüt olarak kabul etmemektedirler. Bu nedenle, terörün bir silah olarak diğer bir devlete karşı kullanıldığı yorumları bir çok uzman tarafından yapılmaktadır.

Yine de genel anlamda bazı tanımlara rastlamak mümkündür. Terörizm kapsamında değerlendirilen faaliyetler, birden fazla ülkenin topraklarını veya insanlarını hedef alıyorsa, uluslararası terörizmden söz edilmektedir. Uluslararası terörizm genelde ulusal bir sisteme, ülke dışından yöneltilen bir şiddet ve/veya şiddet yüklü bir tehdit eylemidir. Bu durumda terörizm ulusal sınırların dışına taşmıştır ve uluslararası etkileri/yansımaları söz konusudur. Eğer bir devlet bazı stratejik kazanımlar için terörizmi doğrudan bir mücadele aracı olarak kullanıyorsa veya resmi olarak belirlenmiş ulusal hedefleri doğrultusunda, terörizme her türlü lojistik desteği sağlıyorsa yahut teröristleri ülkesinde barındırıyorsa, bu durumda devlet destekli uluslararası terörizmin varlığı dile getirilmektedir.⁴²

Terörizme uluslar arası niteliği kazandıran, eylemin bir yönüyle ulusal sınırları aşmasıdır. Bu durum, örneğin failin ya da kurbanın yahut da fiile bir şekilde iştirak edenlerin vatandaşlığı nedeniyle veya fiilin işlendiği yer nedeniyle ortaya çıkar.⁴³

ABD Dışişleri Bakanlığı'nca 1983 yılında kabul edilen kısa tanımlamaya göre uluslar arası terörizm, birden fazla ülke topraklarını ve

⁴² Öztürk , Özdağ, **a.g.e.**, s.140

⁴³ Öztürk , Özdağ, **a.g.e.**, s.4

vatandaşlarını ilgilendiren terörizmdir.⁴⁴ Uluslararası terörizm konusunda FBI'nın tanımı ise şu şekildedir; *“sosyal veya siyasal bir amaç çerçevesinde, bir gruba, toplumu veya hükümeti/yönetimi korkutmak/sindirmek için mallara veya kişilere karşı, faaliyetleri ulusal sınırları aşan ve yabancı bir güç ile bağlantısı olan şahıs veya bir grup tarafından şiddetin/gücün yasa dışı kullanımı”*dir.⁴⁵

Günümüzde terör ve terörizm kavramı yaşadığımız yüzyıla göre şekillenmiş, sınıraşan iletişim, ticaret ve seyahat imkanları ile terörist örgütler önemli avantajlar elde etmişlerdir. Teknoloji teröristler tarafından iletişimin yanında eğitim ve lojistik ihtiyaçlar için de kullanılmaktadır. Terör örgütleri gittikçe kendi kendilerine yeter duruma gelmektedirler. ABD istihbarat kaynaklarına göre El-Kaide'nin 60'tan fazla ülkenin sınırları içerisinde kampları ve vakıfları aracılığı ile desteklenen banka hesapları bulunmaktadır. Finansman, ticaret, uyuşturucu, kredi kartı dolandırıcılığı, sahtecilik ve örtülü destekçiler aracılığı ile sağlanmakta; mensuplarının bir kısmı iş adamı, turist gibi seyahat etmektedir.⁴⁶

2.1.Uluslararası terörizmin bir araç olarak kullanılması

Terörizm ABD için yeni olmasına rağmen Avrupa ve Çarlık Rusya'sı için 19.yüzyılın ortasından 1. Dünya Savaşına kadar bilenen bir olgudur. Terörizmin bu dönemde yükselme sebebi ise, anarşist ve milliyetçi akımlardır. Kuşkusuz buna en iyi örnek, Birinci Dünya Savaşını tetikleyen hadisenin bir terörist eylem olmasıdır. Diğer yandan, 20. yüzyılın ikinci

⁴⁴ Alan B. Krueger, Jitka Maleková, “Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?”, *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 17, No. 4. (Autumn, 2003), 120.

⁴⁵ Smith, Thomas, *a.g.e.*, s.1

⁴⁶ Yılmaz, *a.g.e.*, s.505.

yarısında terörü farklı kılan çeşitli unsurların varlığı söz konusudur; bunlardan ilki, terörün aşırılıkçı, ayrılıkçı, dini veya siyasi hareketler tarafından bir vasıta olarak kullanılması; ikincisi ise terörün ulusal çerçevenin dışına taşarak uluslar arası arenada bir müdahale metodu olarak kullanılmasıdır.⁴⁷

Terör ve diplomasinin yan yana konulduğu bir tanımda; terörün uluslararası niteliklere sahip olması ve terörist devletler kavramının, uluslar arası alanda kabul görmesi gibi nedenlerden dolayı terör, *“savaş diplomasinin devamıdır denir, terörizm ise savaş diplomasisi ile elde edilemeyen sonuçları elde etmek için yapılan eylem veya eylemlerdir”* olarak tanımlanmıştır.⁴⁸

Bu çerçevede uluslararası terörizmin iki önemli yöne sahip olduğunu belirtmek mümkündür; ilki, terör örgütleri eylemlerini kendi amaçları ve çıkarları için gerçekleştirmektedirler ki, bundan her zaman üçüncü kişiler de yararlanacaktır. Diğeri ise devletler bu terörizm türüne destek olmaktadır ve ulusal çıkarları için kullanılmaktadırlar.⁴⁹ Bunun da yaygın terör olaylarına neden olduğu aşikardır.

Bir devlet, bazı stratejik hedefler için terörizmi doğrudan bir dış politika aracı olarak kullanıyorsa, resmi olarak belirlenmiş ulusal hedefleri doğrultusunda terörizme her türlü desteği sağlıyorsa, başka ülkeleri hedef alan terör örgütlerinin ülkesinde barınmasına hoşgörü ile yaklaşıyorsa, bu durumda da devlet destekli uluslararası terörizmden de söz edilmektedir.⁵⁰ Nitekim bir devlet tarafından terörizmin bir araç olarak kullanılması Kaynak tarafından da dile getirilmekte ve *“Aslında terör, bir devlet ve onun gizli*

⁴⁷ Yılmaz, a.g.e., s.502.

⁴⁸ Dilmaç, Erkan, a.g.e., s.61.

⁴⁹ Çınar, a.g.e., s.243.

⁵⁰ O.Metin Öztürk, “11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü”, **Uluslararası Terörizm ve Dış Politika**, Ankara, Biltek Yayınları, 2002, s.21.

servisinin desteği olmadan yapılamaz. Bir devlet siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için, savaş gibi maliyeti yüksek, sonuçları kolay telafi edilemeyen bir yola başvurmadan önce, bir ara kademe olarak, terörü kullanır. Bu, teröre maruz kalan ülke açısından da avantajlıdır. Diğer bir ülke, siyasi hedeflerine ulaşmak için savaşa başvurursa, uğranılacak kayıplar ve katlanılacak bedeller daha ağır olur” denilerek, ilginç bir nokta temas edilmektedir.⁵¹

Terörün uluslar arası bir araç olarak kullanımına dair Chomsky ABD örneğini vermekte ve “*Bush tarafından dile getirilen "teröre karşı savaş"ın teröre karşı açılmış olmadığını, Reagan hükümetinin de tüm dünyada Sovyetler Birliği tarafından desteklenen "uluslararası terörizmin" ABD'nin şimdiye kadar karşı karşıya kaldığı en büyük tehdit olduğunu ve terörün ana hedefinin ABD ile onun müttefikleri ve dostları olduğunu; bu yüzden ABD'yi medeniyeti yok etmekte olan bu "kanseri", bu "veba"nın yok edilmesi gerektiğini söylediklerini ifade ederek; uluslararası terörizm konusundaki isterinin, 80'lerin ortalarında doruğa çıktığını, oysa bu sırada ABD ile müttefiklerinin, yok edilmesi gerektiğini söyledikleri kanseri yaymakta başı çektiklerini”* söylemektedir.⁵²

Yılmaz'a göre; *Terörizm sistem dışında sisteme karşı sürdürülen bir mücadeledir. Etkiye dayalı bir mücadele yöntemi olan terörizme karşı hem iç siyasette hem de dış siyasette başvurulabilmektedir. Devletler bir devletin politikasını etkileyebilmek amacıyla bu ülkedeki azınlıkları destekleyebilmekte, terör örgütlerini kullanabilmekte, gizli servisleri aracılığı ile o ülkede iç karışıklıklar çıkarabilmektedir.*⁵³

⁵¹ Mahir Kaynak, **Sil Baştan:Devletler Oyununda Çıkarları Korumak**, İstanbul, Timaş Yayınları 2002, 10.

⁵² Chomsky, **a.g.e.**, s.37

⁵³ Yılmaz, **a.g.e.**, s.503.

Bunlara rağmen günümüzde doğrudan bir devletten destek almayıp da uluslar arası nitelik taşıyan terörist grupların varlığı(El Kaide) bilinmektedir. Chomsky'e göre, *“1990’lı yıllarda Sudan ve Afganistan örneğinde olduğu üzere, devletlerden destek alan teröristlerin günümüzde yine kendileri için güzel bir sığınak olabilecek zayıf devlet arıyor olsalar da; bir anlamda devlet-dışı hareket etmektedirler ve faaliyetleri için devletlere ihtiyaç duymamaktadırlar”*.⁵⁴

2.2.Sınıraşan/uluslararası terörizmin devamını sağlayan faktörler

Uluslar arası terörizmin devletler tarafından bir dış politika aracı olarak kullanıldığı pek çok kişi tarafından dile getirilmektedir. Terörist örgütlerin önümüzdeki dönem içerisinde de küresel sistemde devletler için bir dış politika aracı olarak kullanılmaya devam edeceği de güçlü öngörüler arasındadır. Bu doğrultuda uluslar arası terörizmin varolmasını sağlayan faktörler şu şekilde sıralanabilir;

- Dünyada yaşanan siyasal değişimler ve istikrarsız rejimler gibi unsurlar terörist metotlara başvurmayı tetiklemektedir.
- Daha kolay ulaşılabilen, hafif, etkili ve ucuzu silahlar daha çok rağbet görmeye başlamıştır.
- Modern toplumun duyarlı teknolojisi çökmelere ve başarısızlıklar karşısında zayıf görünmektedir.
- Demokratik ve özgür toplumların yapısını istismar eden terörist oluşumlar, böyle ortamlarda varlıklarını sürdürme imkanı bulabilmektedirler.
- Zayıf devletlerin daha büyük güçlere karşı terörizmi desteklemeleri tek yöntem olarak kabul görebilir(asimetrik tehdit).

⁵⁴ England Home Department, Countering International Terrorism: **The United Kingdom’s Strategy**(presented to the Parliament by the Prime Minister), July 2006, Erişim:www.intelligence.co.uk, 19.11.2006, s.7.

- Teröristlerin, terörizm vasıtasıyla kendilerine sağladıkları yaşam tarzı(statü, para, prestij,..) nedeniyle kısa zamanda terörizmin bitmesi mümkün görülmemektedir.⁵⁵

Terörizmin devamını sağlayan faktörlerin önümüzdeki dönemde ortadan tümüyle kaldırılamayacağı kesin gözükse de, minimize edilmesi mümkündür. Fakat bunun için dünya siyasetini yönlendiren ülkeler tarafından adım atılması zaruridir.

3. TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN VE ULUSLAR ARASI NİTELİK TAŞIYAN TERÖRİST ÖRGÜTLER

Türkiye, 1970'li yıllarda kendisini gösteren terör dalgasının şekil değiştirmiş biçimleriyle mücadele etmektedir. İlk olarak aşırı sol faaliyetlerin bir tezahürü olarak ortaya çıkan sol yapıların terörizmine maruz kalan Türkiye, 1980'li yıllarda bölücü-bölgeci terörist faaliyetlerle karşı karşıya kalmıştır. Fakat hem sol terör hem de bölücü terör faaliyetlerini sürdürürken, bu sefer de Türkiye'nin önüne 1990'lı yıllarda varlığını hissettiren dini motifli terörist örgütler konulmuştur. Çıkarılmıştır çünkü, uluslararası terörizm kısmında da vurgulandığı üzere, terörizmin bir dış politika aracı olarak devletler tarafından kullanılmaktadır. Türkiye bölgesinde her zaman endişeye sebep olacak kadar güç potansiyeli taşıyan bir ülkedir. Bu sebeple Türkiye, terörizm kullanılarak bir tür "koma" halinde yaşatılmak istenmektedir.

Yukarıdaki satırlarda da dile getirildiği gibi, Osmanlının yıkılışının ardından doğan genç Türkiye Cumhuriyeti, bulunduğu coğrafya itibariyle hep

⁵⁵ Yılmaz, a.g.e., s.554.

dikkatleri üzerine çekmiş, Osmanlı gibi güçlü olması istenmemiş ve bu amaçla, çeşitli terörist faaliyetlere verilen destekle sürekli zayıf tutulmak istenmiştir. Egemen dünya güçleri Ortadoğu gibi problemlili ve aynı zamanda petrol zengini bir bölgede güçlü, istikrarlı ve bölgesinde sözü dinlenen bir Türkiye istememektedirler.

Dolayısıyla Türkiye'ye karşı özellikle batılı güçler tarafından kah aşırı sol faaliyetler desteklenmiş, aranan teröristler alenen korunmuş(Fehriye Erdal, Zübeyir Aydar, Remzi Kartal, Rıza Altun, vb.); kah bölücü-bölgeci faaliyetler körüklenmiş, ülkemiz ekonomisinin, siyasetinin ve bürokrasisinin en üst noktalarına gelebildikleri halde Kürt kökenli kardeşlerimiz ayrımcılığa tabi tutuldukları yönünde kışkırtılmışlar; kah "*din elden gidiyor*" klasik yalanı ile, geçmişten bu yana, cahiller kandırılarak din adına cinayetler işleyen acımasız caniler(Hizbullah-İlim Grubu) toplumun huzurunu bozmuşlardır.

3.1.Devrimci Halk Kuruluş Partisi/Cephesi-DHKP-C

Kökeni Türkiye Halk Kuruluş Partisi/Cephesi isimli örgütlenmedir. THKP/C'nin ilk önemli eylemi, 1971 yılında kaçırdığı İsrail Başkonsolosu Efrahim ELROM'u öldürmesidir. Halefi DHKP/C'nin de amacı, bir halk devrimi gerçekleştirmeye matuf, şehir gerillalığı yöntemi ile iktidarı ele geçirmektir. THKP/C'nin lideri Mahir Çayan'ın 1972'de güvenlik güçlerince girdiği çatışmada öldürülmesi neticesinde, örgüt ikiye ayrılmış *Devrimci Sol* olarak ayrılan kısmın başına Dursun KARATAŞ isimli terörist geçmiştir. Terörist örgüt, eski Başbakanlardan Nihat ERİM de dahil olmak üzere, 12 Eylül 1980'e kadar 300'e yakın insanımızı katletmiştir.⁵⁶

⁵⁶ Dilmaç, Erkan, a.g.e., s.128.

1990'lı yıllarda güvenlik güçlerinden önemli darbeler alan örgüt toparlanamamış ve yine ikiye bölünmüştür. Bu bölünmenin neticesinde ortaya çıkan Darbeciler grubunun başına Bedri YAĞAN isimli terörist gelmiştir. Öte yandan Devrimci Sol grubu, DHKP/C adını almış ve bunu da eski Adalet Bakanı Mehmet TOPAÇ'a düzenlediği suikast ile duyurmuştur. Bundan sonra örgüt ülkemizin önde gelen siyasi ve bürokratlarına suikastlarla gündeme gelmiştir.⁵⁷

Terör örgütü 1990-2003 yılları arasında 123 polis ve asker ile 82 vatandaşımızın ölümünden sorumludur. Örgütün eylemleri arasında intihar eylemine de yer vermiştir. Günümüze kadar güvenlik güçlerinden çok etkili darbeler almasına rağmen halen tehdit özelliğini korumaktadır. Merkezi İstanbul olmak üzere, tüm faaliyetleri Avrupa ülkelerinde bulunan lider kadrolarınca yönlendirilmektedir. Örgütün lideri konumundaki Dursun KARATAŞ'ın yurt dışında saklandığı, Sabancı suikastı failinin de Avrupa'da olduğu düşünülmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün koordinesinde İtalya, Belçika, Hollanda ve Almanya'da 2004 yılında yapılan operasyonlar sonucunda planlanan eylemlerin önüne geçilerek örgüt yöneticilerinden de tutuklananlar olmuştur.⁵⁸

3.2. Partiya Karkaren Kürdistan (Kürdistan İşçi Partisi)-PKK

1974 yılında Ankara'nın Tuzluçayır semtinde yapılan bir toplantıda Abdullah ÖCALAN, Kesire YILDIRIM, Haki KARER, Cemil BAYIK, Kemal PİR isimli şahıslar tarafından PKK terör örgütünün ilk fikri temelleri atılmıştır. Öcalan, 1976 yılından itibaren arkadaşları ile birlikte Doğu ve Güneydoğu

⁵⁷ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.130.

⁵⁸ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.131.

Anadolu Bölgelerinde faaliyetlerine başlamıştır. Gaziantep yöresine gönderilen Haki KARER, diğer bir bölücü örgüt olan *Kızılyıldız* tarafından öldürülmüştür. İlk defa bir üyesi öldürülen örgüt, bu olayın akabinde diğer illegal örgütlerle silahlı mücadeleye girişmiştir.⁵⁹

Marksist-Leninist ideoloji çerçevesinde, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin bir bölümünde Bağımsız bir Kürdistan kurulmasını hedefleyen örgüt,⁶⁰ 27-28 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır/Lice'nin Fis (Ziyaret) köyünde yapılan Abdullah ÖCALAN'ın başkanlık ettiği toplantıda Partiye Karkaren Kürdistan (Kürdistan İşçi Partisi) - PKK adıyla kurulmuştur. Bu aynı zamanda PKK terör örgütünün 1.Kongresi'dir. PKK terör örgütü, bir yıl sonra varlığını 1979 yılı Temmuz ayında Milletvekili Mehmet Celal BUCAK'a saldırarak ilan etmiştir.⁶¹ Yine bu tarihten sonra A. Öcalan Suriye'ye geçerek örgütü buradan yönetmeye başlamıştır. 12 Eylül 1980 sonrasında da örgüt mensuplarının önemli bir kısmı da Suriye ve Suriye kontrolündeki Lübnan toprakların geçmişler ve teorik ve pratik eğitimler yapmaya başlamışlardır.⁶²

15 Ağustos 1984 tarihine gelindiğinde Eruh ve Şemdinli'ye yönelik yapılan terörist eylemler ile örgüt yeniden adını duyurmuş⁶³ ve 20 yılı aşacak bir terörizm sürecinin de fitili çekilmiştir.

1986 tarihinde kurduğu askeri kanadı-ARGK ile başta köy korucuları olmak üzere kitle katliamları gerçekleştirmeye başlamıştır. 1990 yıllara gelindiğinde, Türk Ordusunun Kuzey Irak'a yönelik hareketlerinin başlaması

⁵⁹ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 74.

⁶⁰ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.142.

⁶¹ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 75.

⁶² Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.143.

⁶³ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.142.

örgütü bir krizle karşı karşıya getirmiştir. Tek yanlı silah bırakma girişiminin örgütü dağılma noktasına getirdiğini gören A.Ö. yeniden ve daha şiddetli bir biçimde eylem talimatı vermiştir.⁶⁴

PKK terör örgütünün 08-27 Ocak 1995 tarihlerinde Kuzey Irak'ta gerçekleştirdiği 5.Kongresi'nde parti programı ve tüzüğü üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Programda yeni bir sosyalizm tanımı yapılırken, Batı'nın desteğini alabilmek amacıyla parti programından Markist-Leninist ilkeler çıkartılmıştır.⁶⁵

Terör örgütünün ele başı A.Öcalan'ın 15 Şubat 1999 yılında Kenya'da yakalanarak Türkiye getirilmesi örgütte yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Örgüt o güne değin dile getirdiği bağımsız Kürdistan iddiası yerine "Demokratikleşme ve Barış Süreci" konularını gündemine taşımış, sözde bir ateşkes başlatmıştır. Yine, 11 Eylülün etkisiyle, PKK'nın terör örgütü olarak çeşitli ülkelerce ilanı sonrasında, isim değişikliği yaparak 2002 Nisan ayında KADEK(Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) ismini almıştır. Buna rağmen yine terörist örgütler listesine alınması üzerine, 2003 yılı Ekim ayında KONGRA-GEL(Kürdistan Halk Kongresi) şeklinde kabuk değiştirmiştir.

Ancak, 2004 yılına gelindiğinde örgüt sözde ateşkesi bozarak ülkemizin metropollerini ve turistik yörelerini hedef alan şiddet eylemlerini başlatmış; bu arada örgüt elebaşının kardeşi Osman ÖCALAN isimli terörist de örgüt içindeki hizipleşmenin(şiddet yanlısı *Gelenekçiler* ile O.Ö.'nün başını çektiği siyasal mücadele yanlısı *Reformcular*) bir sonucu olarak,⁶⁶ bir grup

⁶⁴ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.143.

⁶⁵ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 86.

⁶⁶ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s. 147.

yandaşıyla birlikte ayrılıp PWD-Yurtsever Demokrat Partisini kurmuştur. Fakat bir süre sonra O.Ö. bu oluşumdan da ayrılmıştır.

Günümüze kadar 35 bini aşkın insanımızın ölümüne ve 200 milyar liraya yakın maddi kaynağın heba olmasına neden olan PKK, halen terörist eylemlerini sürdürmektedir. Irak'ın kuzeyindeki silahlı kamplarında eğitilen teröristler ülkemizde bombalı eylemlerine devam etmektedirler. "Terörizme karşı savaş açan" ABD, örgütün Irak'ın kuzeyindeki kamplarına karşı somut hiçbir adım atmamaktadır.

Terörist örgütün son dönem itibariyle en büyük eylemi 2007 yılı Mayıs ayı içerisinde Ankara'da gerçekleştirdiği intihar eylemidir. Bu eylemde üzerindeki patlayıcıyı patlatan intihar eylemcisiyle birlikte 8 kişi hayatını kaybetmiş, 100 kişi civarında da yaralanan olmuştur. Buna karşın örgüte Avrupa'dan önemli ölçüde para ve eleman desteği gelmektedir. Avrupa'daki özgürlük ortamından yararlanan örgüt sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla para ve eleman temin ederek Irak'taki silahlı kamplarını her yönüyle beslemektedir. Yine Avrupa'da yaşayan KONGRA-GEL Başkanı Zübeyir AYDAR ve örgütün önde gelen mensupları kırmızı bültenle aranmalarına rağmen Türkiye'ye iade edilmemektedirler.

Diğer taraftan örgüt, son yıllarda İran'a karşı da terörist eylemlerini arttırmıştır. Irak'ın kuzeyindeki kampları vasıtasıyla yetiştirdiği mensuplarını, Kürdistan'ın bir parçası olarak gördüğü İran'a eylem için göndermektedir. Nitekim geçtiğimiz dönemlerde terör örgütü İran ordusu ile girdiği çatışmada bir helikopter düşürerek, içinde bulunan bir general ile bir çok askerin ölümüne neden olmuştur. Buna karşılık İran, Irak'ın kuzeyindeki örgüt kamplarını hedef alan askeri operasyonlarına hız vermiştir.

3.3.El-Kaide

Örgüt 1980'li yıllarda Suudi Arabistan'lı Usame Bin Laden tarafından kurulmuştur. Afganistan'da Rusya'ya karşı yapılan savaşta güç kazanan terör örgütü zaman içerisinde ABD başta olmak üzere Batı ülkelerini hedef almaya başlamıştır.⁶⁷ 1979 yılında Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgali sonrasında El Kaide, bu ülkedeki Müslüman halkı korumak için çeşitli ülkelerden gelen binlerce gönüllü Müslüman için çekim merkezi haline gelmiştir. Örgüt, gelen gönüllülerin askeri eğitim almalarında, mali olarak Afganistan'ın desteklenmesinde ve Sovyetlerin çekilmesinde önemli rol oynamıştır.⁶⁸

Örgütün amacı, dünyadaki tüm Müslümanların katılımı ile şariat esaslarına dayalı bir devlet kurmak; bu çerçevede, batı destekli hükümetleri yıkmak ve bir halife yönetiminde batılı güçleri başta S.Arabistan olmak üzere İslam ülkelerinden çıkartmaktır.⁶⁹ Örgütün öğretisi Suudi tarzındaki Selefi-Vahhabiliğe dayanmaktadır. Selefilik'te, dini kuralların uygulanmaları konusunda akla yer verilmemesi, Kuran ve Sünnetin görünen şekliyle algılanması ve tasavvufun dinin dışında görülmesi öne çıkan hususlardandır. Vahhabilik ise ismini kurucusu, Abdülvahhab'tan almakta ve yine Selefilik'te olduğu gibi Kuran ve Sünnet dışında dini ve hukuki kaynak kabul etmemektedir.⁷⁰

Usame Bin Laden önderliğinde kurulan El-Kaide, sempatizanları ve destekleyenlerince "El Kaeda, El Kadir, Askeri Üs, Yahudilere ve Haçlılara karşı kurulan Ulusal İslami Cephe, İslami Selamet Kurtuluşu, Kutsal Yerlerin

⁶⁷ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s. 159.

⁶⁸ Menmet FARAÇ: El Kaide Turka, İstanbul, Günizi Yayıncılık, 2004, 87.

⁶⁹ Faraç, **a.g.e.**, s. 87.

⁷⁰ Faraç, **a.g.e.**, s. 98.

Korunması İçin Çalışan Grup, Kutsal Toprakların Özgürlüğü İçin Çalışan İslami Grup” gibi isimlerle de anılmaktadır.⁷¹

1980’li yıllardan itibaren sürekli kendisini geliştiren ve gerilla savaşı, sabotaj ve intihar eylemleri konusunda eğitim almış bir sürü militanı bünyesinde bulunduran örgüt, 1992 yılından itibaren eylemleriyle kendisini göstermeye başlamıştır. 11 Eylül’e kadar gerçekleştirdiği eylemler arasında;

- 1992 yılında Yemen’deki ABD askerlerini hedef alan bombalı saldırı,
- 1993 yılında New York Dünya Ticaret Merkezinin bombalanması,
- Yine 1993 yılında Mogadişu’da 18 Amerikalının öldürülmesi,
- 1995 yılında Riyad’da 5 ABD’li askerinin ölümüne yol açan bombalı saldırı,
- Yine 1995 yılında Pakistan’da Mısır Büyükelçisinin bombalanması,
- 1996 yılında Suudi Arabistan’ın Hobar şehrinde 19 ABD’li askerinin ölümüne sebep olan bombalı saldırı,
- 1998 yılında Kenya ve Tanzanya’daki ABD Elçiliğine yapılan bombalı saldırılar neticesinde 301 kişinin ölümü,
- 2000 yılında Aden Limanında ABD savaş gemisine yönelik intihar saldırısında 17 askerinin ölümü şeklindeki eylemleri bulunmaktadır. 11 Eylül sonrasında da El-Kaide tarafından onlarca eylem gerçekleştirilmiştir.⁷²

Örgüt bir çok uzmana göre diğer terörist örgütlerden farklılık göstermekte ve bu nedenle ayrı bir önemi bulunmaktadır. Örgütü IRA ile karşılaştıranlar, IRA’nın 1970 ile 1996 yılları arasında bir terörist örgütün Avrupa’da sebep olduğu en çok ölüme rağmen, IRA’nın bölgesel bir terörizm hareketi olduğunu, daha çok kişinin ölmesinden ziyade daha çok kişinin eylemlerden haberdar olmasını hedeflediğini, İngiltere dışından destek

⁷¹ Faraç, **a.g.e.**, s. 78.

⁷² Faraç, **a.g.e.**, s. 89.

almasına karşın uluslar arası sistemi değiştirmeye matuf amacının bulunmadığını; oysa El Kaide'nin, global bir "savaş yürüttüğünü", daha çok insanın eylemlerine şahit olmalarının yanında ölmelerini de umursamadığı gibi nedenlerden dolayı klasik terörist gruplardan daha tehlikeli olduğunu dile getirmektedirler.⁷³

2001 yılı sonlarında ABD öncülüğünde kurulan koalisyon güçlerince Taliban'ın iktidar'dan indirilmesini müteakiben, Afganistan'ı merkez olarak kullanan EL-Kaide, bu tarihten sonra küçük gruplar halinde Güney Asya, Güney Doğu Asya ve Ortadoğu'ya yayılarak, özellikle bu bölgedeki ABD hedeflerine yönelik saldırılar gerçekleştirmeye başlamıştır.⁷⁴ Ancak El Kaide'nin yaptığı eylemleri, kendi halkı ve dünya kamuoyu önünde "haklı bir gerekçe" olarak gösteren ABD, Ortadoğu ve Orta Asya'ya teröre karşı savaş sloganıyla kalıcı olarak yerleşmiştir.

Örgütün eylemlerini gerçekleştirenler, 11 Eylül failerinden M.ATTA gibi profesyonel olmalarının yanı sıra; ayakkabısının topuğuna yerleştirdiği patlayıcı ile eylem planlayan İngiliz vatandaşı Richard REID gibi de amatör olabilmektedirler. Bunun yanında yerel halktan olup da, örgütle bir geçmişi olmayan ancak sempati duyanlar arasında da eylem gerçekleştirmeye gönüllü olanların varlığı bilinmektedir.⁷⁵ Diğer yandan, ABD politikalarına tepki duyan bir çok potansiyel militanın, örgütün "ağı"na düştüklerini belirtmek yerinde olacaktır.

⁷³ Wilkinson, **a.g.m.**, s.15.

⁷⁴ Faraç, **a.g.e.**, s. 88.

⁷⁵ Christopher Cooper, Robert Block, "Terror in Madrid: The Aftermath: Al Qaeda Today Is Decentralized, CIA's Tenet Says", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Mar 16, 2004. pg. A.15

3.3.1. El-Kaide Türkiye Grubu

2003 yılı Kasım ayında İstanbul'da Neve Şalom, Şişli/Beth İsrail Sinagogları ile HSBC Bankası ve İngiliz Başkonsolosluğunu hedef alan intihar saldırıları sonrasında yakalanan şahısların, Selefi çizgideki radikal dini anlayışa sahip oldukları ve cihat bölgeleri olarak adlandırılan Afganistan, Çeçenistan gibi yerlerdeki çatışmalara askeri eğitim alarak katıldıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle bu grup El/Kaide ile bağlantılı görülüp El-Kaide Türkiye Grubu olarak adlandırılmıştır.⁷⁶ Türkiye'de halen aşırı gruplara mensup kişilerin "cihat bölgeleri"ne gittikleri bilinen bir gerçektir. Bu kişilerin bir kısmının El Kaidenin Türkiye uyarlaması etkisiyle cihat bölgelerine gittikleri aşikardır.

Ancak Türk güvenlik birimlerince örgüte yönelik sürdürülen başarılı çalışmalar sonuç vermektedir. Bu kapsamda, İstanbul eylemlerinin planlayıcısı olan Louai Saka yeni bir eylem öncesinde Antalya'da yakalanmıştır.⁷⁷

⁷⁶ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s. 158.

⁷⁷ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s. 159.

İKİNCİ BÖLÜM İSTİHBARAT

1.İSTİHBARATIN TARİHİ

İstihbaratçılık, dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak bilinmektedir. Yazılı metinlere göre, istihbaratçılığın kökeni 5000 yıl önceye dayanmaktadır. Milattan 5000 yıl önce Mısır Kralı III. Tutmosis'in, kuşatma altındaki Yafa'ya ajanlarını gizlice gönderdiği yazılı metinlerde yer almaktadır. Ve yine bu tablet metinlere göre, Tutmosis'in ajanları Yafa'ya un çuvalları içinde girmişler ve şehir ile ilgili gerekli bütün bilgileri krallarına iletmişlerdir. Gelen bu İstihbarat raporundan sonra III.Tutmosis, savaş stratejisini belirleyip şehri daha az bir maliyetle ele geçirmiştir.⁷⁸

Bir çok kaynağa göre, dünyanın ilk profesyonel İstihbarat örgütünün İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth tarafından 1530'lu yıllarda kurulduğu söylenmektedir. Buna karşın Doğu'ya baktığımızda, ilk teşkilatlanmış İstihbarat örgütünün bu tarihten yaklaşık 1000 yıl önce kurulduğunu belirtmek mümkündür. İlk İstihbarat Örgütü, Çinliler tarafından Göktürlere karşı 570'li yıllarda kurulmuş ve bir de sorumlu Bakan atanmıştır. Göktürk'lerin hızla yükselmesi, bölgede güç olması ve Çin'in Batı ile Hindistan gelirlerine el koyması üzerine imparatorluk tarafından derhal bir haber alma örgütü kurulmuştur.⁷⁹

Bazı kaynaklara göre de, askeri istihbaratın geçmişi antik çağlara kadar gitmekte Çin Yazıtlarında(Sun Tzu) ve İncil'de izlerine rastlanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise, genelde askeri istihbaratça kullanılan

⁷⁸ Erdal Şimşek, **Türkiye'de İstihbaratçılık ve MİT**, İstanbul, Kum Saati Yayıncılık, 2004, 12.

⁷⁹ Şimşek, **a.g.e.**, s.13.

telefon kayıtlarının analizi, ajan kullanma ve iletişimden elde edilen bilgiler konusunda iç güvenlik alanında kullanılan istihbarat şekillenmiştir.⁸⁰

Batıda savaşlarda pek yardımı görülmediği için uzunca bir süre istihbarata gereken önem verilmemiştir. Sezar döneminden bu yana generaller düşmanları hakkında bilgi edinmişler de, sadece gördüklerine inanmışlardır. Casuslara güvenmemişler, bilgi toplama metotlarını sorgulamışlardır. Bunun tek istisnası olarak M.Ö.207'deki Romalıların Kartaca'ya kazandıkları zafer gösterilmektedir. 19.yüzyıla gelindiğinde, modern orduların ortaya çıkması, istihbaratın da önemini artırmıştır. Birinci Dünya Savaşındaki iletişimin dinlenilebilmesinin gerçekleştirildiği döneme kadar savaş ve politikada çok derin etkiye sahip olmasa da, istihbarat generallerin savaş kazanmasına yardım etmiştir. Askeri istihbaratın üç dönemde geliştiği ifade edilmektedir; 19.yüzyılda kurumsallaşmaya başlamış, Birinci Dünya Savaşında radyo sinyalleri dinlenmeye başlanmış, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş döneminde ise istihbaratçılar savaştaki komutanlar kadar önem kazanmışlardır.⁸¹

Türklerde istihbaratçılık Çinlilerden çok sonra ortaya çıkmış bir olgudur. Türk tarihinde istihbaratçılığın önemini kavramış olan devlet adamlarından Nizamülmülk; *"Her tarafa tacir, seyyah, sûfi, ilaç satan ziy kıyafetinde daima casuslar gitmeli ve ne işitirse haber getirmelidir...Çok vakit olur ki valiler, mukataa erbabi, memurin ve ümera isyan ve muhalefete meyleder ve padişah hakkında fenalık ister ve suflî fikirde bulunur. Casus gelip haber verince, hemen padişah atına biner ve askerini sevk eder."*⁸² derken, hem Türkler açısından istihbaratın yerini, hem de yöneticiler

⁸⁰ Marilyn Peterson, "**Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture**", Washington, September 2005, Erişim:www.ncjrs.gov, 20 Kasım 2006, 5.

⁸¹ David Kahn, "The Rise of Intelligence", **Foreign Affairs**. New York: Sep/Oct 2006. Vol.85, Iss. 5; pg.125

⁸² Şimşek, **a.g.e.**, s.11.

bakımından ülkeyi idare ederken istihbaratın ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. Yine Osmanlı Padişahlarından II.Abdülhamid'in istihbarata çok ehemmiyet verdiği ve "Yıldız" ismiyle anılan etkili bir istihbarat teşkilatı kurduğu bilinmektedir. Ayrıca, Süleyman Askeri Bey tarafından kurulan ve Eşref Kuşçubaşı'nın başkanlığını yaptığı Teşkilat-ı Mahsusa da Osmanlı'nın son döneminde İmparatorluğun her köşesinde varlığını hissettirmiştir.

İlk askeri istihbarat (değerlendirmesine ilişkin) birimini kuran Rusya olmuştur. 1856 yılındaki Kırım savaşı sonrasında, Rus Çarı'nın kendisini savaş Bakanı olarak atadığı Albay Dimitri Miliutin tarafından ordunun modernleştirilmesi fikri ortaya atılmıştı; Miliutin bu kapsamda kendisine bağlı altı birimden birisini de yabancı ordular hakkında istihbarat toplamakla görevlendirmişti.⁸³

ABD'de istihbaratçılığın tarihine bakacak olursak; 19. yüzyılda ABD istihbarat konusunda ihmalkar davranmış, her tarafı denizlerle çevrili olmanın yanında güçlü bir orduya sahip olmanın verdiği avantajdan dolayı daha fazla güvenlik ihtiyacı hissetmemişti. Ama İspanya-ABD savaşı akabinde, 1903 yılında, Fransa model alınarak ilk defa barış zamanında da görevini sürdüreceği bir istihbarat birimi ihdas edilmiştir.⁸⁴

Almanya'nın istihbarat tarihi ise 1866 yılında Prusya'nın Avusturya ile savaşa hazırlandığı zamana kadar gitmektedir. Bu tarihlerde Genelkurmay Başkanı Helmuth von Moltke bir istihbarat ünitesi kurmuş, bir yıl sonra da açık kaynak istihbaratı toplayan bir başka birimi hayata geçirmiştir.⁸⁵

⁸³ Kahn, a.g.m., pg.125

⁸⁴ Kahn, a.g.m., pg.125

⁸⁵ Kahn, a.g.m., pg.125

Öte yandan Ortadoğu'nun etkin ülkelerinden İsrail'in istihbarat tarihi çok eskilere, Tevrat'a kadar uzanmaktadır. Tevrat'ta Kenan diyarı ve casusluk ibarelerine yer verilmektedir. Yine Yahudi teolojisi açısından önemli olan Talmud'da da istihbarata atıf yapıldığı söylenmektedir. Modern anlamda istihbarat teşkilatlarının kuruluş ise yirminci yüzyılın başlarında Yahudilerin Filistin'e yerleşmeleriyle ortaya çıkmış ve gözcü anlamındaki HASHOMER ile savunma anlamına gelen HAGANAH adlı örgütler kurulmuştur.⁸⁶

2.İSTİHBARAT

İstihbarat pek çok şekilde tanımlanabilir. En geleneksel formuyla istihbarat, gizli dinleme veya diğer veri toplama metotlarıyla toplanan bilgidir. İstihbaratın tipik olarak hemen neticesinin alınması söz konusu değildir. Aksine istihbarat, bir problem için uzun vadeli bir bakış açısını sağlamak ile yine uzun vadeli bir çözümü şekillendirmek için toplanmaktadır. Bir suç araştırmasına destek için toplanan bilgi de ayın metotlarla elde ediliyor olabilir; ancak, edinilen bilgi açık kaynaklar vasıtasıyla elde edilen bilgi benzer şekilde sınıflandırılrsa da, istihbarat probleme ilişkin daha stratejik bir bakış açısı sağlamaktadır. Aradaki fark, istihbari nitelikte olmayan bilginin edinilmesinde ne elektronik takip-tarassut, ne de geleneksel istihbarat toplama metotlarının kullanılmayıdır.⁸⁷

Her organizmanın bir bilgi organizması olduğu gibi, her toplum bir bilgi toplumu ve her organizasyon da bir bilgi organizasyonudur. Bilgi, organize etmek ve büyük bir şirketi en küçük biriminden yukarı doğru işlemesini

⁸⁶ Mehmet Atay, "İsrail Devleti Gizli İstihbarat ve Güvenlik Servisleri", **Avrasya Dosyası**, ASAM Yayınları, İlkbahar 1999, Cilt:5, Sayı:1, 21-23.

⁸⁷ K. Jack Riley, Gregory F. Treverton, Jeremy M. Wilson, Lois M. Davis: **State and Local Intelligence in the War on Terrorism**, RAND Corporation, 2005, Erişim:www.rand.org, 20 Kasım 2006, 2.

sağlayabilmek için gereklidir. Büyük organizasyonlar tarafından bilgi toplanır ve formüle edilmiş fonksiyonlara dönüştürülürler; bu da askeri yapılarca istihbarat ve sivil yöneticilerce de yönetim sürecindeki gerekli olan bilgi olarak algılanmaktadır. Eğer organizma tabirini bir grup, şirket, askeri bir kuruluş, ülke veya toplum yerine kullanırsak, istihbaratın da dış duyular görevini yerine getirmekte olduğunu düşünebiliriz.⁸⁸

Diğer yandan istihbarat kelimesinin pek çok kişiye farklı çağrışımlar yaptırdığı açıktır; bu yüzden en çok yapılan hata istihbarat ile bilgiyi/enformasyonu karıştırmaktır. İstihbarat, bilgi demek değildir. Yine yanlış anlamalardan birisi de *bilgi toplamak yerine istihbarat toplamaktır*. İstihbaratın en basit tanımı olarak *analiz edilmiş bilgi* den söz edilebilir. Yani istihbarat toplanılan bilgi değil, toplandıktan sonra değerlendirmeye tabi tutulan bilgidir.⁸⁹

Bir diğer tanımda istihbarat, kısaca, eldeki verilerin en iyi şekilde kullanılması ve bilginin gücü olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan, istihbarat hem içinde bulunulan zamandaki hem de geleceğe yönelik çıkarımları içerir. İstihbaratı çok farklı şekillerde tanımlamak olasıdır. Amaçlarına yönelik olarak, ekonomik, askeri, stratejik, kriminal istihbarat şeklinde ifade edilebilir. İstihbarat bilgi hâkimiyeti, bilmek ve bilgiye dayalı kararlar vermek veya önlemler almak şeklinde de ifade edilebilir.⁹⁰

Johnson'a göre ise istihbarat, üç ayrı fonksiyonun bileşimi olarak tanımlanır ve bu tanım çerçevesinde istihbarat;

⁸⁸ Anthony G. Oettinger, "Information Resources: Knowledge and Power in the 21st Century", *Science*, New Series, Vol. 209, No. 4452, Centennial Issue.(Jul. 4, 1980), 192.

⁸⁹ Peterson, *a.g.m.*, s.3.

⁹⁰ İhsan BAL: Küresel Çağ: "Güvenlik, Tehdit ve İstihbaratın Değişen Seyri", *Cumhuriyet Strateji*, 9 Ocak 2006.

- İstihbaratın toplanması, analizi ve ilgili makamlara/birimlere gönderilmesi,
- Gizli bir şekilde ülke dışında cereyan eden olayların ülke lehine yönlendirilmesi(örtülü faaliyetler),
- Yabancı ülke istihbarat servisleri ile diğer düşman nitelikli örgütlenmelere karşı korunma olarak tanımlanabilir.⁹¹

Bunların yanı sıra istihbaratın oynadığı rolün, *geleceğe dair uyarılar yaparak izlenecek politikanın üzerine tesis edilebileceği bilgiyi sağlamak* olduğu söylenmektedir.⁹²

2.1. Stratejik ve taktik istihbarat

İki kavram arasındaki fark çoğunlukla karıştırılmaktadır. Taktik istihbarat, spesifik araştırmaların başarısına doğrudan katkı yapmakta iken; stratejik istihbarat, daha çok “büyük resim”deki sorunlarla, yani planlama ve istihdam gibi konularla ilgilenmektedir. Taktik istihbarat hemen sonuca ulaşmayı öngörürken; stratejik istihbarat, zaman içinde gelişerek, uzun vadeli çözümler sunmaktadır.⁹³ Bu yönüyle 11 Eylülün gelişini yıllar öncesinden görmek stratejik istihbarat; saldırılar öncesinde elde edilen emarelerin araştırılması ve değerlendirilmesi ise taktik istihbarattır.

Yine, stratejik istihbarat uluslar arası düzeyde politika ve planlamaları oluşturmak için gerekli iken; taktik istihbarat, stratejik seviyeye göre daha sınırlı ve belirli bir konuda daha kısa süreli olarak kullanılan bir istihbarattır.

⁹¹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.138.

⁹² Roger Jr. Hilsman, “Intelligence and Policy-Making in Foreign Affairs”, **World Politics**, Vol. 5, No. 1. (Oct., 1952), 5.

⁹³ Peterson, **a.g.m.**, s.3.

Savaş esnasında bir komutanın ihtiyaç duyduğu bilgiler taktik istihbarat alanı dahilindedir ve taktik istihbarat anlamında gereksiz görülen bir bilgi stratejik istihbarat anlayışında çok farklı anlamlar taşıyabilir.⁹⁴ Bu çerçeveye göre hareket edilmesini öneren bazı kimselere göre tarihin en büyük terörist saldırılarına maruz kalan ABD, taktik istihbaratla terörist planları engellemeli, yine stratejik istihbaratla da terör örgütlerinin özelliklerini, yapılarını, ve amaçlarını öğrenmelidir.⁹⁵

2.2. İstihbarat üretimi

Çeşitli biçimlerde elde edilen bilginin ve haberlerin istihbarat haline dönüştürülebilmesi için *istihbarat çarkı* içerisinde geçmesi gerekmektedir. Bu anlamda istihbarat çarkı içerisinde yer alan basamaklar aşağıda sunulmuştur;

- *İstek/ihtiyaç,*
- *Planlama,*
- *Haber toplama,*
- *İşlem,*
- *Analiz ve üretim,*
- *İstihbaratın ilgili yerlere gönderilmesi/dağıtımı.*

Bu meyanda, yurt içinde ve dışında çok etkili bir istihbarat üretimi için bilgilerin çok daha iyi bir biçimde elde edilmesi, farklı kaynaklardan gelen

⁹⁴ Yılmaz, a.g.e., s.167.

⁹⁵ Ronald D. Lee, Paul M. Schwartz, "Beyond The "War" On Terrorism: Towards The New Intelligence Network", **Michigan Law Review**. Ann Arbor: May 2005. Vol.103, Iss. 6; pg. 1446, 37 pgs.

haberlerin daha isabetli bir şekilde analiz edilmeleri ve çok daha büyük bir hayal gücü ile elde edilen verilerden bütüne ulaşılması gerekmektedir.⁹⁶

İstihbarat üretiminin izahı sonrasında istihbarat örgütlerinin nasıl bir fonksiyon ortaya koydukları, ne çeşit bir ürünle devleti yönetenleri yönlendirdiklerinden söz edilebilir. Bu kapsamda istihbarat servislerince;

- Günlük olaylar ve dünya genelindeki gelişmelerin yer aldığı istihbarat brifinglerini havi *cari istihbarat*,
- Güvenlik alanında uzun dönemli analizlere dayanan bölgesel değerlendirmeleri havi *tahmini istihbarat*,
- Kısa sürede meydana gelmesi muhtemel risk ve tehditlere ilişkin *ikaz istihbaratı*,
- Çok çeşitli konularda (diğer ülkeler, terörizm, silahlar, ekonomik eğilimler,...) yapılan tetkik ve incelemeler sonucunda hazırlanan *araştırma istihbaratı* şeklinde ürünler sunulmaktadır.⁹⁷

2.3. İstihbarat toplama yöntemleri

Üretim aşamasından önce ihtiyaç duyulan bilgiye ne şekilde ulaşılacağı çok daha önemlidir ve dikkat gerektiren bir aşamadır. Mutlaka uzman personel tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede klasik anlamda istihbarat elde etme metotları kısaca şu şekildedir;

- *Takip-tarassut yöntemi*: Hedefin gerek yaya olarak gerekse de araçla, sabit veya hareket halinde gizli bir şekilde izlenmesiyle elde edilen istihbarattır. İstihbarat toplamadaki yeri istihbaratın tarihiyle başlamaktadır.

⁹⁶ Lee, Schwartz, **a.g.m.**, 37 pgs.

⁹⁷ Yılmaz, **a.g.e.**, s.141.

- *Adam kullanma yöntemi:* İstihbarat birimlerinde çalışanlar tarafından hedef yapı içerisinde bilgi edinmek amacıyla kullanılmasıdır. Yine istihbarat elde edilmişinde, geçmişte olduğu gibi günümüzde de en etkin unsurlardandır.
- *Mülakat/Sızdırma yöntemi:*İstihbarat çalışanı tarafından hedef hakkında yeterli bilgi sahibi olabilmek için hedefle bağlantılı veya hedef şahsın kendisiyle konuşulmasıdır.
- *Sorgulama yöntemi:* İstihbarat hedefi hakkında istenen bilgiye ulaşabilmek için ilgili kişinin konuşmasını sağlamaktır. Bu amaçla bir veya birkaç kişi hedef şahsa yanıltıcı sorular yöneltebilirler.
- *Teknik yöntemler:* Ulaşılan son teknolojik imkanların kullanılarak hedef yapı/kişi hakkında bilgi toplanmasıdır.

2.3.1.İstihbaratın değerlendirilmesi

İstihbarat, planlı ve sistematik bir biçimde elde edilen kaynakların analizi üzerine kurulmuştur.⁹⁸ Elde edilen bilginin istihbarat haline dönüştürülebilmesi için istihbarat çarkı içinde yoğunlaşması gerekmektedir. Bu sürecin en önemli basamağı da bilginin değerlendirilmesidir. Bilginin doğru analizi, doğru sonuçları getirmektedir. Eski MOSSAD Şefi(1988-2002) Efraim Halevy'e göre, istihbarat bir bilim değildir; ancak bir sanat veya zanaat olabilir; dolayısıyla temel mantık ilkeleriyle yaklaşarak sonuca ulaşmak mümkün değildir. Bir istihbaratçının hayal gücü ve yaratıcılıkla donatılmış olması gerekir ki, bu da ona, görünen gerçeğin arkasını görmesine imkan tanır. Bu noktada 11 Eylül Komisyonu haklıdır; çünkü komisyon, istihbaratı değerlendiren görevlilerin, daha fazlasını düşünme/hesap etme konusunda eksiklikleri olduğunu saptamıştır. Gereksinim duyulan istihbaratın yokluğu

⁹⁸ Daniel E. Koshland Jr., "Editorial: The Importance of Intelligence", **Science**, New Series, Vol. 267, No. 5196. (Jan. 20, 1995), p. 311.

halinde istihbarat şefinin, bu eksikliği yukarıda bahsedilen özellikleri ile gidermesi gereklidir".⁹⁹ Dolayısıyla eldeki verilerin isabetli analizinin, aynı zamanda güçlü bir hayal gücü ve muhakeme ile olabileceğini belirtmem mümkündür.

Yine bir istihbaratın değerlendirilmesi/analizi işinde bir masa etrafında oturup durumu değerlendiren görevliler, bir sonuç üzerinde mutabık kalamazlarsa, sorumluluk lider/şef pozisyonundaki kişiye aittir. Zira, istihbaratın ulaştırılacağı makama birden fazla görüşün gitmesi düşünülemez. Dolayısıyla lider konumundaki istihbaratçı resmi sorumluluğu yüklenerek, kendi fikrini beyan etmelidir.¹⁰⁰

İstihbaratın değerlendirilmesi bakımından iyi örneklerden bir diğesinde; Soğuk Savaş döneminde, ABD'nin Sovyetlerin silahlanma çalışmalarını tespit etmek amacıyla, kullandıkları bir uydunun, Orta Asya üzerindeyken tespit ettiği anormallik derhal Avusturalya'daki ABD üssüne, oradan da CIA'in Langley'deki merkezine gönderilmiştir. Uydunun tespit ettiği anormallik bir Sovyet kıtalararası balistik füze kompleksinin yanındaki bir yeni yapının fotoğraflarıyla ilgilidir ve CIA analistleri tarafından incelenen hassas bölge fotoğraflarındaki ısı değişimi bilgisayar yardımı ile de fark edilmiş, yeni yapılan bina çevresindeki ısıyla bölgenin standart ısısının aynı olmadığından hareketle Sovyetlerin, savaş başlığı taşıyan füzeleri saklamak için yeni bir yer altı deposu inşa ettikleri sonucuna varmışlardır.¹⁰¹ Örnekten de açıkça anlaşıldığı gibi istihbaratın tahlili, farklı düşünmeyi ve daha geniş çerçeveden bakmayı da zorunlu hale getirmektedir.

⁹⁹ "Special Report: In defence of the intelligence services - Efraim Halevy; By invitation", **The Economist**. London: Jul 31, 2004.Vol.372, Iss. 8386; pg. 24

¹⁰⁰ "Special Report: In defence of the intelligence services - Efraim Halevy; By invitation", **The Economist**. London: Jul 31, 2004.Vol.372, Iss. 8386; pg. 24

¹⁰¹ Oettinger, **a.g.m.**, s.195.

Terörizmin engellenmesi, sadece devlet kuruluşları için değil, aynı zamanda yerel polis teşkilatının yanı sıra iş dünyası ve endüstri için de kullanılabilir. Bu doğru analizden/değerlendirmeden kastedilen ise, teröristlerin taktiklerinde, eleman kazanmada, hedef belirlemede ve liderlik anlayışlarındaki yenilikler/değişimler ile tehditlere karşı oluşturulacak planlamalar hakkında ilgili diğer birimleri haberdar etmek ve bir işbirliği içinde olmaktır.¹⁰²

Diğer yandan 11 Eylülü yaşamış bir ülke olarak ABD, istihbaratın bilgisayar yardımı ile analizi konusunda, Savunma Bakanlığı bünyesinde bir projeyi hayata geçirmiştir. Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA)-Gelişmiş Savunma Projeleri Ajansı tarafından, Total Information Awareness (TIA)-*Toplam Bilgi İkaz Sistemi* olarak adlandırılabilir bir proje kapsamında; eylem planlayan teröristlerin, ihtiyaç duydukları malzeme ile uçak bileti alacaklarını ya da telefon görüşmeleri gibi faaliyetlerde bulunacaklarından yola çıkarak, bütün bu hareketlerin bir iz bırakacağına dikkat çekilmektedir. Tıpkı akustik sesleri tanıyarak sonarın bir denizatlıyı tespit etmesi gibi, analizcilerin yardımının yanı sıra, TIA sisteminin terörist bir saldırı senaryosunu ortaya çıkaracak izleri tanımlaması öngörülmektedir. 11 Eylül eylemleri örnek alınacak olursa; bazı isimler zaten güvenlik birimlerinin izleme listesinde mevcuttu ve bir çoğunun da ABD’de banka hesabı ile ikametleri vardı. Eğer federal görevliler, bu şahısların kendi aralarındaki iletişimi, aynı uçuş okuluna yazıldıklarını ve aynı gün için uçak bileti almış olduklarını fark etmiş olsalardı eylemciler açığa çıkartılabilirdi.¹⁰³ Kuşkusuz bunu belirleyebilmenin tek yolu doğru istihbarat analizinden geçmektedir. Anlaşıldığı üzere bir bilgiyi elde etmek terörist bir eylemi de önlemeye

¹⁰² William Rosenau, Peter Chalk, “Can We Learn from Others?”, **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Apr 15, 2004. pg. A.14

¹⁰³ Shane HARRIS: “The Big Brother complex”, Government Executive. Washington: Jan 2003. Vol.35, Iss. 1; pg. 58, 2 pgs

yetmemekte; bunun yanında doğru sonucu çıkartmak ve istihbarat üretmek için iyi bir analiz yapmak gerekmektedir.

2.4. Elde edilişi bakımından istihbarat

İstihbarat oluşturma/elde etme yöntemleri genel anlamda beş başlık¹⁰⁴ altında ele alınmaktadır. Bunlar;

- *İnsana dayalı istihbaratı(HUMINT)*: İngilizce Human Intelligence olarak tanımlanan bu istihbarat türünde, hedef içine sızmış veya hedef hakkında yeterli bilgiye sahip ajan/eleman kastedilmektedir.
- *Görüntü istihbaratı(IMINT)*: İngilizce Image Intelligence olarak ifade edilen kavramdan (genelde uydular vasıtasıyla) hedefe dair temin edilen istihbarat ifade edilmektedir.
- *Açık kaynak istihbaratı(OSINT)*: Her türlü medya organından elde edilen ve herkese açık olan bilgilerin istihbarat amaçlı olarak kullanılmasıdır. Günümüzde istihbaratı oluşturan bilginin %85'inin açık kaynaklardan elde edildiği dile getirilmektedir.
- *Sinyal istihbaratı(SIGINT)*: İngilizce Signal Intelligence tabirinden gelmektedir ve hedef tarafından gönderilen sinyallerin ele geçirilmesini ifade etmektedir. Bu kapsamda, iletişim, elektronik, yabancı alet sinyal, lazer, radar ve kızılötesi ışın istihbaratından söz etmek mümkündür.
- *İletişim ve elektronik istihbaratı*: Yeni elektronik keşiflerin geliştirilmesi için bilgi toplanmasının yanı sıra hedef konumundaki ülkedeki iletişim durumuna ilişkin istihbarat edinilmesini ifade etmektedir.

¹⁰⁴ Yılmaz, a.g.e., s.169-170.

3.TERÖRLE MÜCADELEDE İSTİHBARAT

İllegal örgütlerle yapılan mücadelede, ilk olarak gereksinim duyulan olgu, şüphesiz bilgidir. İyi organize edilmiş ve iyi yetiştirilmiş personele sahip bir istihbarat teşkilatı terör örgütleri başta olmak üzere illegal örgütlerle yapılan mücadelede başarının anahtarıdır. Terörist örgütlerin zaman içerisinde deneyim kazanmaları, teknolojik gelişmelerden yararlanmaları nedeniyle bu örgütleri takip etmek ve mücadele etmek gittikçe güçleşmektedir. Bundan dolayı terörle mücadelede etkin olabilmek için çok iyi teşkilatlanmış ve eğitilmiş bir istihbarat örgütünün olması gerekmektedir. İstihbaratın etkin olduğu durumlarda, terörist örgütün eylem taktikleri başarısız kalacak, yapılan operasyonlarla faaliyetleri deşifre edileceğinden örgüt sürekli güç kaybedecektir.¹⁰⁵

Özellikle uluslar arası terörizmle mücadelede iyi bir istihbaratla birlikte edinilen bilgilerin ilgili ülkelerle paylaşımı sınıraşan terörist gruplarla mücadeleyi kolaylaştıracaktır. Ancak günümüzde bilgi paylaşımı konusunda ülkelerin birbirlerine karşı duydukları güven eksikliğinin etkileri mevcuttur. Çünkü ülkeler, doğal bir refleksin sonucu olarak, istihbari çalışmalar vasıtasıyla elde ettikleri bilgileri, çalışmaya dair ayrıntıların deşifre olması endişesinden dolayı paylaşmaya yanaşmamaktadırlar.

4.İÇ GÜVENLİK BİRİMLERİNİN İSTİHBARAT TOPLAMADAKİ YERLERİ

Terörizmle mücadele, terörist eylemlerin önlenmesi için risklerin belirlenerek ölçülmesinin yanında, yerel polis/jandarma birimlerinin

¹⁰⁵ Dilmaç, Erkan, **a.g.e.**, s.104.

yardımlarını da kapsamaktadır. Bu anlamda yerel güvenlik birimlerinin tehditleri nasıl belirleyeceği önem kazanmaktadır. Polisin/jandarmanın, görevli olduğu çevredeki grupların yapısı hakkında bilgi sahibi olması ve hangi ülkelerle ya da gruplarla irtibatlı olduklarının yanı sıra aşırılık eğilimleri taşıyıp taşımadıklarına ilişkin değerlendirmelerinin bulunması lazımdır.¹⁰⁶

İç güvenlik birimleri, terörizmle mücadelede tam anlamıyla “göz” ve “kulak” görevi görmektedirler. Bu birimler rutin güvenlik uygulamaları/suç önleme faaliyetleri esnasında suçlara dair bilgilerin toplanmasının yanında terörist örgütlere ilişkin de veri toplayacak pozisyona haizdirler.¹⁰⁷ Dolayısıyla bu kurum personeli terörist faaliyetlere ilişkin ham istihbarat bilgisi elde etme anlamında ilk kademe görevlileridirler.

Yukarıda da söylendiği gibi, devriye görevi yapan iç güvenlik birimleri, istihbarat toplamaya da alışkın ve hazır olmaları gerekmektedir. Bu görevliler tarafından, istihbarat analizcileri her türlü bilgi ile beslenmeli; bununla birlikte analizci tarafından üretilen istihbarat, eğer sokaktaki polisin/jandarmanın doğrudan işine yarayacaksa hemen paylaşılmalıdır.¹⁰⁸

4.1. Polisiye metotlar ile istihbarat metotları arasındaki fark

Terörizmin önlenmesi açısından istihbarat toplamada belirgin bir yeri olmasına rağmen, polislik ile istihbaratçılık farklı kavramlardır ve icra edilişleri bakımından da farklılık göstermektedirler. İngilizlere göre bir suç araştırması

¹⁰⁶ Peterson, **a.g.m.**, s.11.

¹⁰⁷ Riley, Treverton, Wilson, Davis, **a.g.e.**, s.1.

¹⁰⁸ Peterson, **a.g.m.**, s.11.

kültürü ile istihbarat kültürü birbirlerine karıştırılamazlar.¹⁰⁹ Bir suç, yürütülen bir soruşturma neticesinde tutuklanma ve mahkumiyetle sonuçlanabilecek belirli bir zamanda ve mekanda gerçekleşmektedir. Ancak istihbarat, herhangi bir suç oluşmadan önce düşmanları ve planlarını tespit eder.

Buradan hareketle uçaklı intihar saldırılarına maruz kalan ABD istihbarat birimlerinin de ülke içinde uyuyan terörist hücrelerini bir iz olmaksızın aramalarının gerekliliğinden söz etmek doğru olacaktır. Ancak CIA'in dış istihbarata baktığı ve FBI'ın da Federal bir iç güvenlik teşkilatı olduğu dikkate alındığında, yukarıda bahsedilen uyuyan hücreleri tespit işi FBI'dan beklenmektedir. Fakat asıl görevi polisiye metotlarla suç araştırması yapmak olan FBI'ın suçla mücadele ederken de iyi bir istihbarat yürüttükleri söylemek güçtür.¹¹⁰

Kısaca ifade etmek gerekirse, istihbarat mantığı ile polislik mantığı birbirlerinden ayrıdır ve polisiye görevler sadece istihbarat yardımcı olmak üzere kullanılabilir. Ancak Türkiye'de Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesinin yaptığı istihbarat, emniyetin diğer birimlerinin yardımıyla yürütülen iç istihbarat niteliğindedir ve polisiye görevlerden ayrı tutulmak durumundadır.

5.İSTİHBARATIN ÖNEMİ

Spartalıların askeri mesajlarını kodladıkları günden, yakın tarihimizdeki 2.Dünya Savaşında yine mesajların şifrelenmesine kadar istihbarat savaşta ve savaşın önlenmesinde birincil bir rol oynamıştır. Yaşadığımız bilgisayar

¹⁰⁹ Richard A. Posner, "Our Intelligence Quotient", **Wall Street Journal**,New York, May 16, 2006, A.14.

¹¹⁰ Posner, **a.g.m.**, s.13.

çağında ise terörizm ve istihbarat çok daha önemli bir hale gelmiştir.¹¹¹ Günümüzde terörist yapılar uluslar arası bir sorun haline gelmiş, eskinin aksine herhangi bir devletten doğrudan yardım almaksızın dünyanın her yerinde eylem yapabilme olanaklarını artırmışlardır. Soğuk savaşın önde gelen aktörlerinden istihbarat teşkilatları da, bütün dünyayı tehdit eden terör dalgası karşısında en önemli silah konumundadırlar. Klasik düşman anlayışının tersine ne zaman ve nasıl vuracağı belirli olamayan terörün engellenmesi, ancak çok iyi bir istihbarat yapılanması ile mümkündür.

Günümüzden 2500 yıl önce Sun Tzu, "*casusları olmayan bir orduyu, tam olarak gözleri ve kulakları olmayan bir insan*"a benzetmiştir. Musa Peygamberden Sezar'a, Churchill'den Stalin'e kadar iktidar sahipleri, muhalifleri hakkında işe yarayacak bilgileri elde etmek için casusları kullanmışlardır. Ancak diğer yandan devletler, istihbarat teşkilatlarını yeniden yapılandırmalarının yanı sıra bu kurumların başarısızlıkları, maliyetleri, yasalara uymamaları yüzünden de memnuniyetsizliklerini gizlememişlerdir.¹¹²

Fakat yine de istihbarat, karar vermede, planlamada, stratejik hedef belirlemede ve suçu önleme bakımından kritik bir öneme haizdir. İstihbarat/güvenlik birimleri bilgi toplamadan, bu bilgiyi analiz etmeden ve istihbaratı kullanmadan etkin bir şekilde hareket edemezler; kısaca her seviyede istihbarata gereksinim duymaktadırlar.¹¹³ Nitekim 11 Eylül saldırıları sonrasında istihbaratın önemi anlaşılmış, ülkeler istihbarat teşkilatlarında, başta uluslar arası terörizmle mücadele etmek üzere, yeni yeni ihtiyaçları karşılayabilecek düzenlemeler yapmaya gereksinim duymuşlardır.

¹¹¹ Koshland, **a.g.m.**, s.311.

¹¹² "Leaders: The spy game - The spy game; Reforming the intelligence services", **The Economist**, London: Mar 19, 2005.Vol.374, Iss. 8418; pg. 12

¹¹³ Peterson, **a.g.m.**, s.3-4.

Terörizmin bir strateji olduğunu ve teorisyenlerinin de basit insanlar olmadığını göz önünde tutmak gerekmektedir. Terörist örgütlerle, bu örgütlere karşı mücadele eden güvenlik birimleri arasında her zaman bir “alan kazanma” stratejisi vardır. Terör örgütü mensupları eylem üstünlüğüne, hızlı hareket etme, toplulukları etkileme ve çabuk karar verme gibi bir çok konuda aslında güvenlik kuvvetlerinden bir adım öndedirler.¹¹⁴ Tabiatı itibariyle, teröristler gizlilik içerisinde hareket ederler; dolayısıyla terörizmle mücadelede istihbaratın rolü merkezidir. Terörist yapıların ortaya çıkarılmasına yönelik yürütülen operasyonel faaliyetler için, teröristlerin irtibatlarını, planlarını, mensuplarını belirleyen istihbarat ve bilgi gereklidir.¹¹⁵

11 Eylül, 11 Mart Madrid, 7 Temmuz Londra, Kasım 2003 İstanbul terörist eylemleri, dünyanın küreselleşmeyle birlikte hızla daha çok güvensiz hale geldiğini ortaya koymuş, bu ve benzeri terörist eylemlere karşı insanların gayet savunmasız oldukları gerçeği de göz önüne serilmiştir. Clarke'a göre; *çok üst düzeyde pahalı bir koruma sağlansa da bu tür terörist saldırılara karşı başarı garanti değildir. Eylemci her zaman avantajlıdır. Güvenlik görevlileri de, eylemi yapacak şahsı patlayıcının zamanlayıcısını ayarlamadan kalabalığın arasından çekip çıkarmaları gerekmektedir. Fakat bundan önce terörist yapılara, hedef ülkeye girmeden sızılması elzemdir; böylece teröristler ülke sınırında ele geçirilmeli; aksi durumda milyonlarca insan arasından tespit etmek zorunluluğu göze alınmalıdır.*¹¹⁶ Clarke'ın tavsiye ettiği teröristlerin önceden belirlenerek eylemlerin önlenmesi, yukarıdaki satırlarda da değinildiği üzere, ancak etkili bir istihbarat ve ülkeler arasındaki istihbari bilgilerin paylaşımına yönelik işbirliği ile mümkün gözükmektedir.

¹¹⁴ Bal, **a.g.e.**, s.246.

¹¹⁵ England Home Department, Countering International Terrorism: **The United Kingdom's Strategy**(presented to the Parliament by the Prime Minister), July 2006, Erişim:www.intelligence.co.uk, 19.11.2006, p.16

¹¹⁶ Clarke, **a.g.m.**, pg. 41.

11 Eylül'e kadar batılılar tarafından terörle mücadeleye karşı uygulanan strateji, terörist eylem sonrasında müdahaleyi öngören *balıkçı* metoduyken; bu yöntem saldırılar sonrasında *avcı* metodu olmuş ve istihbarat desteği ile terörist hücrelerin önceden tespit edilip bertaraf edilmesi amaçlanmıştır.¹¹⁷ Böylece ABD tarihinin en büyük terörist saldırısı, istihbaratın terörizmle mücadelede daha çok öne çıkmasına neden olmuştur.

5.1. İnsana dayalı istihbaratın önemi

Terörizm suçlarını araştırıp, suçluları mahkeme önüne çıkartmak elbetteki önemlidir; ancak bundan önce terörist eylemlerin önlenmesi daha önemlidir. Terörizmin önlenmesi için büyük gayretler sarf edilmekte; ajanlar(insana dayalı istihbarat-HUMINT) kullanılarak terörist hücrelere sızılmaya çalışılmaktadır. İnsana dayalı istihbarat çalışmaları 11 Eylül akabinde kritik bir konuma sahip olmuştur. Nitekim 2003 yılında dini motifli terörist bir örgütün, Londra'daki zehirli madde kullanımına ilişkin eylem planının önlenmesi ile Fransız polisinin Kasablanka'daki bir aracın bombalanması eylemine dair irtibatlı şahıslara yaptığı baskın insana dayalı istihbaratın yardımı ile gerçekleştirilmiştir.¹¹⁸

Her ne kadar teknoloji çağında yaşıyor olsak da, teröristler de teknolojinin "yan etkilerinin" farkındadırlar ve bazen tamamen modern iletişim cihazlarından uzak bir şekilde eylemler planlayarak hedeflerine ulaşmaktadırlar. Bu noktada haberalma teşkilatlarının güvenebilecekleri tek kaynak insan unsurudur. Gelişmiş teknolojik makinelerle elde edilemeyen hayati bilgiler terörist örgüt içerisindeki "göz ve kulakla" elde edilebilir.

¹¹⁷ Yılmaz, a.g.e., s.507.

¹¹⁸ Rosenau, Chalk, a.g.m., s. A.14

5.2.Terör örgütleri açısında istihbaratın önemi

Terörist yapılar için de istihbaratın çok hayati bir konumda olduğu bilinmektedir. Nitekim Türkiye’de 2000 yılının Ocak ayında ağır darbe alan Hizbullah-İlim terör örgütünün istihbarat örgütü gibi yapılandığı görülmüştür.

Öte yandan aşırı tavırlarıyla öne çıkan bazı dini içerikli internet siteleri, cihat militanları için güvenlik kitapçıkları ve eğitim bilgileri ile donatılmış durumdadır. Yine bu sitelerden bazılarının istihbarat eğitimi ile tecrübelerin paylaşımı için üç çeşit kaynak önerdikleri görülmüştür: *Büyük Cihat Ansiklopedisi, El-Kaide mensubu Ebu Yahya El-Libi’nin Mektubu ile İstihbarat Sorgu Görevlileri ile Nasıl Mücadele Edilir ve Sorguda Nasıl Davranılır* isimli kitaplar. Bunlar arasında olan Büyük Cihat Ansiklopedisi, 2002 yılında ortaya çıkmıştır ve çeşitli kaynaklardan derlenen istihbarat teknikleri ile militanların edindikleri tecrübeleri ihtiva etmektedir. Kitap, Ebu El-Kaidan kod isimli bir şahıs tarafından yazılmıştır. Kitapta bulunan bölümlerin bazılarında istihbaratın nasıl toplanacağı, analiz edileceği ve gerekli yerlere nasıl sunulacağı konuları yer almakta, takip eden bölümde gizli bilgilerin nasıl korunacağına da yer verilmektedir. Yine kitap, espionaj, karşı-terörizm, sabotaj ve insana dayalı istihbarat(HUMINT) gibi istihbarat literatürüne ait bir çok kavramı ele almaktadır.¹¹⁹ Bu husus, terörizmle mücadelede istihbarat birimlerinin çok daha hassas olmaların gerekli kılmaktadır.

¹¹⁹ Abdul Hameed Bakier, “Jihadis Adapt to Counter-Terror Measures and Create New Intelligence Manuals”, **Terrorism Monitor**, Vol.4, Issue,14, July13,2006, P.1-2.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 11 EYLÜL VE SONRASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ TERÖR OLAYLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

11 Eylül öncesinde, 1990'lı yıllarda dini motif olarak seçen teröristler tarafından çeşitli ülkelerde bir çok terörist saldırılar gerçekleştirilmiştir. Ancak bunlardan hiç birisi ikiz kulelere ve Pentagona yapılan saldırılarla aynı etkiyi yapmamıştır. Fakat diğer taraftan, adeta 11 Eylülün provaları niteliğinde olan bu eylemlerden bazılarını kısaca göz atmakta yarar bulunmaktadır.

1993 yılındaki ikiz kulelere yönelik ilk bombalı saldırı ile 1995 yılındaki Paris metrosuna yönelik saldırı, dünya genelindeki yaşanacak saldırıların ilk habercileri olmuşlardır. Bunun sonrasındaki on yıl içinde Yemen, Tanzanya, Suudi Arabistan ve Mısır'da olmak üzere bir çok saldırı daha gerçekleştirilmiştir. Fakat çağımızın en kötü terörist eylemi olan 2001 yılındaki yapılan eş zamanlı dört saldırıda 3000'e yakın insan hayatın kaybetmiştir. O zamandan beri, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır, Hindistan, Türkiye, Bali(2002, 28'i İngiliz 190 kişinin hayatını kaybettiği), Endonezya, Ürdün, Katar, Fas, Tunus ve Pakistan gibi Müslüman ülkelerin ağırlıkla hedef alındığı saldırılar gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Avrupa 'da da; 2004'deki Madrid tren saldırıları ile 52 kişinin öldüğü ve 700'e yakın kişinin de yaralandığı Londra saldırıları meydana gelmiştir.¹²⁰

ABD'ye ve Türkiye dahil olmak üzere Avrupa'ya yönelik gerçekleştirilen bu kanlı eylemlerden en önemlileri aşağıda ele alınacaktır.

¹²⁰ England Home Department, Countering International Terrorism: **The United Kingdom's Strategy**(presented to the Parliament by the Prime Minister), July 2006, Erişim:www.intelligence.co.uk, 19.11.2006.

1. ABD'YE YÖNELİK 11 EYLÜL 2001 TARİHİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN İNTİHAR EYLEMLERİ

O gün ABD vatandaşı olmayan 19 şahıs, Newark, Boston ve Washington'dan Amerikan ticari jetlerine binmişler ve kalkıştan kısa bir süre sonra bu kişilerin kaçırdıkları uçaklar, Dünya Ticaret Merkezi, Pentagon ve Pennsylvania'nın kırsal bir bölgesine çakılmıştır. 2900 civarında insan ölmüş ya da kaybolmuştur. Bu rakam Amerikan İç Savaşından bu yana verilen en büyük kayıp sayılmaktadır.¹²¹

Teröristlerce 11 Eylül 2001 günü birkaç hedefe karşı düzenlenen saldırıların çok öncesinde Amerika Birleşik Devletleri, 1941'de Pearl Harbour'da Japonya'nın saldırısına maruz kalmış, yine İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman denizaltıları Mississippi Deltasına kadar gelebilmişlerdir. Ancak, 11 Eylül günü gerçekleştirilen intihar eylemlerinde ölenlerin sayısı Pearl Harbour saldırısından daha fazla can kaybına neden olmuştur.¹²²

Saldırıların verdiği masumiyeti iyi kullanan ABD, BM Güvenlik Konseyi'nden de 1373 sayılı kararı çıkartmayı başarmış, aynı zamanda Konseyin kararı ile Terörizmle Mücadele Komitesi ihdas edilmiştir. Kuşkusuz bu karar BM için terörizmle mücadele alanında önemli bir kilometre taşı niteliğindedir. 1373 sayılı karar, ne terörizmi tanımlamış ne de teröristleri belirlemiştir; karar daha çok, ülkeleri terörizmle mücadelede teşvik etmeyi amaçlamıştır.¹²³

¹²¹ Sean D. Murphy, "Terrorist Attacks on World Trade Center and Pentagon", **The American Journal of International Law**, Vol. 96, No. 1. (Jan., 2002), 237.

¹²² Yılmaz, **a.g.e.**, s.430.

¹²³ Eric Rosand, "Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee, and the Fight against Terrorism", **The American Journal of International Law**, Vol. 97, No. 2. (Apr., 2003), 334.

11 Eylül'de yaşanan şok, bütün gelişmiş ülkeleri sarsmış, ABD'nin uluslar arası alandaki çıkışları ile terörizm dünya gündeminin ön sırasına yerleşmiştir. ABD'nin tepkilerine rağmen özellikle Avrupa ülkelerindeki terör tehdit algılamasının yeterince hassasiyet kazanmadığı gözlenmiştir. Fakat Madrid saldırıları da, ABD'nin 11 Eylülü gibi, Avrupalılar için bir dönüm noktası olmuş ve terörün Avrupa'nın kalbinde ortaya çıkması bu ülkeleri çok daha duyarlı hale getirmiştir. 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen saldırılar, aslında yeni bir sürecin de ortaya çıkmasına yol açmıştır. Her ne kadar bu süreç 1990'lı yıllarda baş gösteren dini motifli terör dalgası olarak adlandırılabilir bir sürecin etkisinde gelişse de, bu döneme küresel terör dalgasının yaşanmaya başladığı dönem demek mümkündür.¹²⁴

ABD'lilere göre 11 Eylülün onlara öğrettiği derslerden birisi de tehdidin her yerden ve her zaman gelebileceği olmuştur. Teröristler örgütsel veya uluslar arası sınırları umursamamaktadırlar. Hatta dünyayı daha küçük hale getiren modern teknolojilerin yardımı ile bir iletişim ağı oluşturmuşlardır. Nitekim yakın zamanda Ohio'da yakalanan ve Irak'taki Koalisyon güçlerine savaş açmış olan şahısların, Irak'taki yandaşlarına patlayıcı temin edip göndermeyi amaçladıkları anlaşılmış; yine bu şahısların internetten bomba yapımı üzerine bilgi edindikleri ortaya çıkmıştır.¹²⁵

Fakat diğer yandan saldırılar konusunda ABD'nin eksikliklerinden başında İngiliz MI-5 gibi bir iç istihbarat teşkilatının(11 Eylül sonrasında bu boşluğu doldurması beklenen *Homeland Security* kurulmuştur) bulunmayışı olduğunu söyleyenler vardır; ABD iç istihbarat teşkilatı olarak bilinen FBI tam anlamıyla bir istihbarat örgütü özelliklerini taşımamaktadır. Paltrow'a göre,

¹²⁴ Dilmaç, Erkan, a.g.e., s. 70.

¹²⁵ Robert S. Mueller III., "The Art of Information", **Vital Speeches of the Day**. New York: May 2006. Vol.72, Iss. 14/15, 434.

“büyük güçler arasında ülke içi casusluk(istihbarat) teşkilatı olmayan tek ülke ABD’dir, polislik ile istihbarat toplamak farklı şeylerdir ve polisin, eylemleri önceden öğrenip bertaraf etmeye dönük bir yapılanması olmadığı gibi, takip ettiği dosyaları mahkeme önüne çıkartmak amacına yoğunlaşmıştır”.¹²⁶ Ancak buna da FBI içinden itirazlar yükselmiş; bütün ülke sathına yayılmış 11 bin FBI görevlisinin yıllar boyunca oluşmuş suçla mücadele tecrübesinin, terörizme karşı da kullanılabileceği, yeni bir istihbarat teşkilatının dublikasyon(tekrarlama) olacağı ve kurulacak yeni istihbarat yapısının da bütün her yerde etkin olabilmesi için zamana ihtiyacı olacağı gibi gerekçeler öne sürülmüştür.¹²⁷

Saldırıların neden önlenemediğine dair süregelen tartışmaların merkezinde kuşkusuz istihbarat servislerinin başarısızlığı bulunmaktadır. Bu konuda, yasalara göre CIA’in ülke içi faaliyet göstermesinin yasak olduğundan hareketle, FBI’ın, saldırı öncesinde ülke içerisindeki hazırlık aşamasından mutlaka haberdar olması gerektiği söylenmektedir. Ancak 11.000 civarındaki görevlisiyle FBI’ın bunun üstesinden gelmesinin zor olduğu, terörizmin yanı sıra diğer federal suçlarla da ilgilenmesi gerektiği gibi daha insafli yaklaşımlar da söz konusudur.¹²⁸

ABD 11 Eylül sonrasında, Başkan Bush Kongre önünde yaptığı açıklamada; Afganistan’da saklanan El-Kaide liderlerinin kendilerine teslim edilmelerini, Taliban tarafından haksız yere hapsedilmiş bulunan ABD vatandaşları dahil olmak üzere, tüm yabancı mahkumların serbest bırakılmaları, Afganistan’daki gazetecileri, diplomatları ve insani yardım amacıyla orada bulunanların korunmaları, tüm terörist kamplarının

¹²⁶ Scot J. Paltrow, “Secrets and Spies: U.K. Agency Makes Gains in Terror War”, **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Oct 6, 2004. pg. A.1

¹²⁷ Coleen ROWLEY: “What the FBI Needs-and Doesn't Need”, Time. New York: Apr 26, 2004. Vol.163, Iss. 17; pg. 33, 1 pgs

¹²⁸ Borch, **a.g.m.**, s.10.

kapatılması ve teröristler ile destekçilerinin teslim edilmeleri; bu doğrultuda ABD güçlerinin terörist aktivitelerin tam olarak sona erdiğini görmeleri için bu kamplara girmelerine izin verilmesi talep edilmiştir. Ayrıca bunların müzakereye açık olmadıkları da ifade edilerek Taliban'ın biran önce hareket etmesi gerektiği; aksi halde kaderleri ile yüzleşmek durumunda olacakları söylenmiştir.¹²⁹ Böylelikle ABD, saldırıların oluşturduğu şok dalgasını, "faillerin adresini" Amerikan halkına ve dünya kamuoyuna göstererek atlatmaya çalışmıştır.

Ancak buna rağmen 11 Eylül'e ilişkin ciddi eleştirilerin önü alınamamış, saldırılar sonrasında oluşturulan araştırma komisyonları ile medyaya yansıyan diğer bilgiler arasında ABD güvenlik birimlerine çok önceden saldırı olacağına dair emarelerin, bir çok kaynak tarafından aktarıldığı gün yüzüne çıkmıştır.

Nitekim, pek çok yazara göre ABD saldırıları önlemek için çok az şey yapmış, hatta hiçbir şey yapmamıştır. Öyleki, aşağıda sıralanan emareler bunun kanıtı olarak gösterilmektedir;

- 11'den fazla ülkenin ABD'yi 11 Eylül saldırısı konusunda uyardığı,
- Saldırı öncesinde MOSSAD'dan gelen görevlilerin saldırganlardan bazıları hakkında CIA ve FBI'yı uyardığı,
- 1999 yılında ABD Ulusal Güvenlik Konseyi EL-Kaide mensubu intihar bombacılarının patlayıcı yüklü uçaklarla Pentagon, CIA karargahı ve Beyaz Sarayı vurabileceğine dair bir rapor hazırladığı,
- ABD'nin Cidde konsoloslukunda görevli bir şahıs tarafından, ABD'nin 1987 yılından bu yana Ladin'le irtibatlı

¹²⁹ Murphy, "Contemporary Practise of The United States Relating to International Law", s.243

şahıslara prosedür eksikliğine rağmen vize verildiği bilinmekteydi.¹³⁰

Bunların yanı sıra CIA Başkanı George Tenet, Laden'in ABD'ye saldırı yapacağını bilmelerine rağmen bu bilgiyi ülke savunmasında kullanamadıklarını itiraf etmiştir. Yine Tenet, saldırıları araştıran komisyonda, istihbaratçıların saldırılara ilişkin ipuçlarını bir araya getirerek, ilgilileri eylem ihtimaline karşı uyarmakta başarısız olduklarını da eklemiştir. Saldırdan bir ay kadar önce radikal dincilerin uçuş dersleri aldıkları istihbaratının, o dönemde tatil yapmakta olan Bush'a hiç aktarılmadığını da, Tenet komisyonda söylemiştir.¹³¹

CIA'in 11 Eylül konusundaki beceriksizlikleri bunlarla da kalmamıştır. Yine Komisyon raporlarına göre CIA, El-Kaide'nin 1988 yılında şekillenmiş olmasına karşın, bunu ancak 1999 yılında tanımlayabilmiştir. CIA yıllarca Laden'i terörizmin finansörü olarak görmüş, bizzat eylemleri planlayan ve hedefleri belirleyen bir örgüt lideri olarak algılamamış, stratejisini belirleyememiş, organizasyonunun büyüklüğünü tespit edememiş ve de Birleşik Devletler için tehdidin ciddiyetini kavrayamamıştır.¹³²

Ama yine de saldırılar öncesinde, ABD'ye legal yollarla giren kişilerin oluşturduğu ve El Kaide ile bağlantılı birkaç "hücre" tarassut altında tutulmuş; ama illegal bir aktivite içinde bulunmadıklarından haklarında herhangi bir işlem yapılmamıştır. Fakat eylemlerin akabinde FBI'ın dinlemelerine takılan bu kişilerin, eylemlerden duydukları memnuniyeti birbirlerine aktardıkları tespit edilince tutuklanmışlardır.¹³³

¹³⁰ Yılmaz, **a.g.e.**, s.431.

¹³¹ Faraç, **a.g.e.**, s. 92.

¹³² Michael Duffy, "How To Fix Our Intelligence", **Time**. New York: Apr 26, 2004. Vol.163, Iss. 17; pg. 26(7 pgs).

¹³³ Murphy, **a.g.m.**, s.251.

Eylemler öncesinde yaşanan hatalar arasında ABD istihbarat kuruluşlarının, başka ülke istihbarat birimlerinden gelen ve yıllar öncesinden *saldırıya dair genetik bilgileri saklayan ipuçlarını* da değerlendirmeye almamış olmalarıdır. Duffy'e göre, "*Almanlar, Birleşik Arap Emirlikleri'nden Mervan isimli terör şüphelisi bir şahsın telefon numarasını CIA'in anti-terörizm birimine iletmışler; fakat CIA bu konuda da yavaş davranmış, hiçbir zaman diğer ülkelerden yardım istememiştir. Mervan isimli şahsın, Mervan El-Shehhi olduğu ve 11 Eylül eylemlerinde Ticaret Merkezinin güneydeki kulesine çarpan 175 numaralı uçağın pilotluğunu yaptığı ortaya çıkmıştır*".¹³⁴

Yine ABD'nin saldırılara ilişkin emareleri iyi yorumlayamadığı, elde ettiği istihbaratı kullanamadığına ilişkin Chomsky¹³⁵ şunları söylemektedir; "*1998'deki füze saldırısından hemen önce Sudan; Doğu Afrika'daki Amerikan elçiliklerinin bombalanmasından sorumlu olduğundan şüphelenilen iki adamı tutukladı ve bunu Washington'a bildirdi. Ama ABD, Sudan'ın işbirliği teklifini reddetti. Füze saldırısından sonra Sudan, "öfkelenip şüphelileri serbest bıraktı". Bu kişilerin Bin Ladin'in adamları olduğu sonradan anlaşıldı. Son günlerde, FBI belgelerinden yola çıkılarak basına sızan haberlerden; Sudan'ın şüphelileri "öfkeyle serbest bırakmasının" bir sebebinin daha olduğu anlaşılıyor. Bu belgelerden anlaşıldığı kadarıyla, FBI suçluların teslim alınmasını istemiş, ama Dışişleri Bakanlığı bunu reddetmiştir. "Üst düzey bir CIA yetkilisi", Sudanlıların yaptığı bu ve benzeri işbirliği tekliflerinin reddedilmesini, "istihbarat servisinin bu korkunç 11 Eylül meselesindeki en büyük hatası" olarak tanımlıyor. "11 Eylül'ün gerçekleşmesindeki en büyük etken budur" diyor. Çünkü bu üst düzey CIA yetkilisine göre; Sudan, Bin Ladin'in aleyhinde çok sayıda kanıt vermeyi önermiş, ama hükümet "Sudan'a karşı mantıksızca beslediği nefretten dolayı," bu teklifleri her seferinde reddetmiş. Sudan'ın reddedilen teklifleri arasında; "Usame Bin Ladin ile terörist örgütü El Kaide'nin 200'den fazla önde gelen üyesinin, 11 Eylül saldırılarına*

¹³⁴ Duffy, **a.g.m.**, s.26.

¹³⁵ Chomsky, **a.g.e.**, s.28.

kadarki faaliyetlerinin çoğu hakkında ayrıntılı bilgiler vermek" de vardı. Washington'a "kalın dosyalar" teklif edilmişti. Bunlarda "Bin Ladin'in başlıca kadrolarına ilişkin fotoğraflar ve ayrıntılı biyografiler; ayrıca El Kaide'nin dünyanın çeşitli yerlerindeki mali kaynakları hakkında son derece Önemli bilgiler" vardı. Ama Washington, füze saldırısı yapmayı planladığı ülkeye karşı beslediği "mantıksızca nefretten" dolayı bu teklifi reddetti. Aynı CIA yetkilisi, "bence elimizde bu bilgiler olsaydı, 11 Eylül saldırılarını engelleme şansımız artardı".

Bunlara ilaveten CIA ve FBI'nın bazı çok önemli ipuçlarını değerlendirmiş olmaları halinde 11 Eylülün engellenebileceği görüşü dillendirilmektedir. Nitekim bazı uzmanlara göre eylemlerden önce dört önemli ipucu istihbarat birimlerince ihmal edilmiştir.¹³⁶ Bu ipuçları şunlardır:

Bojinka operasyonu: 1995 yılında Manila'da Filipin polisince, 12 adet uçağın patlatılmasına ilişkin bir El-Kaide eylemi engellenmiştir. Bu olayda 1993 Dünya Ticaret Merkezi saldırısını planlayan Remzi Yusuf ile Halid Şeyh Muhammed yine rol almışlardı. Yusuf'un ekibinden olan ve bir ABD okulunda uçak kullanmayı öğrenen Abdulhakim Murad isimli şahıs, sorgusunda, Yusuf'la birlikte CIA'in Langley'deki merkezine bomba dolu bir küçük uçakla veya kaçıracakları bir jumbo jetle saldırı planladıklarını anlatmıştı.¹³⁷

Plan, Yusuf'un kimyasalları hazırlarken karışımın birden ateş alması üzerine ortaya çıkmış ve Yusuf Pakistan'a kaçmak zorunda kalmıştır. Ama yakalanmış ve ABD'ye iade edilmiştir. Remzi Yusuf bir helikopterle kalacağı hapishaneye götürülürken, FBI görevlisinin ikiz kuleleri işaret ederek, "hala ayaktalar" demesi üzerine "eğer yeterince param ve patlayıcım olsaydı

¹³⁶ Duffy, **a.g.m.**, s.29.

¹³⁷ Duffy, **a.g.m.**, s.33..

ayakta olmayacaklardı” demiştir.¹³⁸ Bu çok açık felaket işaretlerine rağmen, ABD’nin rahatlığı kuşkusuz düşmanının küçük görmesinden ileri gelmiştir.

Malezya Toplantısı: 11 Eylül eylemcilerinden Halid el-Midhar ve Navaf el-Hazmi 2000 yılı Haziran ayında Kuala Lumpur’da üçüncü bir şahısla bir araya gelmişlerdir. CIA tarafından El-Kaide zanlıları olarak takip altında olan şahıslardan Midhar’ın pasaportunda ABD vizesi olduğu, bir başka ülke tarafından CIA’ye bildirilmiştir. Birkaç gün sonra üç adam Bangkok’a geçtiler ancak burada izlerini kaybettirmişlerdir. Bilahare iki şahsın 2001 yılı başında ABD’ye geçtikleri CIA’ye iletilmiştir. Fakat bu arada 2000 yılında ABD savaş gemisine Yemen’de yapılan saldırıda önemli rolü bulunan şahsın, Malezya’daki toplantıdaki üçüncü kişi olan Hallad bin Attaş olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca ABD’ye gelen Midhar’ın peşine anti-terör tecrübesi olmayan bir ajan takmışlar, bu ajan da saldırılardan sadece saatler önce New York FBI ofisinden yardım istemiştir.¹³⁹

Phoenix Yazısı: Temmuz 2001’de Phoenix’de bulunan FBI ajanı Kenneth Williams, FBI’nin Vaşington ve New York Ofislerine bir yazı göndererek, takip altında bulunan 10 öğrencinin bir uçuş okulunda ders aldıklarını, Laden’in düzenli olarak uçuş okullarına öğrenci gönderiyor olabileceğini ve bu konunun irdelenmesi gerektiğini söylemişti. Fakat Phoenix Yazısı üzerine gerek önem verilmiş olsaydı, bu eğitimleri alan Muhammed Atta, Mervan el-Shehhi, el-Hazmi, el-Micihar ve Zacarias Moussaoui yakalanmış olurlardı.¹⁴⁰

¹³⁸ Simon Reeve, Giles Foden, **A New Breed of Terror**, September 12, 2001, Erişim:www.guardian.co.uk, 15 Eylül 2007. .

¹³⁹ Duffy, **a.g.m.**, s.27.

¹⁴⁰ Duffy, **a.g.m.**, s.30.

Ajan K.Williams'ın yazısı FBI'nin iki birimine gönderilmiştir; Radikal Hareketler Birimi ile Osame Bin Laden ile ilgilenen bir diğer birim. Fakat yine de ülke çapında Arap öğrencilerin katıldığı uçuş kurslarının araştırılması konusunda hiç bir girişim başlatılmamıştır.¹⁴¹

“747” Kursiyeri: Ağustos 2001 ‘de Zacarias Moussaoui, Minneapolis’de uçuş okuluna başvurarak, bir jumbo jet uçurmak istediğini söylemiş ve 747’nin simülatöründe eğitim almak istemiştir. Şüpheli davranışı yerel FBI ofisine iletilmesi üzerine vizesiz oturumunu sürdürmekten dolayı tutuklanmıştır.¹⁴² Fransız vatandaşı olan Moussaoui hakkında Fransızlar da aşırı dini akımlarla bağlantısı olduğu bilgisini vermişler, konudan CIA de haberdar edilmiştir. Ancak olayı bildiren FBI görevlisi hakkında abarttığı eleştirisi FBI içinden seslendirilince, Minnesota’daki görevli, *“Moussaoui’nin uçuş eğitim aldıktan sonra Dünya Ticaret Merkezini hedef alabileceğinden korktuğunu”* ifade etmiştir. Eğer Moussaoui hakkında gerekli arama izni çıkartılmış olsaydı, 11 Eylülle ilişkin bir çok delil(Malezya toplantısı hakkında bilgiler, eylemcilerin isimlerin yer aldığı not defteri,vs.) elde edilebilirdi.¹⁴³

2. İNGİLTERE/LONDRA’DA 7 TEMMUZ 2005 TARİHİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN İNTİHAR EYLEMLERİ

1994 yılında İsrail Büyükelçiliğinin dini motifli teröristlerce bombalanmasından bu yana hiçbir terörist eylem İngiltere’de başarılı olmamış, İngiliz İç İstihbarat Servisi MI-5 de bazılarını tespit edip önüne geçmiştir. Fakat diğer yandan MI-5’in bu ününün bir bedeli vardır ve o da

¹⁴¹ “Phoenix Memo, Moussaoui Information Went to Same FBI Task Force”, (May 27,2002), Erişim: www.archives.cnn.com, 15 Eylül 2007.

¹⁴² Mitch Frank, “4 Dots American Intelligence Failed To Connect”, Erişim:www.time.com, 16 Eylül 2007.

¹⁴³ Duffy, **a.g.m.**, s.31.

özgürlüklerin kısıtlanması ile devlet otoritesinin her tarafı kuşatmasıydı; belki bu bedel Amerikalıların da isteyeceklerinin daha ötesindedir. Çünkü bir çok Amerikalının onaylamayacağı bir şekilde, belirgin bir suç delili olmaksızın MI-5 telefonları dinleyebilmekte ve takip tarassut yapabilmekteydi.¹⁴⁴ Ama buna rağmen 2005 yılının Temmuz ayına gelindiğinde MI-5'in otoriter "big brother" istihbaratçılık anlayışı, İngiltere'yi koruyamamış ve onlarca kişinin öldüğü ve yüzlerce kişinin de yaralandığı Londra saldırıları gerçekleşmiştir.

Bir çok iç ve dış kaynakların verdiği istihbarat doğrultusunda en az beş önemli El Kaide hücrelerini çökerten İngiliz İstihbaratı, maalesef 07 Temmuz saldırılarını gerçekleştiren hücre hakkında istihbarat edinmemiştir. Nitekim istihbaratın bir bilim değil de sanat olduğu görüşünü savunanlar, terörizm açısından en büyük düşman addedilen El Kaide hakkındaki bilgilerin tam ve güncel olmadığını söylemektedirler.¹⁴⁵ Hatta sonradan medyaya sızan ve İngiltere istihbaratının tüm temsilcilerinin adlarının da bulunduğu Ortak Terörizm Analiz Merkezine ait bir belgeye göre, eylemlerden sadece bir kaç hafta öncesine kadar, İngiltere'yi hedef alacak kapasitede bir terörist grubun İngiltere'de bulunmadığı ifade edilmiştir.¹⁴⁶

7 Temmuz 2005 tarihine gelindiğinde ise, İngiltere'nin Londra şehrinde sabah saatlerinde üç bomba metro istasyonunda patlarken, sonucusu da bir otobüste patlatılmıştır. Saldırıları intihar eylemi neticesidir ve 50'den fazla kişinin ölümü ile 700'den fazla kişinin de yaralanmasına neden olmuştur. Saldırıların toplu taşıma araçlarını hedef almış olması, bir anlamda toplumsal yaşamın hedef alınmasıdır ve bunun neticesinde de bir süre Londra halkı toplu taşıma araçlarını nispeten az kullanmışlardır.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Paltrow, **a.g.m.**, s.A.1.

¹⁴⁵ Wilkinson, **a.g.m.**, s.43.

¹⁴⁶ Wilkinson, **a.g.m.**, s.45.

¹⁴⁷ Bal, **a.g.e.**, s.321.

Saldırıları, Mohammed Siddeque Khan, Shazad Tanweer, Jermaine Lindsay and Hasib Hussein isimli dört intihar bombacısı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bali bombalı eylemlerinden sonra terörist tehditlerinin değerlendirilmesi için oluşturulmuş olan JTAC-Ortak Terörizm Analiz Merkezi'nce, saldırılardan kısa süre önce tehdit riski düşük seviyeye çekilmesi de dikkat çekicidir.¹⁴⁸ Yine İngiltere de ABD gibi, güçlü olmanın verdiği rahatlıkla felaketin gelişini fark etmemiştir.

11 Eylül saldırılarında olduğu gibi Londra saldırılarında da İngiliz istihbarat ve güvenlik birimleri başarısız görülmüşlerdir. Saldırıları önceden öngörülemediği ve dolayısıyla engellenemediği için. Hatta bunun ötesinde, yukarıda da belirtildiği üzere, saldırılardan birkaç hafta öncesinde İngiltere'nin terör alarm durumu düşürülmüştür. Saldırıları akabinde İngiliz parlamenterlerinin karşısına çıkan MI-5 görevlilerinin olanları konusunda hiçbir fikirlerinin bulunmayışı şaşkınlıkla karşılanmıştır.¹⁴⁹ Halbuki, 1990'lı yıllarda, İngiliz istihbaratı ve polisi Londra'nın Ortadoğu'daki terörist faaliyetlerin finansı ve organizasyonu için kullanıldığının farkındadır ve bu şahısları, başka devletlerin tepkisine neden olacak bir şekilde, İngiltere için bir tehdit olarak algılanmamışlardır.¹⁵⁰

Yine saldırıları gerçekleştiren M.S.Khan isimli teröristi işaret eden zanlı ve ifadeleri ile istihbarat raporlarına rağmen, 07/07 bombalı eylemlerinden önce MI-5, onu tespit edememiştir. Konuyu araştırmak için kurulan komiteye göre de; 2003-2005 döneminde soruşturma için farklı kararlar alınabilmiş olsaydı, tehdidin belirlenip saldırıların önlenmesi söz konusu olabilirdi.¹⁵¹

¹⁴⁸ Pythian, **a.g.m.**, s. 361.

¹⁴⁹ Bal, **a.g.e.**, s.323.

¹⁵⁰ Pythian, **a.g.m.**, s.360.

¹⁵¹ Pythian, **a.g.m.**, s.360.

Nitekim bu zafiyetin sebebi olarak gösterilen nedenler arasında, İngiliz istihbarat ile güvenlik birimlerinin tamamıyla IRA-Irish Republican Army kaynaklı terörizmle mücadele etmeye odaklanmış olmalarından söz edilmektedir. İngiltere için en yakın tehdit olarak algılanan IRA terörizminin İngiliz istihbarat servislerinin dikkatini uluslar arası terörizmden uzak tuttuğu söylenmektedir.¹⁵² Yani gelişmiş Batı ülkeleri müsamaha ile yaklaştıkları bir canavarın günün birinde kendilerine de zarar verebileceğini hesap edememişlerdir.

İngiltere terörizmle mücadele adına Londra saldırıları olmadan çok önce 2001 yılı Şubat ayında çıkardığı yeni bir yasa ile güvenlik güçlerine geniş yetikler tanıdı. Bu yasaya göre; bazı dini örgütler de terörist örgütler kapsamına alınmış, terör internet ve diğer teknolojik gelişmeleri de kapsayacak şekilde tanımlanmış ve terörist sayılan örgütlerin sembolünü taşımaktan bu örgüte herhangi bir şekilde yardımcı olmaya kadar geniş bir alanda her türlü faaliyet 'terörist faaliyet' sayılmıştır. Güvenlik güçlerine bu kapsama giren kişileri 48 saat gözaltında tutma yetkisi de verilmiştir. Diğer yandan, yasanın uluslar arası alanda terörle mücadele açısından en göze çarpan yönü, yasanın uygulama alanını netleştiren terörist örgütler listesinin yayınlanmasıdır.¹⁵³

3. İSPANYA/MADRİD'DE 11 MART 2004 TARİHİNDE MEYDANA GELEN PATLAMALAR

11 Mart 2004 günü İspanya'nın Madrid şehrinde 4 ayrı trene yerleştirilen 10 bomba eşzamanlı olarak patlatılmıştır. Patlama sonucunda

¹⁵² Phythian, **a.g.m.**, s.361.

¹⁵³ Sedat Laçiner, "Yeni Terörizm Yasası: İngiltere PKK ve DHKP-C'yi Yasaklıyor mu?", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, 2001.

191 kişi hayatını kaybederken, 1430 kişi de yaralanmıştır. Saldırıların hemen ardından İçişleri Bakanı ETA'yı suçlamışsa da, ETA suçlamaları reddederken Bakanı da yalancılıkla itham etmiştir. Ancak olaydan bir gün sonra yapılan araştırma doğrultusunda çalıntı bir kamyonunda bulunan 7 adet fünüye ile Arapça bir kasetin yanı sıra bir Arap gazetesinin, saldırıların El Kaide tarafından üstlenildiğini duyurması ibrenin ETA'dan El Kaide'ye dönmesine sebep olmuştur. 16 Mart tarihinde ise polisin tespit ettiği 5 Fas vatandaşına operasyon yapılmış ve aralarında 11 Mart saldırılarını da gerçekleştirdiği söylenen bir şahsın da bulunduğu bu grup kendilerini baskın sırasında havaya uçurmuşlardır.¹⁵⁴

Madrid eylemleri, Avrupa'nın ne kadar savunmasız olduğunu göstermiş ve güvenli bir Avrupa için devletlerin yaptıkları resmi uzlaşmaların ötesine geçilmesi gerektiği Avrupa Birliğince ifade edilmiştir. Yine Madrid saldırıları, 11 Eylül eylemleri sonrasında alınan kararların tam olarak uygulanmadığını ortaya çıkarmıştır. AB'ye üye ülkelerin istihbarat teşkilatları arasında halen bir güven eksikliği mevcuttur ve terörizm karşısında etkin olabilmek için gereksinim duyulan hassas nitelikli istihbaratın dolaşımı yeterli değildir.¹⁵⁵

Eylemler, Avrupa'nın uluslar arası terörizmle mücadele stratejisinde, kıtadaki istihbarat servislerinin karşılıklı bilgi paylaşımı boşluğunun doldurulmasının gerekliliğine işaret etmiştir. Nitekim, Madrid eylemcilerinden Jamal Zougam diğer istihbarat servislerince iyi bilenen bir kişidir ve 11 Eylül saldırıları için hazırlık yapan İspanya hücresiyle ilgili soruşturmayı yürüten hakim Baltasar Garzon tarafından da tespit edilmiştir.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Bal, **a.g.e.**, s.134.

¹⁵⁵ Laurence Thieux, "European Security and Global Terrorism: the Strategic Aftermath of the Madrid Bombings", **Perspectives**. Prague: Summer 2004., Iss. 22; pg. 59, 16 pgs.

¹⁵⁶ Thieux, **a.g.m.**, s.63.

Eylemler sonrasında, Avrupa ülkelerindeki bilginin karşılıklı kullanılabilirliğini artırmak için, Avrupa Birliğince Terörizmle Mücadele Koordinatörü atanmıştır. Bunlara ilaveten, insanlara ait kişisel vücut özelliklerinin tanınma için kullanılmasını ifade eden *biometrik* verilerin kimlik kartları ile pasaportlar üzerinde yer alması gibi önlemler ile vatandaşların güvenlik ve kontrollerinin arttırılması sağlanmıştır. Ayrıca, ABD'ye seyahat edecek yolcuların kimlik bilgilerinin ABD Gümrük Teşkilatına ulaştırılması(Avrupa Parlamentosundaki itirazlara rağmen) kabul edilmiştir.¹⁵⁷

4.TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN EL-KAİDE BAĞLANTILI SALDIRILAR

15 Kasım 2003 tarihinde Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagogları ile 20 Kasım Perşembe günü HSBC Bankası ve İngiliz Başkonsolosluğuna yönelik, merkezi Afganistan'da olan El-Kaide terör örgütü tarafından gerçekleştirilen intihar eylemleri neticesinde 59 kişi hayatını kaybederken, 700'ü aşkın kişi de yaralanmıştır.¹⁵⁸ Böylece İslam'ı motif olarak kullanan bir terörist örgüt, yine Müslüman bir ülkeyi hedef alarak, terörizmin hiçbir ayırım gözetmediğini de gözler önüne sermiştir.

Gerçekleştirilen intihar saldırılarında ölen eylemcilerin kimliği İstanbul Adli Tıp Kurumunca saptanmış; Beth İsrail Sinagoguna Mesut Çabuk, Neve Şalom Sinagoguna Gökhan Elaltuntaş, İngiltere Başkonsolosluğuna Feridun Uğurlu ve HSBC Bankasına da İlyas Kuncak tarafından saldırıların düzenlendiği ortaya çıkmıştı.¹⁵⁹ İstanbul'daki bu bombalamaların her aşaması El-Kaidenin Türkiye Emiri Habib Akdaş ile Şura üyeleri Gürcan Baç ve Harun

¹⁵⁷ Thieux, **a.g.m.**, s.66.

¹⁵⁸ Şaban Arslan, Devrim Tosunoğlu, **Dehşet Senaryosu**, İstanbul, Güncel Yayınları, 2004, 7.

¹⁵⁹ Faraç, **a.g.e.**, s. 218.

İlhan tarafından organize edilmişti.¹⁶⁰ Yine bir yıl öncesinden ABD ve İsrail hedeflerini vurmak için örgütün, finans temin etmek için El-Kaide ile irtibat kurmaya çalıştığı, ilk aşamada parayı temin edemeyen örgüt mensuplarının bilahare 60 bin doları Suriyeli bir şahıs aracılığı ile El-Kaide'den aldıkları öğrenilmişti.¹⁶¹

Türkiye'nin El-Kaide yapılanmasının temelini oluşturan şahısların 1980'li yıllardan itibaren intihar eylemlerinin gerçekleştirildiği ana kadar *cihat bölgelerine* gidip gelmeleri karşısında, istihbarat birimlerinin bu konuya yoğunlaşmamış olmaları¹⁶² önemli bir istihbarat zafiyeti olarak ortaya çıkmıştır.

¹⁶⁰ Faraç, **a.g.e.**, s. 182.

¹⁶¹ Faraç, **a.g.e.**, s. 184.

¹⁶² Arslan, Tosunoğlu, **a.g.e.**, s.50.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM GÜNDEME GELEN İSTİHBARAT ZAAFİYETLERİ VE İSTİHBARATIN ÖNE ÇIKAN ÖNEMİ

Geride bıraktığımız son 15 yılda küreselleşme ve aktörleri bir çok alanda değişikliklere neden olmuştur. Yine küreselleşmeyle birlikte adından çokça söz ettiren 11 Eylül saldırıları, küresel güvenlik ve terörizm kavramları, istihbaratın işleyişine de etki etmiştir.¹⁶³ Bu, özellikle Batı ülkelerinde özel hayatın “big brother” tarafından kontrol altına alınmasına ve bazı temel haklara rağmen, muhtemel terör tehditlerine dair istihbarat toplanabilmesi için yeni kurallar getirilmesi şeklinde tezahür etmiştir.

Günümüzdeki terör tehdidi esnek, uluslar arası ağa sahip, teknolojik imkanları kullanan ve bağlı grupları arasında en az seviyede irtibat kuran bir nitelik taşımaktadır. Bunun yanında terörist örgütlenmeler, global seviyede diğer suç grupları/terör örgütleriyle bağlar kurarak daha da güçlenmektedirler.¹⁶⁴ Bu sebeple uluslar arası kimlik kazanmış olan terörist gruplar ile mücadelede aynı oranda teknolojiyi kullanan, terörizmin kullandığı yeni enstrümanlara hakim istihbarat örgütlerinin mücadelede daha etkin olacakları öngörülmektedir. Terörizm unsurları karmaşık hale geldikçe, istihbarat teşkilatlarının da bunu çözecek imkan ve kabiliyetleri edinmesi zaruridir.

Bal'a göre, “*eski güvenlik konseptine bağlı eski ulusal ve uluslar arası kurumsal yapılarla yeni suç örgütlenmelerine karşı etkin bir mücadele geliştirmek olanaksızdır ve bunun en önemli kanıtlarından biri ise 11 Eylül olayları ve sonrasında olan terör olaylarıdır. Bu terör örgütlerinin esrarı, saldırılardan önemli bir süre sonra çözümlenebilmektedir. Her saldırıdan*

¹⁶³ Bal, “Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri”, 68.

¹⁶⁴ Yılmaz, a.g.e., s.505.

*sonra, özellikle ABD ve İngiltere’de istihbarat zafiyetleri üzerine komisyonlar kurulmakta ve yeni önlemlerin nasıl alınacağı üzerine kafa yorulmaktadır. Bu ve benzeri çalışmaların geldiği nokta, yeni saldırıların süreceği ve bunun önüne geçmenin askeri yeteneklerle ve eski tür istihbarat anlayışıyla olamayacağı yönündedir. Zira devletlerin karşısında varolan tehditler bizzat kendi toplumlarında başlamak üzere dünyanın birçok yerinden gelmektedir. Bu yeni tehde karşı, “düşman” veya “suçlu”, hangi kategoride tanımlanırsa tanımlansın, hedefte seçici, suç istihbaratını daha etkin yapabilen, eşgüdümlü çalışabilen ve hızlı hareket edebilen güvenlik birimleri gerekmektedir”.*¹⁶⁵

11 Eylül saldırıları öncesinde de soğuk savaşın bitim akabinde istihbarat konseptinin eskisi kadar öne çıkmayacağı beklenirken, 90’ların sonunda özellikle eski Doğu Bloku ülkelerinden emekliye ayrılan istihbaratçıların, bilgi ve tecrübelerini özel teşebbüslerin hizmetlerine sunmaya başlamaları hayli ilgi çekici olmuştur. Bu istihbaratçılar, ekonomide bir numara olmak isteyen şirketler için her türlü bilgiden kişisel bilgilere çeşitli hizmetleri sunmaya başlamışlardır.¹⁶⁶ Ancak bununla beraber, 11 Eylülün yaşattığı şok, insanlara bir daha böyle bir saldırıya maruz kalmama yolunun iyi bir istihbarat yapılanması ile işleyişinden geçtiğini göstermiş; devletler de bu yönde kararlar almışlardır.

Yine soğuk savaşın bitimi sonrasında ABD’deki istihbarat yapısı bir anlamda bir değer kaybı yaşamıştır. 1990’lı yıllar boyunca istihbaratın bütçesinde ve bilgisayar teknolojisi sayesinde toplanan daha çok bilgiye rağmen yeteneklerinde azalmalar görülmeye başlanmıştır. Ve 11 Eylülle birlikte, tıpkı Pearl Harbour’un CIA’yi doğurduğu gibi, Ulusal İstihbarat

¹⁶⁵ Bal, “Küresel Çağ: Güvenlik, Tehdit ve İstihbaratın Değişen Seyri”, **Cumhuriyet Strateji** (9 ocak 2006).

¹⁶⁶ Richard Maxwell, “What Is a Spy to Do?”, **Social Text**, No. 56. (Autumn, 1998), 129.

Müdürlüğü ortaya çıkmıştır. Bu sefer tehdit bir devlet değil; radikal kişi ve gruplardan müteşekkil, büyük felaketlere sebep olan tehdit özelliği taşımaktadır. Böylece teröre karşı açılan savaşta istihbarat en önemli konuma oturtulmuştur.¹⁶⁷

Günümüzün ve geleceğin tehdidi, teröre deste veren ülkeler, interneti de kullanan ve karmaşık su ağları oluşturmuş olan suç grupları ile teröristlerin tehlikeli yaklaşımlarıdır. Organize suç gruplarının uyuşturucu tacirleri için para akladıkları; uyuşturucu tacirlerinin de teröristlere silah sattıkları bilinmektedir. Yine teröristler amaçları/eylemleri için beyaz yakalı suçları da işlemektedirler. *Adi suçlular ile teröristlerin yakınlaşmalarından* yapılabilecek en iyi çıkarsama bilginin hayati olduğudur. Dolayısıyla bugün karşılaşılan en büyük sorun, bir çok parçadan oluşan bilgiyi *istihbarata* dönüştürerek, kısıtlı bir zaman diliminde bu istihbaratı kullanacak olanlara aktarmaktır.¹⁶⁸

Küresel dönemde, güvenlik tehdidinin görünür/fark edilir bir cephesi sınırları ve orduları bulunmamaktadır; ayrıca ülkeler de yoktur. Onun yerine tüm dünyaya yayılmış ve birbirleriyle çıkar ve ortak düşman fikrinden hareket eden suç grupları mevcuttur. Bu suç gruplarından kaynaklanan tehlike için de yeni bir güvenlik stratejisinin ve istihbarat anlayışını ortaya koymak gerekmektedir.¹⁶⁹ 11 Eylül saldırıları bu anlamda istihbaratın önemini hatırlatırken, eskisinden farklı bir istihbarat anlayışı ve yapılanmasını da zorunlu hale getirmiştir. Nitekim saldırılar sonrasında adeta kelebek etkisi ile dünyanın çeşitli bölgelerinde benzer saldırılar düzenlenmiştir.

¹⁶⁷ Kahn, **a.g.m.**, pg.125

¹⁶⁸ Mueller, **a.g.m.**, s.434.

¹⁶⁹ Bal, “**Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri**”, s.69.

Geçmişte konvansiyonel olmayan nükleer silahların kullanımı ve etkisiz hale getirilmesinde veya misilleme yapmakta etkili¹⁷⁰ olan istihbarat, terörist yapıları çözmeye ve teröristlerce planlanan eylemleri bertaraf etmeye, son derece önemli bir konuma haiz olmuştur. Bu ihtiyaçları karşılayan bilgiyi toplamak ve ilgili yerleri bilgilendirmek bir çok zorluğu da giderecektir. ¹⁷¹ Bu açıdan 11 Eylül, istihbaratın herkesin işi olması gerektiği dersini başta Amerikalılar olmak üzere tüm dünyaya öğretmiştir. ¹⁷² Ve yine 11 Eylül ile birlikte bilginin/istihbaratın terörist saldırıları önlemek için akıcı bir şekilde kullanılmasına yönelik ihtiyaç daha çok öne çıkmıştır. ¹⁷³

Saldırıları sonrasında ABD'nin güvenlik konseptinde büyük değişiklikler olmuş, uluslar arası terörizmle mücadele adına eylemi planlayan radikal örgütlere yönelik Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde oluşturulan güç Afganistan'a girmiştir. Bunlara ilaveten ABD, yine uluslar arası terörizmle mücadele anlamında aralarında Özbekistan ve Pakistan'ın da bulunduğu 9 ülkede 13 adet üs oluşturmak için karar almıştır. Ayrıca uluslar arası terörizmle mücadele doğrultusunda Güney Asya ve Pasifik ülkeleri ile işbirliğine girmiştir. ¹⁷⁴

Bütün bu politikalar ardında, kuşkusuz ABD'nin dünyadaki etkinliğini arttırmak ve enerji kaynaklarına hakim olmak da amaçlanmış, 11 Eylül de buna mazeret teşkil etmiştir. Dolayısıyla saldırılar sadece ABD eksenli dünyadaki güvenlik/istihbarat stratejilerine etki etmemiş, ABD'nin "yeni Roma İmparatorluğu"na soyunuşuna da bir anlamda vesile olmuştur.

¹⁷⁰ John H. Nuckolls, Post-Cold War Nuclear Dangers: Proliferation and Terrorism **Science**, New Series, Vol. 267, No. 5201. (Feb. 24, 1995), 1113.

¹⁷¹ Lee, Schwartz, **a.g.m.**, 37 pgs.

¹⁷² Peterson, **a.g.m.**, s.1.

¹⁷³ Zoe Baird, James Barksdale, **Mobilizing Information to Prevent Terrorism**, New York, July 2006, Erişim:www.markle.org, 20 Kasım 2006, 15.

¹⁷⁴ Yılmaz, **a.g.e.**, s.432.

ABD ve Avrupa 11 Eylül saldırıları ile kendini gösteren uluslar arası terörizme karşı farklı tepki vermişlerdir. ABD daha geniş bir alana içerisinde terörizm karşıtı önlemler ve koruyucu kapasitesini geliştirmeye matuf hareket ederken; Avrupa ise karşı terör önlemlerinin yanı sıra istihbarat teşkilatları, adalet ve hukuk sistemlerinde düzenlemelere ağırlık vermiştir.¹⁷⁵

Nitekim İngiltere de ABD'nin yaptığı gibi istihbarat servislerinin yeniden organizasyonu ile birlikte bu alana ayırdığı bütçeyi arttırmıştır. İkiz kulelere yapılan saldırıları müteakiben İngiliz istihbarat servisleri MI-5 ve MI-6, Telekomünikasyonu İzleme Merkezi ile Londra Metropolitan Polisine ekstra olarak 350 milyon dolar aktarılmıştır. 2004 yılına kadar, İngiliz *sinyal istihbaratı* kaynaklarının % 40'ı terörizm üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Scotland Yard(Amerikan FBI'nın İngiliz karşılığı), 91 milyon dolar bütçeyi elde etmiş olmanın yanında 700 personelini terörizm konusuna yönlendirmiştir.¹⁷⁶

Küresel döneme damgasını vuran terörist eylemlerin başında gelen 11 Eylül saldırılarının neden engellenemediği farklı bir açıdan değerlendirmeye gereksinim duymaktadır; ABD'nin en etkili istihbarat teşkilatlarının, klasik düşman tanımlamaları çerçevesinde faaliyetlerine devam etmeleri sonucunda, yanlış cephelerde yanlış düşman arayarak gereksiz yere enerji tüketmiş oldukları gerçeği bunu ifade etmektedir. Bu gerçeğin tam olarak ve doğru bir şekilde anlaşılması halinde, yeni dönem güvenliğinin kurumsallaşması, güvenlik stratejilerinin yeniden oluşturulması ve istihbarat anlayışının doğru ve yeniden yazılması mümkün olacaktır.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Yılmaz, a.g.e., s.436.

¹⁷⁶ Jason Vest, "London's Lessons", **Government Executive**. Washington: Aug 1, 2005.Vol.37, Iss. 13; pg. 15, 3 pgs

¹⁷⁷ Bal, "Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri", s.75

11 Eylül her yönüyle ülkelerin teröre bakışlarını değiştirmiş, bu çerçevede de devletlerin güvenlik konseptlerini gözden geçirmelerine neden olmuştur. Bu güvenlik anlayışının yeniden ele alınmasının merkezine ise kuşkusuz istihbarat konumlandırılmıştır. Bal'a göre *"11 Eylül ve sonrasındaki süreç terörizme yeni bir yazılım sunmuştur ve bununla mücadele etmek durumunda olan tarafların da yeni bir yazılıma ihtiyaçları vardır"*.¹⁷⁸ Bu yeni mücadele yazılımında en büyük pay, tehdidin büyüklüğü ile orantılı olarak istihbarat anlayışının yeniden gözden geçirilmesi olacaktır.

1.KLASİK ANLAMDA İSTİHBARAT MANTIĞI

Küresel çağ olarak algılanan dönem öncesindeki istihbarat mantığının temelinde, düşman unsurların güçlerini, yeteneklerini ölçme, bunlara son verme ve keşif çalışmaları yer almaktaydı. Bunun sonucunda devletler geleceğe yönelik stratejik planlamalarını yapmakta ve hükümetlerin de doğru karar vermedeki başarıları, istihbaratın doğruluğu ile aynı oranda artmaktaydı. Ancak gerek düşman kavramındaki değişim gerekse de tehdit algılamalarındaki hızlı değişim, güvenliğin aktörlerini, güvenlik sağlama olanaklarını, niteliğini ve istihbaratını da önemli ölçüde sorgulamakta ve değişime itmektedir.¹⁷⁹

İçinde bulunduğumuz süreçte istihbarat için "hedef" kavramı genişlemiş ve yeni bir düşman olan uluslar arası terörizm istihbaratın ilgi alanına dahil olmuştur. Soğuk savaş döneminde doğrudan karşı karşıya gelen istihbarat teşkilatları, bugün küresel hareket kabiliyetine sahip terörist örgütlerle mücadele etmektedirler. Yine de bu savaş eskiyle benzerlikler taşımaktadır; çünkü günümüzün teröristlerinin ardında dünya politikalarında

¹⁷⁸ Bal, "Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri", s.66.

¹⁷⁹ Bal, "Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri", s.69.

etkin olmak isteyen devletlerin istihbarat kurumlarının olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

2.İSTİHBARAT ZAFİYETİ

Teröristlerin saldırmak için sınırsız sayıda hedef bulmaları her zaman mümkündür ve bunları durdurabilecek mükemmel bir istihbarat organizasyonu bulunmamaktadır.¹⁸⁰

Öte yandan güçlü ülkeler de felaketlere karşı bağımsızlık kazanmış değildir; çünkü bu ülkelerin liderleri tehditleri yanlış algılayabilirler veya bu tehditlere karşı verilecek cevapları bulamayabilirler. Büyük ülkeler için bilgi, anlayış ve muhakeme, stratejik bir yaklaşımın büyük kısmını ifade etmektedir. Bu sebeple en iyi kararı alabilmek, bilginin elde edilmesi sonrasında analizi ve değerlendirmesini içeren *stratejik istihbarat* kavramına bağlıdır. İstihbarat işinde en çok karşılaşılan hatalar, bilgiye ilk ulaşan, bilgiyi değerlendiren ve en çok da kendisine bilgi iletilen, karar vermek durumunda olan makamlarca gerçekleştirilmektedir. İstihbarat başarısızlıkları için organizasyon kaynaklı olmaktan ziyade siyasi ve psikolojiktir yargısı da genel kabul görmektedir.¹⁸¹

Gerek 11 Eylülde gerekse de 7 Temmuz saldırılarında olsun, en çok üzerinde durulan konu istihbarat zafiyetleri veya başarısızlıklarıdır. Phythian'a göre, "*istihbarat zafiyetlerinin yeniden ortaya çıkmasını önlemek veya yeniden aynı hataları yapmamak amacıyla atılması gereken birkaç adım*

¹⁸⁰ Rosenau, Chalk, **a.g.m.**, s. A.14

¹⁸¹ Richard K. Betts, "Analysis, War, and Decision: Why Intelligence Failures Are Inevitable", **World Politics**, Vol. 31, No. 1. (Oct., 1978), 61.

*vardır; planlama, hedef belirleme, bilgiyi toplama/elde etme, işleme, analiz etme ve ilgili yerlere dağıtma/aktarma olarak ifade edilen istihbarat çarkı, yapılan hatanın da nerede meydana geldiğini ortaya çıkarmaktadır. Buna göre hata, hedef belirme, bilgi toplama ve analiz etme aşamasında meydana gelmiştir. Diğer taraftan en çok bilinen istihbarat başarısızlıkları arasında, ham bilgiyi toplayan tarafından ara sıra yapılan hatalar, bilgiyi analiz eden profesyoneller tarafından bazen yapılan hatalar ile bilgiyi kullananlarca sık sık yapılan hatalardır. İstihbarat başarısızlıkları örgütsel olmaktan çok politik ve psikolojiktir.*¹⁸² Nitekim 11 Eylül bu kapsamda dalgalanmalara neden olmuş ve istihbarat örgütlerinin de sorgulanmalarına yol açmıştır. Bu örgütlerin başında da doğal olarak CIA gelmektedir.¹⁸³

Bal'a göre, "dünyanın en önde gelen istihbarat örgütlerinden CIA ve FBI'nın eleştirilmesinin yanında yeni dünya düzeni içerisinde istihbaratın rolünün de tartışılır hale geldiği görülmüştür. Bu ölçekteki terörist saldırıların gözden kaçırılmasının imkansız olduğu, dolayısıyla güçlü istihbarat örgütlerinin küresel derin devleti oluşturmak için bu saldırılara göz yumdukları veya gerçekleştirdikleri ileri sürülmüştür. Yine Moskova'daki tiyatro baskınları ile 7 Temmuz Londra eylemlerinin, KGB ve MI-6/5 örgütlerinin dikkatinden kaçtığı birer komplo teorileri olarak karşımıza çıkmaktadır".¹⁸⁴ Dolayısıyla sözü edilen zafiyet, Phythian'ın da belirttiği gibi örgütsel olmaktan çok politiktir. Yani, uluslar arası terörizmin bir dış politika aracı olarak kullanılmasındaki istihbaratın rolü söz konusudur.

Sardar'a göre, "İstihbarat, zekadan başka bir şey değildir. İngiltere'de Forest Gate baskınına MI-5 personelinin yanı sıra 250 görevli ve biyokimyasal uzmandan oluşan bir ekibin katılmasına rağmen bir hafta süren

¹⁸² Phythian, **a.g.m.**, s.361.

¹⁸³ Bal, "Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri", s.67.

¹⁸⁴ Bal, "Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri", s.70.

aramalarda, bir şişe aspirinden daha tehlikeli bir şey bulamamışlardır. 11 Eylül saldırılarından bu yana İngiltere’de yapılan 895 terör tutuklamalarından sadece 23’ü kovuşturma sürecine dahil edilebilmiştir. Bu yüzde 97,5 oranında bir başarısızlıktır ve istihbaratın çok zor olduğu şeklindeki bir mazeret de kabul edilemez.”¹⁸⁵ Burada bahsedilen zafiyet ise örgütsel özellikler taşımaktadır.

Diğer yandan istihbarat örgütlerinin terörizmle mücadelede başarısız olma nedenleri arasında, teröristlerin kabiliyetlerinden ziyade niyetlerinin ortaya çıkarılmasına yoğunlaşılması da gösterilmektedir.¹⁸⁶ Nitekim El Kaide’nin yıllar öncesinden ABD’de izine rastlanılmasına rağmen, haberalma teşkilatları, bu örgütün yapabilecekleri konusunda bir öngörüye ulaşamayıp 11 Eylül’ü kestirememişlerdir.

ABD’deki politikacılar da, 11 Eylül öncesindeki istihbarat sisteminin doğru bilgiyi doğru insanlara ulaştıramadıklarına inanmaktadırlar. 11 Eylül’ü soruşturan Ortak Senato Komitesinin de vurguladığı gibi, istihbarat örgütleri ile diğer güvenlik birimleri arasında 11 Eylül’den önce istihbarat paylaşımına ilişkin ciddi anlamda sorunların bulunduğu doğrulanmaktadır. Bir çoğuna göre bu iletişim ve işbirliği eksikliği, istihbarat örgütlerinin yanında diğer kurumların da “Ladin’e karşı savaş”ta çok değerli bilgilere ulaşımını engellemiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Ziauddin Sardar, “Intelligence, Pink Panther-style”, **New Statesman**, London:June 26, 2006, vol.135, 26.

¹⁸⁶ Fred L. Borch, ”Comparing Pearl Harbor and "9/11": Intelligence Failure? American Unpreparedness? Military Responsibility?”, **The Journal of Military History**, Vol. 67, No. 3. (Jul., 2003), 11.

¹⁸⁷ James B. Steinberg, Mary Graham, Andrew Eggers, “Building Intelligence to Fight Terrorism”, **Policy Brief**, Vol.125, September 2003, 2.

2.1. 11 Eylül öncesinde ve sonrasında ABD istihbarat örgütlerinde tespit edilen eksiklikler

Amerikan istihbarat örgütleri, hakim görüşe göre ikiz kule saldırıları öncesinde terörizmle mücadeleyi ihmal etmişlerdir. Tıpkı ABD halkı gibi onlar da terörizmin kendilerine uzak bir tehdit olduğunu düşünmüşlerdir.

Tam anlamıyla bir istihbarat örgütü olmasa da bünyesinde istihbarata ve anti-terörizm birimleri barındıran federal güvenlik birimi FBI'ın eski bir çalışanına göre, FBI 11 Eylül öncesinde istihbarat toplama konusunda tam bir aymazlık içerisindeydi. Jack Lawn'a(sonradan DEA-Uyuşturucu Denetim Ajansı başkanı oldu) göre, FBI terörizme karşı koyma işinden uzak durarak, klasik çetelerle ve beyaz yakalı suçlarla uğraşmış; istihbarat işine ise yaptığı görevlerde başarılı olmayan ajanlarını görevlendirmiştir.¹⁸⁸

Ancak Duffy'e¹⁸⁹ göre; "11 Eylül'den bir hafta önce FBI Başkanlığına atanan Robert Muller bazı şeyleri değiştirmiş ve öncelikle anti-terörizm biriminde çalışanların sayısını 1344'ten 2835'e; terörizm analizinde çalışanların sayısını 218'den 406'ya, yabancı dil bölümündekileri de 555'ten 1204'e çıkartmıştır. Yine Muller, silahlı bir FBI ajanı olmak istemeyen; fakat *parçaları bir araya getirebilen ve bağlantısız görünen olayları birleştirebilen bir zihin yapısına sahip* insanları bulmayı öncelikleri arasına koymuş; ayrıca ajanların istihbarat toplamasını engelleyen duvarları yıkmıştır. Ama, bütün bunlara rağmen Muller'in yaptıkları eski bir fıçıya yeni şarap koymak olarak görülmüş ve personeli de gönülsüz hareket etmiştir".

¹⁸⁸ Duffy, **a.g.m.**, s.26.

¹⁸⁹ Duffy, **a.g.m.**, s.32.

Öte yandan 11 Eylül Komisyonunca hazırlanan rapora¹⁹⁰ göre, 11 Eylül öncesinde ve sonrasında ABD istihbarat servislerinde tespit edilen 6 önemli istihbarat zafiyeti şu şekilde ifade edilmektedir:

- Ortak bir istihbarat çalışmasını engelleyen yapısal engeller(Tek başına hiçbir kurum birbiriyle ilgili olan bilgileri biraya getirip analiz edemez),
- Ülke içi-dışı ayrımındaki genel standart ve uygulama eksiklikleri(ülke içinde ve dışında toplanan istihbaratın bir havuzda toplanması sağlanmalıdır),
- İstihbaratın farklı yönetimler altında olması,
- Önceliklerin tanımlanabilmesi ve kaynakların bu yönde kullanılmasındaki zafiyet,
- İş yoğunluğu(ABD-Merkezi İstihbarat Direktöründen en az üç görevi yerine getirmesi beklenmektedir; iş yükü nedeniyle MİD sahip olduğu yetkiyi de kullanabilmiş değildir),
- Fazla karmaşa ve gizlilik(Halen mevcut olan 15 istihbarat örgütünün bütçesi halktan gizlenmektedir).

3.İSTİHBARATIN DEĞİŞEN SEYRİ

Terörizm, batıya özellikle ABD'ye uzak bir kavram gibi görünürken 11 Eylül eylemleri, ABD'yi bir rüyadan uyandırmış, terörizmle mücadele adına daha önce mümkün görülmeyen yetkiler istihbarat ve güvenlik servislerine verilmeye başlanmıştır. Benzer bir etki, Avrupa'da yaşanmış, Madrid ve Londra saldırıları bu yaşlı kıtayı oldukça sarsmıştır. Eylemler öncesinde ve sonrasında ABD'de olduğu gibi Avrupalı devletler de yeni düşman terörizmi alt etmek için güvenlik servislerine yetki vermekten kaçınmamışlardır.

¹⁹⁰ 9-11 Commission Report Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Official Government Edition, 410.

Bu doğrultuda, Crawford, Wall Street Journal'da yayınlanan makalesinde; "Almanya'nın da, özellikle dini motifli terörizm korkusuyla, ikinci dünya savaşından bu yana görev sınırları belirlenmiş olan polis ve istihbarat teşkilatlarının görevlerinde değişiklikleri yaptığı, suçlu olmasa dahi bir şahsın banka hesap bilgilerine istihbarat servislerinin de ulaşabildiğini" ifade etmektedir. Benzer şekilde Hollanda'nın da bir dış istihbarat servisi kurarak güçlü yetkilerle donattığını söylemektedir.¹⁹¹

11 Eylül'den sonra istihbaratın artan önemi İngilizleri de yeni yönelimlere itmiş; özellikle 7 Temmuz saldırıları sonrasında MI-6'nın aksine daha şeffaf bir tutum sergileyen MI-5 terörizmle mücadelede daha etken olabilmek ve istediği istihbarat ulaşabilmek amacıyla başta Arapça olmak üzere dil bilen ve bilişim teknolojilerine hakim uzmanları işe almaya özen göstermiştir.¹⁹²

İstihbarat konusunda adımlar atan bir başka Avrupa ülkesi de Belçika'dır. Yine Crawford, Belçika'nın da, Hollanda'da olduğu gibi istihbarat konusunda gerçekleştirdiği reformlardan söz etmekte ve orduya dinleme yetkisi veren yasal düzenlemeye atıfta bulunmaktadır. Yeni yasanın askeri istihbarat şüpheli finans hareketlerini gözleme imkanı verdiği de dile getirilmektedir.¹⁹³

Benzer değişiklikler Amerika Birleşik Devletleri'nde de yapılmış, istihbarata karşı koyma kavramı ile suç soruşturmasını ayıran duvar daha da inceltmiştir. Bu amaçla bir federal mahkeme tarafından verilen kararla, özel

¹⁹¹ David Crawford, "Europe Eases Limits on Police, Intelligence Services --- Fear of Islamist Terrorism Erodes Traditional Divide Between the Two Branches", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Dec 17, 2002. pg. A.15

¹⁹² Yılmaz, **a.g.e.**, s.147.

¹⁹³ Crawford, **a.g.m.**, s.A.15

hayatın korunmasına ilişkin bazı kurallar gevşetilmiş; böylelikle ABD içindeki terör eylemcilerini tespit etmekle görevli olanların işi nispeten kolaylaştırılmıştır. Patriot Kanunu ile, ABD içinde uluslar arası terörizmle ilgili olduğu düşünülen şahıslar hakkında daha kolay dinleme ve arama kararı alınmaya başlanmıştır; savcılar da bu şekilde elde edilen delilleri kullanmada daha özgür olmuşlardır.¹⁹⁴ Yine bu yasa, istihbarat birimleri ile polis birimleri arasındaki istihbarat paylaşımına dair sınırlamaları kaldırmış, terörizm konularında istihbarat işlerine bakan mahkemelerin ihdası ve ülke çapında arama kararı alınabilmesi mümkün hale getirilmiş, terör şüphelisi yabancıların da yedi güne kadar gözaltında tutulabilmelerinin yolu açılmıştır.¹⁹⁵

Öte taraftan günümüzün sınıraşan tehditleri karşısında, istihbaratın sadece devlet kurumlarına değil özel sektöre de hizmet vermesi, tehditler konusunda uyarması gündemdedir. Nitekim MI-5'in uluslar arası terörizmi önlemek gibi bir görevi olmamasına rağmen, klasik karşı espionaj faaliyetleri ile kitle imha silahlarının yayılmasını engellemek görevleri arasındadır ve diğer istihbarat teşkilatlarının aksine güvenlik konularında, kilit konumdaki ticari edinimleri terörist eylemlerden korumak amacıyla, devletin yanı sıra özel sektöre de danışmanlık yapmak zorunda olduğu belirtilmektedir.¹⁹⁶

Yine çağımızda ulusal güvenlik istihbaratının çok önemli bir bölümünü suç istihbaratının oluşturacağı öngörülmektedir. Terörist örgütleri takip etmek ve toplumdaki suçlu-suçsuz ayrımını yapmak ancak suç istihbaratı ile iyi bir şekilde mümkün hale gelebilir. Günümüzde bir çok suç örgütlenmeleri iç içe girmiş bir şekilde faaliyet göstermektedirler. Terör örgütleri insan ticaretinden, uyuşturucu kaçakçılığına kadar giden bir suç yelpazesinin içinde

¹⁹⁴ Jess Bravin, "U.S. Gains Powers in Terror Fight --- Court Eases Requirements For Wiretaps, Warrants; Critics See Rights in Peril", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Nov 19, 2002. pg. A.2

¹⁹⁵ Murphy, **a.g.m.**, s.252.

¹⁹⁶ Paltrow, **a.g.m.**, s.A.1.

bulunmaktadırlar. Dolayısıyla bu suçların izlerinin takibi ancak suç istihbaratına gereken önemin verilmesiyle mümkün olacaktır. Öte yandan gerçekleşen terör eylemlerinin aydınlatılması ve delillendirilmesi yine kriminal istihbaratın yardımı ile gerçekleşebilir. Bu bakımdan milli/ulusal güvenlik istihbaratının yeniden tanımlanması elzemdir. Bu tanımın merkezinde de mücadele edilecek örgütlerin/teröristlerin özelliklerinin olması gerekmektedir. Böylece yeni tehdidin özelliklerine göre yeni bir istihbarat mantığının ve stratejisinin oluşturulması söz konusu olacaktır.¹⁹⁷

Önceleri tehdit gelebileceği düşünülen ülkelere karşı topyekün bir savaş mümkün iken, günümüzde durum bunun tersinedir. Mücadele edilen terör örgütünün üyeleri en yakın müttefiklerin vatandaşı olabildiği görülmüştür. Nitekim 11 Eylül saldırılarında rol alan 19 teröristten 15'i ABD'nin yakın müttefiklerinden Suudi Arabistan'ın vatandaşıdır. Bu durum karşısında savaş ilan edilecek ülke konusunda tereddütlerin ortaya çıkacağı kaçınılmazdır. Öyleyse yeni bir durumla karşı karşıya kalındığı için yeni bir stratejinin de gerekliliği ortadadır.¹⁹⁸ Kuşkusuz bu strateji, ülkelerin istihbarat alanında işbirliği yaparak terörizmin her şekilde önlenmesini sağlamalarına yönelik olmalıdır. Aksi takdirde terörizm ülkeler arası müttefiklik ilişkilerini de doğrudan etkileyebilecek bir durumdadır; nitekim Türkiye-ABD ilişkileri, terörist örgütün Irak'ta bulunan kampları yüzünden gerilmektedir.

4.YENİ İSTİHBARAT YAPISI

Soğuk savaş dönemi istihbarat anlayışı, düşmanları askeri sırlardan uzak tutmaya ve bilgi kaynakları ile bilgi toplama metotlarını korumaya matuf şekillenmişti. Buna göre de istihbarat örgütleri, bilginin elde edilmesi,

¹⁹⁷ Bal, “Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri”, s.66.

¹⁹⁸ Bal, “Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri”, s.61.

yorumlanması ve dağıtımı konusunda kompartımantasyon yapmaktaydılar. Bu anlayış, istihbaratı kullananların/politikacıların, düşmanın kim olduğu, eldeki bilginin ne olduğu ve nerden bulabileceklerin bildikleri sürece problem teşkil etmemiştir. Ancak bu yaklaşımlar, terörizme karşı koymada etkisiz kalmıştır. Eski istihbarat anlayışındaki bilmesi gereken prensibi, günümüz toplumunda bilginin hızlı akışını kısıtlamaktadır. Çünkü, düşmanlarınızın daha kıt anlayışa sahip oldukları, saldırıların tahmin edilemez/öngörülemez olduğu ve potansiyel hedeflerin de çok çeşitli ve değişken olduğu günümüzde bilmesi gereken prensibi ile hareket edilmesi beklenemez.¹⁹⁹

Ülkeler, terörizmle mücadele için, hiyerarşik ve resmi olan istihbarat yapısı yerine bilgiyi alıp ihtiyacı olan yere iletebilecek yatay, işbirliğine dayanan ve akıcı bir istihbarat yapısını oluşturmak durumundadırlar. Klasik anlamdaki istihbarat ilişkileri, aktörlerin, hedeflerin ve metotların belirgin olmadığı durumlarda, değişen tehditlere ve zafiyetlere karşı koyabilme yeteneğini azaltmaktadır.²⁰⁰

Yılmaz'a²⁰¹ göre; "*uluslar arası istihbarat yöntem ve vasıtaları sürekli değişmektedir. Eski İstihbarat organizasyonları, çok boyutlu, merkezi ve çok gizlilik yanlıydılar. Bu tür organizasyonların ekonomide olduğu gibi istihbaratta da modası geçmiştir. Tıpkı General Motors ve IBM'de olduğu gibi, dünyanın önde gelen istihbarat servisleri bir kimlik krizinden geçmekte ve yürüttükleri işteki aksaklıkları tespit etmeye çalışmaktadırlar. Bunun yanı sıra, istihbaratın klasik anlamdaki ilgi alanlarına ek olarak ilerde dünyanın karşılaçağı açlık, çevre sorunları ve felaketlerin çözümüne ilişkin de açılımları ortaya koyabilmesi için bu alanlarda da etkin olması gerekmektedir*".

¹⁹⁹ Steinberg, Graham, Eggers, **a.g.m.**, s.2.

²⁰⁰ Steinberg, Graham, Eggers, **a.g.m.**, s.5.

²⁰¹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.681.

Terörizmle mücadele için (aynı zamanda açıklık ve özel hayatı da koruyarak) oluşturulacak istihbarat sisteminde ilk adım güvenlik ihtiyaçlarının ne olduğunun belirlenmesidir. Mesela ABD sınırlarını koruyabilmek için sınırları geçen insanlar ve her türlü eşya hakkında daha fazla bilginin bulunması gereklidir. Yine ABD içindeki terör tehditlerin saptamak için pek çok datanın (hava yolları kayıtları, telefon kayıtları, polis kayıtları ve istihbari bilgiler) tek bir talep üzerine yoğrularak sunulabileceği (çapraz veri sistemi), bir araştırma tekniğine gereksinim duyulmaktadır. Çeşitli kurum ve kuruluşlara yönelik muhtemel terör saldırılarını gösterecek haritaların da oluşturulması, bu çerçevede tehdit analizlerinin yapılması gerekmektedir.²⁰² Nitekim bu gereksinimi karşılamak üzere, ABD'de Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA) isimli bir projenin hayata geçirilmeye çalışıldığı önceki bölümlerde söylenmiştir.

Baird ve Barksdale'e göre; *“istihbari bilgilerin daha etkin kullanımı için, yasal olarak toplanmış bilgilere ulaşım ve bunların paylaşımına açılabilmesi için güncelliğini yitirmiş kanunlar yenilenmeli; bu çerçevede yetkilendirilmiş kullanıcı esaslı getirilmelidir. Yetkilendirilmiş kullanıcı metodu, hem sivil hak ve özgürlükleri korurken hem de devletin sahip olduğu dataların kullanımı, bunlara erişim ve korunmasını da bir düzene sokabilir”.*²⁰³

Yine bu yeni dönemde açık kaynak istihbaratının, diğer metotlarla elde edilen istihbarat kadar önemli olduğu aşikardır. Nitekim Baird ve Barksdale; *“açık kaynak istihbaratını da etkin bir şekilde kullanmak üzere ilgililer eğitilmeli ve açık kaynak bilgisini diğer istihbarat türleri kadar ciddiye almalıdırlar. Ayrıca açık kaynak istihbaratının paylaşımı da sıkça yapılmalıdır”* demektedirler.²⁰⁴

²⁰² Steinberg, Graham, Eggers, **a.g.m.**, s.6.

²⁰³ Baird, Barksdale, **a.g.e.**, s.33.

²⁰⁴ Baird, Barksdale, **a.g.e.**, s.53.

11 Eylül saldırıları, ABD'nin istihbarat operasyonlarını arttırma yönünde hayati bir önemi ortaya koymuştur. O günden bu yana, istihbaratta yapısal değişim yapılması ihtiyacı üzerinde oldukça yoğunlaşmıştır. Ülke çapında veya yerel bazda istihbarat toplayan birimlerce gerekli istihbaratın teminindeki eksikliklerin giderilebilmesine yönelik olarak, istihbaratın toplanması, işlenmesi/yorumlanması ve sonrasında da ilgili makamlara/birimlere dağıtımı için köklü değişikliklerin yapılması gündeme gelmiştir. Geleneksel, hiyerarşik metotla yürütülen istihbarat edinme şekillerinin yeniden gözden geçirilmeleri, bunun yerine istihbaratı daha çabuk edinerek kullanıcılara daha hızlı bir şekilde ulaştıran işbirliği esasına dayalı, akıcı yapılarla değiştirilmesine olan ihtiyaç ile polisiye alanlara dönük istihbaratın, terörizm ve klasik suçlar bakımından yeni realitelere uyum sağlama zorunluluğu ortaya konulmuştur.²⁰⁵

4.1. 11 Eylül sonrasında ABD'de yapılan yeni reformlar ve değerlendirmesi

İkiz kulelere gerçekleştirilen eylemler hem ABD halkı hem de ABD yönetimi üzerinde şok etkisi yapmış, paranoya derecesine gelen uygulamaların yanında uzun süredir konuşulan istihbaratın yeniden yapılandırılması tartışmaları da hız kesmeden sürmüştür.

Bu kapsamda ABD'li eleştirmenler; ABD'li politikacıların, İç Güvenlik Bakanlığı gibi önlemlerin ötesinde, değişen ulusal güvenlik gereksinimlerini karşılamak üzere yeni bir istihbarat sistemini inşa etmeleri gerektiğine inanmakta; federal görevlilerin daha tahmin edilebilir düşmanlarla mücadele için kullanılan stratejiler ile, metotları, hedefleri ve failleri belli olmayan

²⁰⁵ Peterson, **a.g.m.**, s.7.

tehditlere karşı koyamayacaklarını öne sürmüşlerdir. Bu kapsamda güvenlik birimleri, sağlık ve acil müdahale personelinin terörist tehditleri fark etme ve cevap verme konusunda ilk safta yer almaları gerekmektedir. Özel şirket yöneticilerinin, telekomünikasyon, kimyevi madde tesisleri ve enerji üniteleri gibi temel altyapı tesislerinin güvenliklerini sağlamadan sorumlu oldukları; keza çalışanlar ile bu tür yerlere komşu durumunda bulunan kimselerin de saldırıları önleyebilecek bilgiye ulaşabilecek konumda oldukları göz ardı edilmemelidir.²⁰⁶ Kısaca bu yeni tehdit karşısında yeni bir güvenlik ve istihbarat anlayışı doğrultusunda toplumun her biriminin katkısı beklenmektedir.

Wilson'a göre ise; *“Teröre karşı savaş devam etmektedir. Bu savaş bir hayat boyu devam edecektir. ABD terörist saldırılara gelecekte de maruz kalacaktır. ABD'nin kendisini korumak için mantıklı adımlar atmaya hazırlıklı olması gerekmektedir. Anayasa, ABD'li hukukçuların da belirttiği gibi bir intihar sözleşmesi değildir. Fakat öte yandan idari tasarruflar için de bir gerekçe olarak kullanılamaz. ABD Kongresi, ülkeyi teröre karşı korumak için alınacak önlemlerin sınırı konusunda yönlendirici olmalıdır.”*²⁰⁷ Bu tür görüşler bir çok Amerikalı tarafından dile getirilmiş ve saldırıların etkisiyle yeni düzenlemelerin bir an önce çıkarılması için gerekli adımlar atılmıştır. Ancak kütüphanelerden alınan kitapların dahi güvenlik birimlerine bildirilmesini zorunlu kılan uygulamalar da yine bu düşüncenin bir ürünüdür.

11 Eylül sonrasında ABD'de üç temel reform hayata geçirilmiştir: *İç Güvenlik Teşkilatının(Homeland Security) kurulması, PATRIOT kanununun çıkarılması ile 2004 İstihbarat Reformu ve terörizmin Engellenmesi kanununun* kabul edilmesidir. Bu reformlarla hedeflenen terör örgütlerinin

²⁰⁶ Steinberg, Graham, Eggers, **a.g.m.**, s.1.

²⁰⁷ James Q. Wilson, “Pre-Emptive Surveillance”, **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Aug 21, 2006. pg. A.10

ortadan kaldırılarak, üyelerinin mahkeme karşısına çıkarılma sürecinin hızlandırılmasıdır. Yine bunlara ilaveten 11 Eylül öncesinde ve esnasında yapılan hataların tekrarını önleme isteği de bu reformların yapılmasını teşvik etmiştir. Fakat öte yandan, bu reformların bürokrasiyi arttıracığı ve terörle mücadele eden kurumların hızını yavaşlatacağı şeklinde düşünenler de vardır.²⁰⁸

Bunların yanında ABD senatosunda kabul edilen yeni istihbarat kanunu, ABD'nin 11 Eylül sonrasında geliştirdiği ve terörizmle mücadeleyi esas alan yeni güvenlik stratejisi çerçevesinde istihbarat birimlerinde değişikliklere neden olmuştur. Bu temel denilebilecek değişiklikler arasında;

- DCI-Merkezi İstihbarat Direktörü'nün yetkilerinin artırılması,
- İstihbarat alarm sistemi için yeni bir çerçevenin oluşturulması,
- İstihbarat elde etmede yeni metotların ortaya konulması,
- İstihbarat imkanlarının istismarının önlenmesi ile
- Her çeşit kaynak analizinin geliştirilmesi yer almaktadır.²⁰⁹

Belirtilen düzenlemeler sayesinde ABD'de kurumlar arası bilgi paylaşımında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu doğrultuda, bilgi paylaşımını kolaylaştıran PATRIOT Kanununa istinaden suçla mücadele eden birimler(FBI,vb.) ile istihbarat birimleri arasındaki bilgi paylaşımı serbest hale gelmiştir. 11 Eylül'den bu yana 20 bin istihbarat raporu, kurumlar arasında paylaşılmıştır.²¹⁰

²⁰⁸ Bal, **a.g.e.**, s.184.

²⁰⁹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.420.

²¹⁰ Mueller, **a.g.m.**, s.434.

ABD İstihbaratının Başkanı tarafından, ABD istihbaratının terörizmin yanı sıra demokrasilerin güçlendirilmesi konusunda da yeni strateji izleneceğini ifade edilerek, ABD istihbarat topluluğunda yapılması planlanan reformlara ilişkin hazırlanan bir raporda; Amerikan istihbarat birimlerinin öncelikli görevinin hem ABD içinde hem de dışında terörizmi yenmek olduğu ve demokrasi konusunda destek olunarak, bombalı eylemlere karşı yeniden önlemler almak olduğu anlatılmaktadır.²¹¹

11 Eylül Komisyonunun tavsiyeleri doğrultusunda ABD, 15 istihbarat örgütünün Ulusal İstihbarat Müdürlüğü adı altında toplanmalarını sağlayacak yeni bir kanun çıkartmıştır. Bu kanuna göre;

- Ulusal İstihbarat Müdürlüğü, ülkede faaliyet gösteren tüm istihbarat kuruluşlarının bütçesini yönetmekle görevli olacak,
- Ulusal Terörle Mücadele Merkezi kurulmasının yanında, Gizlilik ve Sivil Özgürlükler Takip Örgütü ismiyle kurulacak, başka bir kurum vasıtasıyla da devlet kuruluşlarının insan haklarına saygılı bir çerçevede hareket edip etmedikleri kontrol edilecek,
- İç Güvenlik Teşkilatına verilen yetkiyle, sınır güvenliğinden sorumlu personelin sayısı artırılarak ülkeye illegal girişler engellenecek,
- Son olarak bu kanunla tüm istihbari bilgiler bir yerde toplanacak ve değerlendirilecek; böylece 11 Eylül saldırısı öncesinde yaşanan iletişim eksikliğinden kaynaklanan istihbarat zafiyeti giderilecektir.²¹²

Bütün bunların yanında terörizmle mücadele adına özgürlüklerin kısıtlanmasına endişeyle bakanlar da vardır. Bu çerçevede, terörizmle

²¹¹ Yılmaz, a.g.e., s.445.

²¹² Bal, a.g.e., s.188.

mücadele tekniklerinin demokratik toplum değerlerine zarar vereceği, ABD'nin geçmişte yaptığı savaşların aksine terörizmle mücadelenin geçici olmadığı, fakat uzun yıllar boyunca sürdürülecek bu mücadelede, ABD demokrasisinin doğasının değişime uğrayabileceği ve anayasa ile teminat altına alınmış hakların zarar görebileceği ifade edilmektedir. Yine buradan hareketle, savaş zamanındaki “*kara delik*” olarak adlandırılan ve sivil hakların geçici olarak rafa kaldırılarak, barış zamanında da yeniden canlandırılmasını tasvir eden düşünceye pek de sıcak bakılmamıştır.²¹³

Ancak, 1998 yılında Kenya ve Tanzanya’da ABD Elçiliklerine yapılan terörist saldırı sonrasında CIA, 11 Eylül akabinde alınan önlemlerin alınmasını istemiş olsaydı, muhtemelen yukarıda bahsedilen düzenlemelerin ABD halkınca destek görmeyeceği görüşünü savunanlar da mevcuttur.²¹⁴

Diğer yandan Türkiye’de de istihbarat teşkilatlarının çalışmalarını kolaylaştırmak amacıyla kapsamlı bir yasal düzenleme, 2005 yılı içerisinde yapılmıştır. 5397 sayılı kanunla²¹⁵, Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun yanı sıra MİT Müsteşarlığı ile Jandarma Teşkilatının ilgili yasalarında değişikliğe gidilmiş, terörle mücadelede daha etkin sonuçlar alabilmek amacıyla telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin dinlenmesi ve tespiti bir anlamda kolaylaştırılmıştır.

²¹³ Lee, Schwartz, **a.g.m.**, 37 pgs.

²¹⁴ “Special Report: In defence of the intelligence services - Efraim Halevy; By invitation”, The Economist. London: Jul 31, 2004. Vol.372, Iss. 8386; pg. 24

²¹⁵ 23 Temmuz 2005 tarihinde çıkarılan 5397 sayılı bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun.

4.2. ABD İç Güvenlik Teşkilatı(Homeland Security)

11 Eylül'den önce, hiçbir Amerikan kurumunun, ABD'yi içerden gelecek saldırıları önlemeye yönelik olarak öncelikli görevi bulunmamaktaydı. Bu durum 2002 yılında İç Güvenlik Teşkilatının(Department of Homeland Security) kurulmasıyla değişmiştir. Bu kurum, 11 Eylül saldırıları ile gündeme gelen problemlerin(sınır güvenliği, ulaşımın güvenli hale getirilmesi, acil müdahalenin düzenlenmesi, özel sektörle birlikte çalışarak zafiyetlerin tespiti, vb.) çözümünü bakımından büyük sorumluluk taşımaktadır.²¹⁶

2002 yılında kabul edilen kanunla kuruluşuna onay verilen teşkilat, ancak 2003 yılında faaliyete geçmiş, 22 kurumu çatısı altına almış ve yaklaşık 180 bin kişiyi personel olarak bünyesinde çalıştırmaya başlamıştır. Teşkilatın stratejik planına göre: ilkin, ABD sınırları içerisinde bir daha terör saldırısına izin vermemek ve daha güvenli bir ortam oluşturmak; ikinci olarak ABD'yi terör saldırılarına kapalı hale getirmek ve son olarak da verilen zararları azaltmak ve diğer kurumlara bu tür saldırıların beklenmedik etkilerine karşı stratejik destek sağlamak yeni kurulan bu birimin görevleri arasındadır. ABD'ye giren herkesin fotoğraf ve parmak izlerinin alınması da bu yeni örgütle birlikte getirilen uygulamalardandır.²¹⁷

5.TERÖRLE MÜCADELEDE KRİMİNAL İSTİHBARAT VE POLİSLİK

ABD saldırıları ardından terörizme karşı her türlü istihbaratın değerlendirilmesi fikrinden hareketle, toplumun çeşitli kademelerinde bulunan

²¹⁶ 9-11 Commission Report Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Official Government Edition, 413.

²¹⁷ Bal, **a.g.e.**, s.185.

insanların yardımı ile terörist eylemlerin önceden belirlenebileceği belirtilerek, problem çözücü/toplum destekli polisliğin de gerçekleştirilen istihbarat operasyonlarına dahil edilmesi gerektiğine inanılmaktadır.²¹⁸

Nitekim 11 Eylül sonrasında, saldırılarda pilotluk yaptığı bilinen üç teröristin ABD'de kısa süreyle kalmalarına rağmen polisle bir şekilde muhatap oldukları tespit edilmiştir. Bu sebeple, bir çok farklı güvenlik biriminden gelen arananlar listesinin tutulduğu *FBI'nın Terörist İzleme Merkezi'ne* sokakta görev yapan polislerin de ulaşabilmesi sağlanmıştır. Bu uygulamanın başladığı zaman diliminden itibaren merkeze 500 bildirim gerçekleştirildiği, bunların yarıya yakınının da aranan kişilerin özellikleri ile uyuşan bildirimler olduğu öğrenilmiştir.²¹⁹

Eski güvenlik anlayışına bağlı, eski ulusal/uluslar arası yapılarla yeni suç oluşumlarına karşı koymanın mümkün olmadığı görüldüğü ifade edilmiştir. Dünyanın mariz kaldığı bu terörizm tehdidine karşı kendisini en iyi şekilde hazırlamış güvenlik birimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda, profesyonel polislik, son yüzyıldır edindiği tecrübeleri uluslar arası alana taşımak durumundadır. Yine küresel dönemde kriminal istihbaratın ulusal güvenlik istihbaratı alanına yerleşmesi söz konusudur. Milli güvenliğin sağlanmasında suç istihbaratının önleyici polislikle eşgüdümlü ve hızlı bir şekilde uygulanması uluslar arası terörizmle mücadelede son derece önemlidir.²²⁰

Fransa, Kanada, İngiltere ve Avustralya örneklerinde terörizme karşı polisliğin ve istihbarat biriminin ayrı ayrı fakat yan yana mücadele ettikleri

²¹⁸ Peterson, **a.g.m.**, s.7.

²¹⁹ Mueller, **a.g.m.**, s.434.

²²⁰ Bal, “**Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri**”, s.73.

görülmektedir. Terörizmle mücadele, teröristlerin bulunduğu ortam, kullandıkları dil, örgüt yapıları ve varlıklarını nasıl sürdürdükleri konusunda çok derin bir anlayışla yürütülmesi gereken ve tek bir devlet kurumunun taşıyamayacağı bir yük olarak görülmektedir. Polisler, her gün sokakta, mıntıklarındaki halka daha yakın olarak istihbarat servislerinin gözü-kulağı olabilirler. İstihbarat görevlileri de teröristlerin stratejileri, taktikleri ve yabancı bağlantıları hakkında çalışmalarını sürdürebilirler.²²¹

Son dönem itibariyle edinilen deneyimlerden çıkarılan en önemli sonuç, suç istihbaratının dünya geneline yaygınlaşması, bilgi alışverişinin daha yaygın hızlı ve etkin kullanımı, ortak profesyonel müdahale timlerinin oluşturulması ve gerçekleştirilen operasyonlarda suç istihbaratının verimliliği oranında adli delillendirmenin doğru bir şekilde yapılabilmesidir. Çünkü karşılaşılan teröristlerin savaş mahkemelerinde değil, adli mekanizma içerisinde normal mahkemelerde yargılanması gerekmektedir. Dolayısıyla, doğru delillendirme için, kriminal istihbaratın doğru yaygın ve uluslar arası işbirliği içerisinde kullanımı ve ilgili operasyonlar da polisiye anlayışla gerçekleştirilmelidir.²²²

Terörizmin önüne geçilebilmesi için, insana dayalı/HUMINT istihbaratı daha çok öne çıkarmanın yanında istihbaratçılarla polislerin birlikte çalışmaları ile toplanan bilginin ve tehdit analizlerinin daha sıklıkla ilgili yerlere dağıtımının yapılması gerekmektedir.²²³ Gerek polis gerekse de jandarma birimlerindeki görevlilerin insana dayalı istihbarata katkı sağlayacakları açıktır. Bu teşkilat mensupları, buldukları bölgede yaşayan insanları nispeten daha iyi tanıdıklarından HUMINIT/insana dayalı istihbarat konusunda istihbarat birimlerine yardımcı olabilirler.

²²¹ Rosenau, Chalk, **a.g.m.**, s. A.14

²²² Bal, “**Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplote Teorileri**”, 74.

²²³ Rosenau, Chalk, **a.g.m.**, s. A.14

Yine uluslar arası bağlantıları olan suç gruplarının faaliyetlerini izlemek ve yürütülen soruşturmalara katkı sağlamak amacıyla iç güvenlik birimlerinin diğer ülke güvenlik birimleri ile işbirliğine gittikleri görülmektedir. Kuşkusuz bu tür girişimler, uluslar arası terörist grupların faaliyetlerinin de deşifre edilebilmeleri bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda FBI'ın 28 ülkede legal ataşesi bulunmaktadır. Bu ataşelerin yürütülen soruşturmalarda uluslar arası bağlantıları ortaya çıkarmakta önemli rol oynadıkları açıktır.²²⁴

²²⁴ Lee, Schwartz, **a.g.m.**, 37 pgs.

SONUÇ

Uluslararası terörizm 11 Eylül'e kadar çok sınırlı sayıda ülkenin gündeminde iken, ikiz kulelere yapılan "uçaklı intihar saldırıları" ile birden bütün dünyanın ortak kaygısı haline gelmiştir. Şüphesiz bunda, küresel dünya "devini" evinde vurmanın verdiği endişenin büyük payı vardır. Ancak bu eylemleri birkaç yıl arayla takip eden, 2004 Madrid ve 2005 Londra eylemleri gibi Avrupa'yı hedef alan saldırılar, kaynağı ve amacı ne olursa olsun uluslararası terörizmin ulaştığı boyutu ortaya koymuştur. Terör dalgası bu dönemde sadece ABD ve Avrupa'yı hedef almamış, zaten uzunca bir süredir devam eden bölücü terörizmin yanında bir de El Kaide isimli "ucube" bir örgütün terörist eylemleriyle Türkiye de tanıştırılmıştır. 2000 yılında hortlayan Hizbullah-İlim Grubunun vahşi eylemlerini hafızasından silemeyen Türkiye, 2003 yılı sonunda İstanbul'da gerçekleştirilen bir dizi terörist saldırıdan da payını almıştır.

21.yüzyıla uyarlanmış bu yeni terör dalgasıyla birlikte, terörü destekleyen/desteklemeyen çoğu ülke, demokrasilerde aldıkları mesafeye rağmen, gerekli gördükleri yerlerde özgürlükleri kısıtlamaktan çekinmeyerek yeni önlemler geliştirmişlerdir. Yine bu tür önlemleri alan ülkelerin başında gelen ABD, 11 Eylül'ün ayak seslerini duymayışlarından ötürü istihbarat teşkilatlarını sorgulamış ve tam anlamı ile bir iç istihbarat teşkilatından yoksun oluşunu bertaraf etmek için, Homeland Security/İç Güvenlik Teşkilatı'nı ihdas etmiştir. Avrupalı devletler de eksik buldukları terörizmle mücadele yasalarını yenilemişler; hatta İngiltere gibi demokrasinin beşiği addedilen bir ülke gözaltı süresini 28 güne kadar çıkartmıştır. Bu yasal düzenlemeler arasında istihbarat teşkilatlarının görev ve yetkilerinin de arttığına belirtilmesinde fayda bulunmaktadır. Çünkü uluslararası terörizm bakımından bir milat olan 11 Eylül sonrasında ortaya çıkan sonuç, soğuk savaşın bitiminde bir nebze gözden ırak hale gelmiş olan istihbaratın uluslararası terörizme karşı ne denli önemli hale geldiğidir.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Şaban, TOSUNOĞLU Devrim; **Dehşet Senaryosu**, Güncel Yayınları, İstanbul, 2004.
- ATAY, Mehmet; "İsrail Devleti Gizli İstihbarat ve Güvenlik Servisleri", **Avrasya Dosyası**, cilt 5, sayı 1, 1999, s.21-35.
- BAL, İhsan; **Terörizm**, Ankara, USAK Yayınları, 2006.
- BAL, İhsan; **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri**, Ankara, USAK Yayınları, 2006
- BAL, İhsan; "Küresel Çağ: Güvenlik, Tehdit ve İstihbaratın Değişen Seyri", **Cumhuriyet Strateji**, 9 Ocak 2006.
- BAIRD, Zoe, BARKSDALE, James; **Mobilizing Information to Prevent Terrorism**, New York, July 2006, Erişim:www.markle.org, 20 Kasım 2006.
- BAKIER, Abdul Hameed; "Jihadis Adapt to Counter-Terror Measures and Create New Intelligence Manuals", **Terrorism Monitor**, Vol.4, Issue-4, (July 13,2006).
- BANTEKAS, Ilias; "The International Law of Terrorist Financing", **The American Journal of International Law**, Vol. 97, No. 2. (Apr., 2003), pp. 315-333.
- BETTS, Richard K.; "Analysis, War, and Decision: Why Intelligence Failures Are Inevitable", **World Politics**, Vol. 31, No. 1. (Oct., 1978), pp. 61-89.
- BORCH, Fred L.; "Comparing Pearl Harbor and "9/11": Intelligence Failure? American Unpreparedness? Military Responsibility?", **The Journal of Military History**, Vol. 67, No. 3. (Jul., 2003), pp. 845-860.
- BRAVIN, Jess; "U.S. Gains Powers in Terror Fight --- Court Eases Requirements For Wiretaps, Warrants; Critics See Rights in Peril", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Nov 19, 2002. pg. A.2
- BROPHY-BAERMANN, Bryan, CONYBEARE John A. C.; "Retaliating against Terrorism: Rational Expectations and the Optimality of Rules versus Discretion", **American Journal of Political Science**, Vol. 38, No. 1. (Feb., 1994), pp. 196-210.
- CHOMSKY, Noam; **11 Eylül**, Çev.Dost KÖRPE, İstanbul, Om Yayınevi, 2002.

- CLARKE, Richard A.; "The New Terrorist Threat", **Time**. New York: Mar 22, 2004.Vol.163, Iss. 12; pg. 41, 1 pgs.
- COOPER, Christopher, BLOCK, Robert; "Terror in Madrid: The Aftermath: Al Qaeda Today Is Decentralized, CIA's Tenet Says", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Mar 16, 2004. pg. A.15
- CRAWFORD, David; "Europe Eases Limits on Police, Intelligence Services -- - Fear of Islamist Terrorism Erodes Traditional Divide Between the Two Branches", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Dec 17, 2002. pg. A.15
- ÇAĞLAR, Ali; "Terör ve Örgütlenme", **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara, cilt 30, sayı 3, 1997.
- ÇINAR, Bekir; **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör**, Ankara, Sam Yayınları, 1997.
- DEMİRUTKU, Kürşad; "Aynadaki Ben: Teröre Anlam Vermenin Dayanılmaz Zorluğu", **Pivolka**,Yıl, 2, Sayı, 10, Kasım 2003, Erişim:www.elyad.baskent.edu.tr, 19.09.2007.
- DİLMAÇ, Sabri,ERKAN Muzaffer; **Devlet Güvenliği Terörizm ve İstihbarat**, Ankara, EGM Yayınları, 2006.
- DÖNMEZER, Sulhi; "Her Yönüyle Tedhiş", **Son Havadis**, 10.11.1977.
- DUFFY, Michael; "How To Fix Our Intelligence", **Time**. New York:Apr 26, 2004. Vol.163, Iss. 17; pg. 26, 7 pgs
- FARAÇ, Mehmet; **El Kaide Turka**, İstanbul, Günizi Yayıncılık, 2.Baskı, 2004.
- GÜN Ö.Rengin; "Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 2, Sayı, 4, 2000.
- HARRIS, Shane; "The Big Brother Complex", **Government Executive**, Washington: Jan 2003.Vol.35, Iss. 1; pg. 58, 2 pgs
- FRANK, Mitch; "**4 Dots American Intelligence Failed To Connect**", Erişim:www.time.com, 16 Eylül 2007.
- HILSMAN, Roger, Jr.; "Intelligence and Policy-Making in Foreign Affairs", **World Politics**, Vol. 5, No. 1. (Oct., 1952), pp. 1-45.
- HUDDY, Leonie, FELDMAN, Stanley, TABER, Charles, LAHAV, Gallya; "Threat, Anxiety, and Support of Antiterrorism Policies", **American**

Journal of Political Science, Vol. 49, No. 3. (Jul., 2005), pp. 593-608.

KAHN, David; "The Rise of Intelligence", **Foreign Affairs**. New York: Sep/Oct 2006. Vol.85, Iss. 5; pg. 125

KAYNAK, Mahir; **Sil Baştan:Devletler Oyununda ıkarları Korumak**, İstanbul, TİMAŞ Yayınları,2.Baskı, 2003.

KINGSLEY, Sidney G., WALL, Patrick D.; "Information-Gathering by the CIA", **Science**, New Series, Vol. 136, No. 3519. (Jun. 8, 1962), pp. 914-917.

KOSHLAND Jr., Daniel E.; "Editorial: The Importance of Intelligence", **Science**, New Series, Vol. 267, No. 5196. (Jan. 20, 1995), p. 311.

KÖKDEMİR, Doğan; "Bir İnsan Davranışı Olarak Terör", **Pivolka**, Savaş Özel Sayısı, Nisan, 2003, Erişim:www.elyad.baskent.edu.tr, 19.09.2007.

KRUEGER, Alan B., MALEKOVÁ, Jitka; "Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?", **The Journal of Economic Perspectives**, Vol. 17, No. 4. (Autumn, 2003), pp. 119-144.

KYDD, Andrew, WALTER, Barbara F.; "Sabotaging the Peace: The Politics of Extremist Violence", **International Organization**, Vol. 56, No. 2. (Spring, 2002), pp. 263-296.

LAÇİNER, Sedat; "**Yeni Terörizm Yasası: İngiltere PKK ve DHKP-C'yi Yasaklıyor mu?**", Erişim:www.turkishweekly.net, 17 Eylül 2007.

LEE, Ronald D., SCHWARTZ, Paul M.; "Beyond The "War" On Terrorism: Towards The New Intelligence Network", **Michigan Law Review**. Ann Arbor: May 2005.Vol.103, Iss. 6; pg. 1446, 37 pgs.

MAXWELL, Richard; "What Is a Spy to Do?", **Social Text**, No. 56. (Autumn, 1998), pp. 125-141.

MUELLER III, Robert S.; "The Art of Information", **Vital Speeches of the Day**. New York: May 2006.Vol.72, Iss. 14/15, 434.

MURPHY, Sean D.; "Contemporary Practise of The United states Relating to International Law", **The American Journal Of International Law**, Vol.96, No.1, (Jan, 2002).

MURPHY, Sean D. ;"Terrorist Attacks on World Trade Center and Pentagon", **The American Journal of International Law**, Vol. 96, No. 1. (Jan., 2002), pp. 237-255.

- NUCKOLLS, John H.; "Post-Cold War Nuclear Dangers: Proliferation and Terrorism", **Science**, New Series, Vol. 267, No. 5201. (Feb. 24, 1995), pp. 1112-1114.
- OETTINGER, Anthony G. ;"Information Resources: Knowledge and Power in the 21st Century", **Science**, New Series, Vol. 209, No. 4452, Centennial Issue. (Jul. 4, 1980), pp. 191-198.
- ÖZDAĞ, Ümit; **Türkiye Kuzey Irak ve PKK**, Ankara, ASAM Yayınları, 1999.
- ÖZTÜRK, O.Metin, ÖZDAĞ, Ümit; **Terörizm İncelemeleri**, ASAM Yayınları, Ankara, 2000.
- ÖZTÜRK, O.Metin; **11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü**, Der.O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara: Biltek Yayınları, 2002.
- PALTROW, Scot J.; "Secrets and Spies: U.K. Agency Makes Gains in Terror War", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Oct 6, 2004. pg. A.1
- PETERSON, Marilyn; **Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture**, Washington, September 2005. Erişim:www.ncjrs.gov 20 Kasım 2006.
- PHYTHIAN, Mark; "Intelligence, policy-making and the 7 July 2005 London bombings", **Crime, Law and Social Change**, Dordrecht: Dec 2005. Vol. 44, Iss. 4-5.
- POSNER, Richard A.; "Our Intelligence Quotient", **Wall Street Journal**, New York, May 16, 2006.
- REEVE, Simon, FODEN, Giles; **A New Breed of Terror**, September 12, 2001, Erişim:www.guardian.co.uk, 15 Eylül 2007.
- RICHARDSON, Louise; "Terrorist Rivals", **Harvard International Review**. Cambridge: Spring 2007. Vol.29, Iss. 1; pg. 66, 4 pgs
- RILEY, K. Jack, TREVERTON, Gregory F., WILSON, Jeremy M., DAVIS, Lois M.; **State and Local Intelligence in the War on Terrorism**, RAND Corporation, 2005, Erişim:www.rand.org, 20 Kasım 2006.
- ROSAND, Eric; "Security Council Resolution 1373, the Counter-Terrorism Committee, and the Fight against Terrorism", **The American**

Journal of International Law, Vol. 97, No. 2. (Apr., 2003), pp. 333-341.

ROSENAU, William, CHALK, Peter; "Can We Learn from Others?", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, N.Y.: Apr 15, 2004. pg. A.14

ROWLEY, Coleen; "What the FBI Needs-and Doesn't Need", **Time**. New York: Apr 26, 2004.Vol.163, Iss. 17; pg. 33, 1 pgs

SANDLER, Todd, TSCHIRHART, John T., CAULEY, Jon; "A Theoretical Analysis of Transnational Terrorism", **The American Political Science Review**, Vol. 77, No. 1. (Mar., 1983), pp. 36-54.

SARDAR, Ziauddin; "Intelligence, Pink Panther-style", **New Statesman**, London:June 26, 2006, vol.135.

SHARPE, Tanya Telfair; "The Identity Christian Movement: Ideology of Domestic Terrorism", **Journal of Black Studies**, Vol. 30, No. 4. (Mar., 2000), pp. 604-623.

SMITH, James M., C.THOMAS, William; "The Terrorism Threat and US Government Response:Operational and Organizational Factors", **USAF Institute for National Security Studies**, Chapter-12, Colorado, 2001.

STEINBERG, James B., GRAHAM, Mary, EGGERS, Andrew; Building Intelligence to Fight Terrorism, **Policy Brief**, P.1, Vol.125, September 2003.,Erişim:www.brookings.edu, 09 Ocak 2007.

ŞİMŞEK , Erdal; **Türkiye'de İstihbaratçılık ve MİT**, İstanbul, Kum Saati Yayıncılık, 1.Basım, 2004.

THIEUX, Laurence; "European Security and Global Terrorism: the Strategic Aftermath of the Madrid Bombings", **Perspectives**. Prague: Summer 2004., Iss. 22; pg. 59, 16 pgs.

TORUN Abdullah; "Siyasal Terörizm:Neden ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme"**Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt, 3, Sayı, 1, Ocak 2003.

WILKINSON, Paul; International Terrorism:The Changing Threat and EU's Response, **Institute For Security Studies**, October 2005, 9. Erişim: www.iss.europa.eu, 07 Aralık 2006.

WILSON, James Q.; "Pre-Emptive Surveillance", **Wall Street Journal**. (Eastern edition). New York, Aug 21, 2006.

VEST, Jason; "London's Lessons", **Government Executive**. Washington: Aug 1, 2005.Vol.37, Iss. 13.

YILDIRIM, Necati. "**Türk Dış Politikasında Terör Boyutuyla Güneydoğu Sorunu**", Ankara, G.Ü. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, 2004.

YILMAZ, Sait; **21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat**, Ankara, Alfa Yayınları, 2006.

Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1992.

Büyük Laresse Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul: Milliyet Yayıncılık, C.22.

EGM/TEMÜH Dairesi Başkanlığı, "Din-Laiklik İstismarı", **Polis Dergisi**, Ankara, sayı 17, 1998.

England Home Department, **Countering International Terrorism: The United Kingdom's Strategy**(presented to the Parliament by the Prime Minister), July 2006, Erişim:www.intelligence.gov.uk, 19 Kasım 2006.

"Leaders: The spy game - The spy game; Reforming the Intelligence services", **The Economist**, London: Mar 19, 2005.Vol.374, Iss. 8418; pg. 12

"Special Report: In defence of the intelligence services - Efraim Halevy; By invitation", **The Economist**. London: Jul 31, 2004.Vol.372, Iss. 8386; pg. 24

The Stationery Office, **Countering International Terrorism: The United Kingdom's Strategy**, July, 2006, Erişim:www.intelligence.gov.uk, 20 Kasım 2006.

Phoenix Memo, Moussaoui Information Went to Same FBI Task Force, May 27,2002, Erişim: www.archives.cnn.com, 15 Eylül 2007

9-11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Official Government Edition, 2003, Erişim:www.9-11cmmission.gov, 17 Ocak 2007.

23 Temmuz 2005 tarihinde çıkarılan 5397 sayılı bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu

ÖZET

ARIBAŞ, Cemal, 11 Eylül Sonrasında Uluslararası Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Öne Çıkan Rolü ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'deki üç hedefe yapılan uçaklı intihar eylemleri, dünya siyasetini derinden etkilemiştir. Eylemler ne amaçla gerçekleştirilmiş olursa olsun, sonuçları bir kısım ülkelere doğrudan tesir etmiştir. Önce “*teröre karşı savaş*” ilan eden ABD, eylemlerin etkisini en iyi şekilde değerlendirerek uluslararası toplumu arkasına almış ve terörü evinde vurmaya Afganistan'a konuşlanmıştır. Ancak terör, Avrupa Kıtasına kaymış, içinde Türkiye'nin de bulunduğu ülkelere de adeta salgın bir hastalık gibi sıçramıştır. Yine aynı ABD bu sefer de “*kitle imha silahlarını bulmak üzere*” Irak'a müttefikleriyle girmiştir.

Buraya kadar olanlar, eylemlerin “dünya işlerine” etkisini göz önüne koymaktadır. Fakat 11 Eylülün etkisi sadece bunlarla sınırlı değildir. Güvenlik ve istihbarat anlayışında da köklü değişimlere neden olmuştur. Önce, ABD istihbarat servisleri eleştirilmeye başlanmış; sonra ABD'de bir iç güvenlik teşkilatının ihdası ve yeni kanunların çıkarılması bunu takip etmiştir. Bilahare Avrupa ülkelerinde benzer değişimler yaşanmıştır.

Bu çalışmada saldırılar akabinde, soğuk savaş döneminden sonra bir kere daha istihbaratın uluslararası terörizmle mücadele adına öneminin arttığı öne sürülmüş; bunu izah için terörizm ve istihbarat kavramlarına açıklık getirilerek, 11 Eylül ile sonrasında Avrupa kıtasında yaşanan diğer önemli terörist eylemler irdelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise istihbaratın sınıraşan terörizmle baş etmek için birincil önceliği bulunduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler:

1. 11 Eylül
2. Terörizm
3. İstihbarat
4. Güvenlik
5. El Kaide

ABSTRACT

ARIBAŞ, Cemal, The Role and Rising Importance of Intelligence In Combating International Terrorism After September Eleven, Master Thesis, Ankara, 2007.

The terrorist attacks of September 11 to three US targets affected the World Politics deeply. Regardless of the reason for these terrorist attacks, their consequences affected many countries directly. Declaring “war on terrorism” USA utilized the massive effect of the terrorist attacks and got the support of international community then settled in Afghanistan to strike terror in its homeland. But terror spread to Europe including Turkey like and epidemic. Then USA went into Iraq to find WMDs (Weapons of Mass Destructions) with its allies.

Developments until this point show the effects of the terrorist attacks to “World’s Internal Affairs.” But the effect of 9/11 is not limited to aforementioned issues. This has caused significant changes to the understanding of security and intelligence. First it is stated with criticizing the US intelligence agencies and then establishing a new security agency and it is followed with enactment of new laws. After these some European countries also experienced the similar processes.

This study proposes that importance of the intelligence against international terrorism is increasing one more time after cold war era. To be able to prove that the study explains the terrorism and intelligence concepts, and examines important terrorist events in Europe after September 11. Finally, priority of intelligence in combating international terrorism was stressed.

Key Words:

1. September, 11
2. Terrorism
3. Intelligence
4. Security
5. El Qaide